

OTDK-DOLGOZAT

Gyenes Hajnalka
BA

2013

**A MAGYAR FALUGAZDÁSZ HÁLÓZAT AZ ŐSTERMELŐK
SZOLGÁLATÁBAN BORDÁNY KÖZSÉG PÉLDÁJÁN**

**THE HUNGARIAN VILLAGE AGRONOMIST NETWORK IN THE
SERVICE OF PRIMARY PRODUCERS – THE CASE OF BORBÁNY
VILLAGE**

Gyenes Hajnalka

Kézirat lezárása: 2012. december 26.

TARTALOMJEGYZÉK

1. BEVEZETÉS.....	1
2. IRODALMI ÁTTEKINTÉS	4
2.1. A MEZŐGAZDASÁGI TERMELŐK FOGALOMKÖRE	4
2.1.1. Östermelő fogalma.....	4
2.1.2. Az östermelői igazolvány	5
2.1.3. Östermelők számának alakulása	6
2.2. A MAGYAR FALUGAZDÁSZ HÁLÓZAT TÖRTÉNETE 2012-IG	7
2.2.1 Előzmények	7
2.2.2. A falugazdász hálózat története 1994-től 2004-ig.....	10
2.2.3. A falugazdász hálózat története 2004-től 2012-ig.....	11
2.3. A FALUGAZDÁSZ FELADATAI, KÖTELEZETTSÉGEI.....	12
2.4. A FALUGAZDÁSZ, MINT A MEZŐGAZDASÁGI TANÁCSADÁS SZEREPLŐJE	14
2.5. A FALUGAZDÁSZOK SZÁMÁNAK ALAKULÁSA	15
2.5.1. A falugazdászok elődeinek száma.....	15
2.5.2. A falugazdászok száma 1994-től 2004-ig.....	16
2.5.3. A falugazdászok száma 2004-től 2012-ig.....	16
3. A HÁLÓZATTAL KAPCSOLATOS JÖVŐRE VONATKOZÓ TERVEK, ELKÉPZELÉSEK	18
4. ANYAGOK ÉS MÓDSZEREK	19
5. EREDMÉNYEK ÉS ÉRTÉKELÉSÜK.....	21
5.1. AZ ÖSTERMELŐK KÖRÉBEN VÉGZETT KÉRDŐÍVES FELMÉRÉS ÉRTÉKELÉSE	21
5.1.1. Általános adatok vizsgálta.....	21
5.1.2. Első feltételezés: Az ingyenes hálózat szükséges, hasznos	25
5.1.3. Második feltételezés: Bővítés szükséges	28
5.1.4. Harmadik feltételezés: A termelők elégedettek a falugazdással.....	32
5.1.5. Negyedik feltételezés: Termelői passzivitás	35
5.1.6. Ötödik feltételezés: Az internet gondot jelent	40
5.2. A FALUGAZDÁSZOK KÖRÉBEN VÉGZETT KÉRDŐÍVES FELMÉRÉS ÉRTÉKELÉSE	42
5.2.1. Első feltételezés: Az ingyenes hálózat szükséges, hasznos	43
5.2.2. Második feltételezés: Bővítés szükséges	44
5.2.3. Harmadik feltételezés: A termelők elégedettek a falugazdással.....	46
5.2.4. Negyedik feltételezés: Termelői passzivitás	46
5.2.5. Ötödik feltételezés: Az internet használata gondot jelent	46
5.2.6. Hatodik feltételezés: A feladatok összetettek, munkacsúcsokat okoznak	46
5.2.7. Hetedik feltételezés: A falugazdászok hálás feladatnak tartják a munkájukat.....	47
5.2.8. Nyolcadik feltételezés: A termelői elégedettségmérés hiányzik	48
5.2.9. Kilencedik feltételezés: A falugazdászok elégedetlenek a termelőkkel, és a segítő személyzet munkájával.....	48
5.2.10. Tizedik feltételezés: A szaktanácsadás háttérbe szorul.	49

5.3. A FALUGAZDÁSZ HÁLÓZAT SWOT- ANALÍZISE ÉS ÉRTÉKELÉSE.....	50
5.3.1. Az erősségek értékelése.....	51
5.3.2. A gyengeségek értékelése.....	53
5.3.3. A veszélyek értékelése.....	54
5.3.4. A lehetőségek értékelése	55
6. KÖVETKEZTETÉSEK ÉS JAVASLATOK	67
ÖSSZEFOGLALÁS.....	61
IRODALOMJEGYZÉK.....	62
MELLÉKLETEK	65

TÁBLÁZAT- ÉS ÁBRAJEGYZÉK

1. táblázat: Az őstermelők által előállítható termékek listája	5
2. táblázat: Az őstermelők számának alakulása Magyarországon 2004-től 2011-ig.....	6
3. táblázat: A falugazdász feladatai, kötelezettségei	13
4. táblázat: A falugazdászok elődeinek száma	15
5. táblázat: A falugazdászok számának alakulása 1994-től 2004-ig	16
6. táblázat: Az egy falugazdászra jutó őstermelők száma 2004-től 2009-ig	17
7. táblázat: A Mórahalmi kistérség falugazdászainak listája.....	43
8. táblázat: A falugazdászok és az őstermelők véleményének összehasonlítása az előadástémák alapján.....	45
9. táblázat: A magyar falugazdász hálózat SWOT- analízise	50
10. táblázat: A Területközpontok száma megyénkénti lebontásban 2005-ben.....	68
11. táblázat: A mezőgazdaságban foglalkoztatottak létszáma és aránya 1992-től 2011-ig....	69
1. ábra: Magyarországon a mezőgazdasági dolgozók aránya az összes foglalkoztatottakon belül 1992-től 2011-ig (%).....	6
2. ábra: A hazai mezőgazdasági tanácsadás formái, szereplői.....	14
3. ábra: Bordány község őstermelőinek megoszlása életkor alapján	22
4. ábra: A vizsgált őstermelők legmagasabb iskolai végzettség szerinti megoszlása.....	22
5. ábra: A vizsgált őstermelők gazdasági helyzet szerinti megoszlása	23
6. ábra: A vizsgált őstermelők megoszlása az általuk művelt terület nagysága szerint.....	24
7. ábra: A vizsgált őstermelők megoszlása alkalmazott termelési ágazatok szerint	24
8. ábra: Az őstermelők véleményének megoszlása az adminisztratív feladatokról.....	25
9. ábra: A termelők megoszlása aszerint, hogy kihez fordulnak segítségért	26
10. ábra: A termelők véleményének megoszlása aszerint, hogy mennyit lennének hajlandók fizetni a falugazdász szolgáltatásért	27
11. ábra: A termelők véleményének megoszlása a személyes kapcsolattartásról	28
12. ábra: A termelők véleményének megoszlása aszerint, hogy mennyi időbe telik, míg eljutnak a falugazdász irodájához	29
13. ábra: A fogadóórák gyakorisága a termelők véleménye alapján	30
14. ábra: Az őstermelők véleményének megoszlása a kisegítő személyzet számáról	31
15. ábra: A termelők véleményének megoszlása az előadások gyakoriságáról.....	31
16. ábra: A termelők véleményének megoszlása a falugazdász szakmai felkészültségéről ...	33
17. ábra: Az őstermelők véleményének megoszlása a falugazdász fogadóóra alatti irodában való tartózkodásával kapcsolatban	33

18. ábra: Az őstermelők véleményének megoszlása a falugazdász fogadóóra alatti telefonos, illetve on-line elérhetőségével kapcsolatban.....	34
19. ábra: A termelők véleményének megoszlása a falugazdász újdonságokhoz való hozzáállásával kapcsolatban.....	35
20. ábra: A termelők véleményének megoszlása aszerint, hogy részt vettek-e már ismeretterjesztő előadásokon.....	36
21. ábra: Az előadásra nem járó őstermelők véleményének megoszlása aszerint, hogy miért nem járnak az előadásokra	37
22. ábra: Az őstermelők számára legérdekesebb, leghasznosabb előadások témái	38
23. ábra: A termelők véleményének megoszlása aszerint, hogy miért nem vettek részt sosem önkéntes alapú pályázatokban	39
24. ábra: Az őstermelők véleményének megoszlása az on-line ügyintézésről	41
25. ábra: A termelők véleményének megoszlása aszerint, hogy honnan értesülnek a falugazdász híreiről	42
26. ábra: A falugazdász munkája során felmerülő munkacsúcsok időszakai	47
27. ábra: Egy kitöltetlen őstermelői igazolvány	65
28. ábra: Egy kitöltetlen értékesítési betétlap	66
29. ábra: Egy kitöltetlen adatnyilvántartó lap	67

1. BEVEZETÉS

A falugazdász hálózat, hogy mit jelent falugazdásznak lenni egy országos hálózatban, már régóta foglalkoztat. Ennek legfőbb oka, hogy már gyermekkorom óta földműveléssel foglalkozó szüleim mellett én is részt vettem a termelésben és papírmunkákban egyaránt, és láttam, hogy mennyire nagy terhet jelent a szüleim számára a bonyolult és gyakran igen nagy anyagi vonzattal is járó adminisztrációs feladatok ellátása.

Aki azonban ezeket a feladatokat egy kicsit átláthatóbbá és végül aztán akárhogyan is, de megoldhatóvá tette akkor és most is, az a falugazdász. Nem meglepő tehát, hogy már gyerekként is felnéztem a község falugazdászára, nagyra becsültem a munkáját, és az egyszerű emberekhez való segítőkész hozzáállását.

Később el is határoztam, hogy én is falugazdász szeretnék lenni és segíteni szeretnék az olyan embereknek, mint a szüleim. Ezen az alapon választottam a Szegedi tudományegyetem Mérnöki Karán indított gazdasági és vidékfejlesztési agrármérnök szakot. Tanulmányaim során bár az élet átformálta a jövőbeli elképzeléseimet, a falugazdász hálózat témája még ma is nagyon közel áll hozzám.

A dolgozatom célja tehát az, hogy bemutassam a magyar falugazdász hálózatot úgy, ahogyan én láttam gyerekként, és ahogyan az emberek többsége látja, mint egy nagy család, közösség, ami a szárnyai alá veszi a termelőket és erőn felül próbál oktatni, tájékoztatni, segíteni.

Ezen belül szeretném bemutatni a hálózatot éltre hívó társadalmi és gazdasági réteget, az őstermelőket, a falugazdász hálózat történetét, a falugazdászok számának alakulását, az általuk ellátott feladatokat, a termelőknek a hálózatról alkotott elképzelését, véleményét, illetve a hálózat jövőbeni átalakulására vonatkozó terveket.

Az irodalmi áttekintésben a hálózat történetét és a falugazdászok változó és egyre bővülő feladatait különböző időszakokra osztva mutatja be a dolgozat, ezzel segítve a tájékozódást a rendkívül szövevényes történetben. A legfontosabb célom az, hogy a fent említett célkitűzéseket figyelembe véve minél átfogóbb képet tudjak adni a hálózat múltjáról, jelenéről és a jövővel kapcsolatos tervekről, elképzelésekről.

Az őstermelők számára készült kérdőív elkészítése és feldolgozása során egy további célrendszert igyekeztem felállítani, amely felöleli az őstermelők falugazdász hálózatról, illetve a helyi falugazdászról alkotott véleményét. Ennek részeként öt hipotézis fogalmazódott meg bennem, amelyek az alábbiak:

- H1- A Magyarországon 1994 óta működő ingyenes falugazdász hálózatra szükség van.
- H2- Szükség lenne a falugazdász hálózat bővítésére Magyarország egész területén.
- H3- A gazdák a falugazdász személyével meg vannak elégedve, az elégedetlenségük oka a bürokrácia.
- H4- A termelők nem nyitnak az újdonságok felé, nem vágnak bele pályázatokba, csak azokat az ügyintézéseket végzik el, ami kötelező.
- H5- Az internet és az azzal történő ügyintézés gondot, terhet, illetve kellemetlenséget jelent a gazdák számára.

Azonban nem csak a fent említett öt hipotézis beigazolását vagy elvetését tűztem ki célul, hanem az ok-okozati összefüggéseket is fel kívánom tárni. Ennek érdekében a kutatásban résztvevő csoport anyagi, társadalmi és egyéb más jellemzőit is figyelve igyekszem a legigazabb megállapításokat tenni.

A falugazdászokkal készített kérdőíves felmérés hipotézisei megegyeznek, illetve kapcsolódnak a termelőkkel végzett kérdőíves felmérés hipotéziseihez, azonban néhány momentummal ki is egészülnek, amelyek az alábbiak:

- H6- A falugazdászok feladatai nagyon összetettek, ráadásul egyes esetekben munkacsúcsokat is okoznak.
- H7- A falugazdászok hálás feladatnak tartják a munkájukat, és úgy vélik, hogy a munkájuk nagyban hozzájárul a termelők sikerességéhez, versenyképességük növeléséhez.
- H8- A termelők elégedettségének mérése a helyi falugazdászok és a falugazdász hálózat egészének vonatkozásában is teljes mértékben hiányzik.
- H9- A termelők szakmai felkészültsége, és segítségkérő hajlandósága is igen alacsony, ezért a falugazdászok joggal elégedetlenek a termelőkkel. A segítő személyzet szakmai felkészültsége is hiányos, vagy teljesen hiányzik, ezért valószínűleg velük sincsenek megelégedve a falugazdászok.
- H10- A falugazdászok bár részei a hazai térítésmentes szaktanácsadási rendszernek, mégis az idejük nagy részét a hatósági adminisztrációs feladatok ellátására fordítják, így a szaktanácsadás háttérbe szorul.

A falugazdászok véleménye nagyon fontos, hiszen ők azok, akik a hálózat belső működésével tökéletesen tisztában vannak. A hálózat SWOT analízisének elkészítése során a két kérdőíves megkérdezés egyes részeredményeit és néhány általam kiválasztott östermelő

véleményét használtam fel, akik testközelből látják, tapasztalják az esetleges visszasságokat, vagy előnyöket. Az ő szerepvállalásuk teszi hitelessé a felvetődő aggodalmakat és a megoldási javaslatokat egyaránt.

A dolgozat célja tehát a hálózat létjogosultságának bebizonyítása és egyre növekvő fontosságának hangsúlyozása mindamellett, hogy bemutassa a magyar falugazdász hálózat múltját, jelenét és kilátásait a jövőre nézve.

2. IRODALMI ÁTTEKINTÉS

Az irodalmi áttekintés első momentumaként megismerjük a falugazdász hálózatot életre hívó mezőgazdasági termelőket, azon belül is pontosabban az őstermelőket. Majd betekintést nyerünk a hálózat történetébe, a falugazdászok feladataiba, és a hálózatot érintő, a jövőre vonatkozó tervekbe, elképzelésekbe is.

2.1. A MEZŐGAZDASÁGI TERMELŐK FOGALOMKÖRE

A 2009. január 19-i 73/2009/EK rendelet fogalom meghatározása szerint a „mezőgazdasági termelő: olyan természetes vagy jogi személy illetve természetes vagy jogi személyek csoportja –tekintet nélkül az ilyen csoport vagy tagjainak nemzeti jog szerinti jogállására - akinek, illetve amelynek a gazdasága a Közösség területén található..., és aki, illetve amely mezőgazdasági tevékenységet folytat.” (2009. január 19-i 73/2009/EK Rendelet)

Tehát az őstermelő nem egyenlő a mezőgazdasági termelővel, hanem annak egy részét képezi, beletartozik a mezőgazdasági termelő kategóriába. A falugazdász minden mezőgazdasági termelő rendelkezésére áll, azonban az általam vizsgált réteg az őstermelők csoportja.

2.1.1. Őstermelő fogalma

Mezőgazdasági őstermelő az e tevékenysége tekintetében nem egyéni vállalkozó magánszemély, aki betöltötte a 16. életévét, a saját gazdaságában a 1995. évi CXVII. törvény - Szja tv. - 6. számú mellékletében felsorolt termékek előállítását végzi, és ennek igazolására őstermelői igazolvánnyal rendelkezik.

Mezőgazdasági őstermelőnek minősül a mezőgazdasági és vidékfejlesztési támogatási szerv által vezetett ügyfél nyilvántartási rendszerben nyilvántartott mezőgazdasági termelő - regisztrációs számmal rendelkező - magánszemély is, továbbá a családi gazdálkodó és annak a családi gazdaságban nem foglalkoztatottként közreműködő családtagja is az Szja tv. 6. számú mellékletben felsorolt termékek előállítására irányuló tevékenységeinek bevétele - jövedelme – tekintetében (MgSzH, 2011).

1. táblázat: Az őstermelők által előállítható termékek listája

- Saját gazdaságban történő növénytermelés, ültetvénytelepítés, állattenyésztés, termékfeldolgozás
- Saját tulajdonú földterületen végzett erdőgazdálkodás
- Saját gazdaságban előállított virágok és dísznövények, ha az a belőlük származó évi bevétel nem haladja meg a 250 000 Ft-ot.
- Saját gazdaságban egyes mezőgazdasági termékek jogszabályba nem ütköző gyűjtése
- Saját gazdaságban termelt szőlőből saját gazdaságban készített szőlőmust, sűrített szőlőmust, szőlőbor értékesítése, ha az értékesítésükből származó bevétel nem haladja meg az évi 7 millió forintot.

Forrás: Saját szerkesztés MgSzH (2011) alapján

Az 1. táblázatban megfigyelhető legfontosabb és minden egyes sorban megjelenő momentum a saját jelző használata. Fontos, hogy az őstermelő saját földterülettel rendelkezik, és azon végzi a termelő tevékenységeket.

2.1.2. Az őstermelői igazolvány

Az őstermelők rendelkeznek őstermelői igazolvánnyal, mely igazolja, hogy mezőgazdasági őstermelői tevékenységet folytat, és jogosult a Szja. törvénynek a mezőgazdasági őstermelőre vonatkozó rendelkezései szerinti adózásra.

Az őstermelői igazolvány kiadását követően lehetőség van a cseréjére és a visszavonására is. Kötelező azonban minden évben érvényesíttetni. Ennek a megvalósításában is a falugazdász segít.

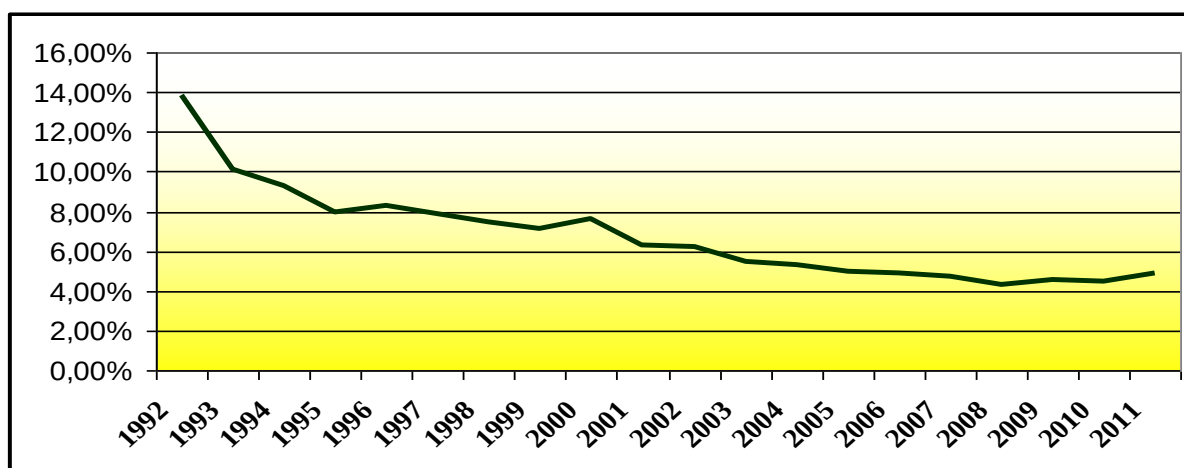
Az igazolvány azonban csak az értékesítési betétlappal együtt érvényes. Az értékesítési betétlapot sorszámmal kell ellátni, és fel kell tüntetni rajta az igazolvány számát.

A fent említett dokumentumokon kívül a mezőgazdasági őstermelő adatainak nyilvántartására az adatnyilvántartó lap is szolgál. Ezt a dokumentumot és az ebben a fejezetben említett minden más dokumentum az 1., 2. és 3. számú mellékletben megtalálható (A TANÁCS 2009. január 19-i 73/2009/EK RENDELETE).

2.1.3. Őstermelők számának alakulása

A rendszerváltás után a privatizáció következtében a termelők földhöz jutottak, így nagyszámú paraszt vált saját tulajdonnal rendelkező mezőgazdasági dolgozóvá.

1. ábra: Magyarországon a mezőgazdasági dolgozók aránya az összes foglalkoztatottakon belül 1992-től 2011-ig (%)

Forrás: Saját szerkesztés (AKI-KSH, 1994, 1999, 2003, 2005, 2007, 2010; Anon, 2012) alapján

Az 1. ábra a mezőgazdaságban, illetve az erdőgazdálkodásban dolgozók számát mutatja az összes foglalkoztatotthoz viszonyítva. Az 1990-es éveket követően a termelők száma fokozatosan csökkent egészen a mai napig. A legdrasztikusabb iramban 1992 és 1995-ben tapasztalható a csökkenés, ott a legmeredekebb a grafikon görbéje.

Ennek ellenére 1995-ben még a foglalkoztatottak 8,0%-a dolgozott a mezőgazdaságban, azonban 2000-ben ez a szám csupán 7,6%. A csökkenő tendencia megállni látszik azonban 2008-ban és lassú növekedés is megfigyelhető az azt követő időszakban.

A 2008-as növekedés oka az őstermelők számának növekedése ebben az évben, akik egyértelműen részei ennek a csoportnak.

2. táblázat: Az őstermelők számának alakulása Magyarországon 2004-től 2011-ig

2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
20728	20774	20013	50566	355431	376305	388440	400368

Forrás: Saját szerkesztés (KSH, 2009) alapján

Az őstermelők számában egyértelmű növekedés tapasztalható egészen 2008-ig. Figyelve azonban a 2. táblázatban a 2008-as évet, ugrásszerű növekedést tapasztalhatunk. Ennek oka az volt, hogy ebben az évben vált kötelezővé az őstermelők számára az adószám regisztráció (KSH, 2012). A további évek is növekedést mutatnak, bár már csak kisebb mértékűt. Reményeink szerint ez a növekedési tendencia megmarad és talán intenzívebbé is válik az egyre növekvő földalapú támogatások eredményeképpen.

Az általam vizsgált község Dél- Magyarországi régióban található Csongrád megye területén. A Mórahalmi kistérségben elterülő, mai nevén alig 62 éve létező község lakosságának igen nagy hányada foglalkozik mezőgazdasággal, mivel a homokos talaj erre kitűnő lehetőséget nyújt (Kanyó, 2000).

Kanyó (2000) szerint a község lélekszámát tekintve lassú, de folyamatos növekedés figyelhető meg. Az 1960-as népszámlálás során 2908 fő lakos közül 1466 fő mezőgazdasággal foglalkozott, ez a szám 86,7%-át jelenti az összes lakosságnak. Továbbá kiemelve a 2004-es évet, elmondhatjuk, hogy a falu 3138 fő lakost számlált Kerekes (2010) szerint. Ebből 547 fő őstermelő volt, ami azt jelenti, hogy 2004-ben a lakosság 17,4%-a őstermelőként dolgozott (szaoldal.weboldala.net, 2004).

Kerekes (2010) írása alapján a lakosság száma 2009-re 3189 főre nőtt. Az őstermelők száma pedig közel 800 főre emelkedett (Déli Napfény HVS, 2009). Ez az ugrásszerű változás annak köszönhető a községben, hogy 2008-ban kötelezővé vált Magyarországon, így Bórdányban is az őstermelők számára az adószám regisztráció.

2.2. A FALUGAZDÁSZ HÁLÓZAT TÖRTÉNETE

A magyar falugazdász hálózat története egészen a 19. század végéig nyúlik vissza. A mai értelemben vett falugazdász hálózat azonban csak 1994-ben jött létre.

2.2.1. Előzmények

1985. november 2-án Ferenc József miniszterelnök úr jóváhagyta Darányi Ignác - jogász, földbirtokos - földművelésügyi miniszterre történő kinevezését, mellyel megkezdődött egy 12 éven át tartó folyamat, amely a magyar mezőgazdaság felvirágoztatását szolgálta. Darányi

Ignác rendkívül intelligens politikus lévén felismerte a tudomány jelentőségét, bízott a tudományos alapokban és a tudomány művelőiben egyaránt. A kutatások eredményeinek megismerését és gyakorlati hasznosítását szorgalmazta, melyre a leghatékonyabb eszköznek az oktatást találta. Rendkívül nagy jelentőséget tulajdonított az alsó néprétegek ismereteinek bővítésére, a népies szakirodalom terjesztésére és ezen elvek alkalmazására az agrárpolitikai intézkedéseiben is egyaránt (Fehér, 2000).

Darányi Ignác 1896-ban létrehozta a gazdasági tudósítók hálózatát. Később hat állattenyésztési kerületi felügyelet nevezett ki. 1908-ban gazdasági felügyelőséggé szervezte át a kerületi felügyelőséget, melynek 1910-ben már 31 városban volt székhelye (Lajkó, 2009).

1896-ban egy beszéde során Darányi Ignác kifejtette azon véleményét, hogy a gazdatiszt osztály fejlesztése és előremozdítása a szívügye, fel kívánja karolni őket. Célja pedig ezzel a cselekedettel, hogy a ma falugazdász hálózat néven ismert hálózatot, az akkori gazdatisztakat segítse, tudásukat és felkészültségüket tökéletesítse, hogy ezzel is a termelőket tudják gazdagítani, az információkat és tapasztalatokat megosztani, amit aztán a termelő tud kamatoztatni a termelés során. (Fehér, 1999).

1906-ban Darányi kezdeményezésére Károly Róbert Magyar Királyi Akadémia rangra emelt négy gazdasági tagintézményt - a debrecenit, a kolozsvárit, a kassait, és a keszthelyit - ezzel elősegítve a gazdatiszt osztály fellendülését, oktatását (Fehér, 2000).

1921-ben alakult meg a Magyar Királyi Gazdasági Felügyelői Kar, amely 1949-ig működött. A vármegyei rendszer alapján szervezett felügyelőségek közvetlenül a földművelésügyi minisztérium irányítása alatt álltak, függetlenül a helyi szakigazgatási szervektől (Lajkó, 2009).

Az 1921. évi XLII. Törvénycikk - a gazdasági felügyelői szolgálatról – tárgyalja továbbá, hogy aki gazdasági felügyelő szerepet tölt be, annak a megfelelő végzettséggel is kell rendelkeznie - magyar királyi felügyelői államvizsga -, amely biztosítja, hogy olyan információkkal látja el a gazdákat illetve végzi el a hatóság is egyéb feladatokat, amely megfelel a követelményeknek (1921. évi XLII. törvénycikk).

1942-ben az úgynevezett 1942. évi XVI. mezőgazdaság-fejlesztési törvény hívta életre a gazdasági előjáró intézményt. Az előjárók elsődleges szerepe abban valósult meg a törvény szerint, hogy előmozdítják, illetve végrehajtják a törvényben foglaltakat. Ennek segítése érdekében minden nagyobb községben alkalmaztak egy gazdasági előjárót, a kisebb

községeknek pedig egy közös elöljárót kellett alkalmazniuk. Szükséges volt a nagyszámú elöljáró, hiszen a feladataik igen szerteágazóak voltak, feladatkörük kiterjedt a mezőgazdaság minden ágára (1942. évi XVI. törvénycikk).

A gazdasági elöljáró a gazdasági felügyelőség irányítása, felügyelete és ellenőrzése alatt működik, közvetlenül a „földművelésügyi miniszter” alkalmazza. A törvény rendelkezik arról is, hogy ki lehet gazdasági elöljáró, hiszen fontos, hogy egy megfelelő tudással rendelkező személy láthassa csak el ezeket az igen felelősségteljes feladatokat. Így ír erről a mezőgazdaság fejlesztési törvény a VI. Fejezetében – Végrehajtásra hivatott szervezetek címszó alatt: „Gazdasági elöljáróul aranykalászos gazdákat, vagy mezőgazdasági alsó- vagy középfokú tanintézetet végzett és megfelelő gyakorlattal rendelkező más szakembereket kell alkalmazni. Ahol a mezőgazdasági termelés színvonala megkívánja, gazdasági elöljáróul gazdasági akadémiát végzett és megfelelő gyakorlattal rendelkező szakembert kell alkalmazni.” (1942. évi XVI. törvénycikk)

1947-től a gazdasági felügyelőkkel párhuzamosan létrejött a falugazda – vagy más szóval gazdajegyző - intézmény is. A főleg okleveles gazdákból álló hálózat hatósági munkát végzett, illetve a gazdákkal való folyamatos kapcsolattartást volt hivatott ellátni.

1949-ben mind a gazdasági felügyelőség, mind a falugazda hálózat felbomlott. Helyüket a megyei és járási tanácsi mezőgazdasági osztályok vették át. Nem véletlenül történtek ezek a leépítések a mezőgazdasági szaktanácsadásban, hiszen a szövetkezetesítés során - szövetkezeti mozgalom - 1956 - az egyéni gazdálkodók száma minimálisra csökkent. A szocializmus időszakában egy központi irányítási elv alapján folyt a termelés, az akkori vezetés szerint nem volt szükség más irányítási, szaktanácsadói rendszerre. Az 1970-es években azonban ismét megjelent a háztáji gazdálkodás, az egyéni szektor, amelyekben a szaktanácsadást és a feladatok integrálását a termelő szövetkezetek háztáji agronómusai látták el. 1990-ben, a rendszerváltás hatására jött létre a települési önkormányzatok rendszere az 1990. évi XL. törvénnyel - önkormányzati törvény – melynek következtében két éven keresztül - 1990-1991- a megyei tanács mezőgazdasági osztályának munkáját a megyei önkormányzat keretein belül látták el. (Lajkó, 2009)

1991-ben a megyei (fővárosi) földművelésügyi hivatal létesítéséről és egyes hatáskört megállapító jogszabályi rendelkezések módosításáról szóló 1991. évi VII. törvény létrehozta a földművelésügyi hivatalokat, melyek a földművelésügyi miniszter irányítása és felügyelete

alatt álltak, és a Földművelésügyi Minisztérium területi szervei voltak (1991. évi VII. törvény).

A rendszerváltást követően a mezőgazdaságban végbemenő folyamatok - a termelőszövetkezetek és az állami gazdaságok átalakulása, majd privatizációja, a kárpótlás (1992) - olyan tulajdoni és szervezeti változásokat eredményeztek, amelyek újabb gondokat generáltak a magyar mezőgazdaságban. Az évtizedeken keresztül jellemzően egyöntetű, nagyüzemi gazdálkodást felváltotta az elaprózott területű és termelési szerkezetű magángazdálkodás. Az új tulajdonosok többsége nem volt birtokában sem a szükséges szakmai ismereteknek, sem a technológiai felszereltségnek. A szemben levők táborában szintén ott voltak azok a szakképzett emberek, akik már több éves szakmai tapasztalatra tettek szert a termelőszövetkezetekben és állami gazdaságokban, azonban a nagyüzemek megszűntével elveszítették munkahelyüket. Erre a két oldalról is jelentkező problémára kívánt megoldást találni az a kormányzati elképzelés, amely létre kívánta hozni a falugazdász hálózatot (Bálint et al., 2008). Ennek megfelelően a mezőgazdasági tanácsadás rendszerében 1994-ben egy új elem, a gazdálkodók által térítésmentesen igénybe vehető, államilag finanszírozott falugazdász hálózat jelent meg (Székely, 2011).

2.2.2. A falugazdász hálózat története 1994-től 2004-ig

1994 januárjában Szabó János a - Boross-kormány földművelésügyi minisztere - a kormány elé tett egy előterjesztést, amely a falugazdász hálózat életre hívásának szükségességét elemezte. Szabó János szerint a falugazdász legfontosabb feladata a segítségnyújtás, a gazdálkodók problémáinak megoldása, mert e nélkül a gazdák egyedül maradnak problémáikkal (Lajkó, 2009).

1994-ben a 2003/1994. (I. 17) kormányhatározattal megalakult a falugazdász hálózat, melyet a megyei földművelésügyi hivatalok működtettek 1994. március 1-től. A falugazdászoknak a feladataikat az önkormányzatokkal együttműködve kellett ellátniuk, megbízatásuk legfőbb célja a mezőgazdasági termelők segítése és információval való ellátása volt (Lajkó, 2008).

1995. július 1-től a falugazdász hálózat átkerült feladataival és finanszírozásával együtt a területi Agrárkamarákhoz. Az 1996. évi költségvetésről szóló törvény pedig már a Magyar Agrárkamara gazdajegyzői hálózatát említi, mint támogatandó szervezetet. Ekkor

alkalmazásában álló gazdajegyzőknek később, 1998-ban közigazgatási alapvizsgát is kellett tenniük. A hálózat feladatai hasonlóak voltak a falugazdászokéhoz. 1997. január 1-től már hatósági feladatot is elláttak a gazdajegyzők, az őstermelői igazolványok kiadását, érvényesítését végezték el (Lajkó, 2009).

1998.12.19-étől hatályos 1163/1998. (XII. 19.) Kormány határozat szerint - a falugazdász hálózatról - a gazdajegyzői hálózat helyett létrehozták újra a falugazdász hálózatot. A határozat célja ezzel, hogy az Európai Unió agrárrendszerének megfelelő hazai agrárintézmény-hálózat alakuljon ki. Az Európai uniós követelményekhez alkalmazkodó hálózat a megyei - fővárosi - földművelésügyi hivatalok szervezésében működött, a falugazdászok pedig részben közszolgálati jogviszony, részben pedig más jogviszony keretében kerültek alkalmazásra. Ezzel egyidejűleg pedig megszüntették 1999. január 1-jétől a gazdajegyzői hálózat támogatását (Lajkó, 2008).

1999-ben kialakították a falugazdászok működési területét, a személyi és tárgyi munkafeltételeket pedig a megyei hivatalok biztosították. A fogadóórák megtartásához szükséges helyiségeket és eszközöket döntően az önkormányzatok, művelődési házak, faluházak, teleházak, könyvtárak, szövetkezetek, illetve egyéb mezőgazdasági szervezetek biztosították. A fogadóórákkal szemben támasztott minimális követelmény az volt, hogy heti egy alkalommal legalább megtartásra kerüljenek. Az év második felében megtörtént a megyén belüli falugazdász területközpontok kialakítása és felszerelése is (Lajkó, 2009).

A falugazdász-hálózat körzetei lefedik az ország teljes egészét, azonban sajnos az évek során ezeket a területi központokat több ízben átszervezték. Egy-egy falugazdász által ellátott körzet több települést ölel fel, az egy megyében működő falugazdászok tevékenységét pedig egy úgynevezett főfalugazdász koordinálja (Bálint et al., 2008).

2.2.3. A falugazdász hálózat története 2004-től 2012-ig

Az Európai Unió csatlakozást megelőző időszak feladatai túlnyomó részt megmaradtak napjainkig, azonban a gazdaregisztráció és a területalapú támogatás nyilvántartása, ellenőrzése, átkerültek a Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatalhoz. 2004 óta újabb - főleg delegált, az Unió támogatásához kötődő - feladatok kerültek az elvégzendő feladatok közé.

A Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal (MgSzH) a 274/2006. (XII.23.) Korm. rendelet hatályba lépésével jött létre 2007. január 1-jén. A hivatal megalakulásakor 11

jogelőd szervezetet vontak össze az összehangoltabb, hatékonyabb, ügyfél- és gazdálkodó-barát ügyintézés érdekében, többek között a megyei földművelésügyi hivatalokat, így a falugazdász hálózatot és annak feladatait is (nebih.gov.hu, 2012).

A falugazdász hálózat szakmai felügyeletét az MgSzH természeti és genetikai erőforrásokért felelős elnökhelyettesége alatt a Földművelésügyi Igazgatóság látta el. 2008-ban újabb változás történt a hálózat életében, ugyanis a hálózat azóta a Nemzeti Vidéki Hálózatnak is a részét képezi, nem csak a Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatalnak (Lajkó, 2009).

A Napi Gazdaság március 7-ei cikkében olvasható, hogy Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal, azaz az MgSzH megváltoztatja a nevét 2012. március 15-én. Ez nem csupán egy egyszerű névváltoztatás volt, hiszen az intézmény tartalmilag is megváltozott. Az MgSzH-ba beleolvad a korábban külön szervezetként működő MÉBIH, azaz a Magyar Élelmiszer-biztonsági Hivatal, és az így létrejövő új intézmény neve a NÉBIH, azaz a Nemzeti Élelmiszer-biztonsági Hivatal lett. Ez azt jelenti, hogy az eddig MgSzH alá tartozó falugazdász hálózat is az újonnan megalakuló NÉBIH része lett az összeolvadás és névváltoztatás következtében (Kiss, 2012a).

2012. augusztus 1-jén hatályba lépett az új Magyar Agrár-, Élelmiszergazdasági és Vidékfejlesztési Kamaráról szóló 2012. évi CXXVI. törvény (Kamarai törvény, 2012). Ezen törvény alapján 2013. február 1-21. között tartandó országos kamarai választásokkal megfogalakul az új nemzeti agrár-, élelmiszer- és vidékfejlesztési kamara, amelynek minden östermelő és egyéni vállalkozó a tagja lesz, aki a magyar mezőgazdaság és élelmiszerfeldolgozó szektor szereplője. A jövőbeli tagoknak 2012. november 30-ig be kell jelentkezni a nyilvántartásba az agrárkamara honlapján keresztül, és megfizetni az egyszeri 5 000 Ft-os kamarai hozzájárulást (agrarkamara.hu, 2012).

2.3. A FALUGAZDÁSZ FELADATAI, KÖTELEZETTSÉGEI

A falugazdászok feladatai két fő forrásból származnak. Egyrészt kötelezően - törvény által szabályozott - ellátandó feladatokról, másrészt pedig kialakult szokások alapján létrejött feladatokról beszélhetünk. Mindezek alapján elmondható, hogy rendkívül komplex munkát végeznek, ámbár eredeti feladatuk - a szaktanácsadás - egyre inkább háttérbe szorul, és mára szinte csak az agrár szakigazgatási- és szakhatósági feladatok, az adminisztráció, a

hivatalnokság tölti ki idejüket (Bálint et al., 2008). Hasonlóan vélekedik Székely (2011: 510) is, aki szerint „a feladatok alapján a falugazdászok ma már inkább hatósági feladatokat látnak el” s a szerző szerint „a hatósági jogkör megkérdőjelezi az ügyfélszolgálati minőséget.” Fontos ugyanakkor hozzátenni, hogy „a tapasztalatok szerint a gazdálkodók bizalma ez iránt a hálózat iránt a legnagyobb, és a kapcsolattartásuk is ezzel a hálózattal a legkiterjedtebb, így az ügyfeleket kiszolgáló hazai agrár-tanácsadásnak meghatározó szereplői” (Székely, 2011: 510).

Egy másik csoportosítás is alkalmazható a falugazdászok feladatainak osztályozása során. Nevezetesen, hogy vannak napi – minden fogadóórában ellátandó – feladatok, mint például a termelők hívásainak fogadása, a személyes megkereséseknek való megfelelés, illetve vannak úgynevezett ciklikusan fellépő feladatok, melyek az év egy bizonyos időszakában felmerülnek, majd a következő periódus bekövetkeztéig nem jelentkeznek. Ez a ciklikusság főként a mezőgazdaság ciklikusságából származtatható, nem meglepő tehát, hogy az ügyintézés során is ezt a jelenséget tapasztaljuk. Ilyen például a termelők őstermelői igazolványának megújítása vagy a földalapú támogatás igénylésének időszakai.

3. táblázat: A falugazdász feladatai, kötelezettségei

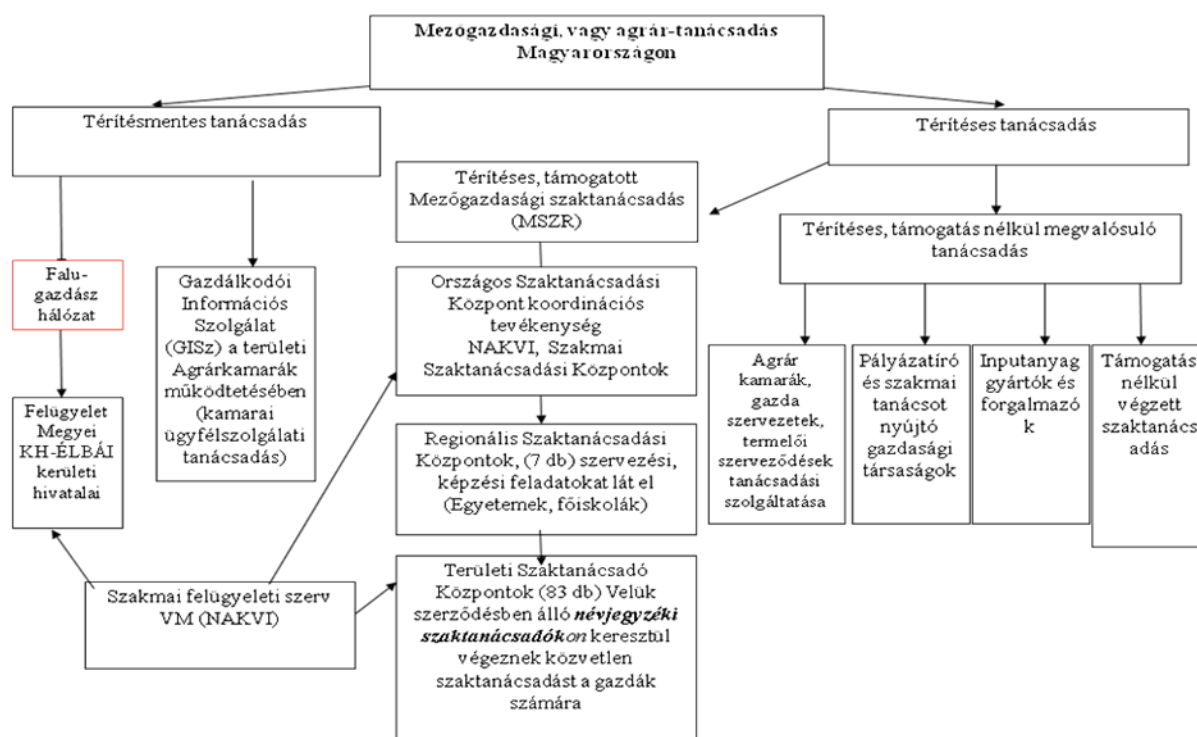
- Egységes gazdaregisztráció végrehajtása, illetve évenkénti frissítése. Az őstermelői igazolvány kiadása/bevonása.
- A gázolaj jövedéki adó visszaigénylésével kapcsolatos ügyintézés.
- Az elemi károk - árvíz, belvíz, jég, vihar - felmérése, valamint az ehhez kapcsolódó nyilvántartások vezetése, helyszíni ellenőrzése, hatósági bizonyítvány kiállítása.
- Állapotminősítés és az FVM által elrendelt statisztikai adatgyűjtések. Folyamatos tájékoztatás a gazdálkodók részére (a kormányzati döntésekről, támogatási lehetőségekről)
- Gazdafórumok, tájékoztatók megszervezése, előadások tartása, ingyenes mezőgazdasági szaktanácsadás, kapcsolattartás (önkormányzatok, társhatóságok, gazdálkodói szervezetek, a gazdák).
- A kábítószer előállítására alkalmas növények termesztésének helyszíni ellenőrzése és elszámolási munkái.

- Térségfejlesztési, vízgazdálkodási és környezetvédelmi feladatok ellátása.
- Közreműködés az agrárpiacon szabályozásával összefüggő feladatok végzésében, a termelői szerveződések megalakításában, ezek működésének segítése.
- Az Európai Unió - SPS - és az azt kiegészítő nemzeti - TOP-UP - területalapú, valamint az állattenyésztési támogatási kérelemcsomagokkal kapcsolatos segítségnyújtás.

Forrás: saját szerkesztés (328/2010. (XII. 27.) Korm. rendelet; és szilberhorn.com, é.n.) alapján

2.4. A FALUGAZDÁSZ, MINT A MEZŐGAZDASÁGI TANÁCSADÁS SZEREPLŐJE

A mezőgazdasági tanácsadás része a falugazdász munkájának, ezért, ha a falugazdász hálózatot a mezőgazdasági szaktanácsadás részeként ábrázoljuk, akkor az alábbi képet kapjuk.

2. ábra: A hazai mezőgazdasági tanácsadás formái, szereplői

Forrás: Székely (2011) p. 507.

A 2. ábráról leolvasható, hogy a falugazdászok ingyenes, azaz térítésmentes szolgáltatásokat nyújtanak a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium szerve, a Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal felügyelete alatt álltak 2010-ben.

Bár kis részét teszi ki a hálózat a mezőgazdasági szaktanácsadást végző szervezeteknek, intézményeknek, mégis igen nagy szerepük van a tájékoztatásban, mert a termelőkkel folyamatosan tartják a kapcsolatot és a termelők megbíznak a véleményükben. A legnagyobb bizalom őket övezi az összes a táblázatban megjelölt csoport közül (Székely és Halász; 2010).

2.5. A FALUGAZDÁSZOK SZÁMÁNAK ALAKULÁSA

A falugazdászok számának alakulását három egymást követő időszakban mutatja be a dolgozat. Először az 1994 előtti időszakot láthatjuk, amikor még nem volt falugazdász hálózat, de elődeik már serényen dolgoztak. Majd az 1994-től 2004-ig tartó időszakban alkalmazott falugazdászok számát ismerhetjük meg és az Európai Unióhoz való csatlakozás hatásait láthatjuk a 2004 utáni időszakban.

2.5.1. A falugazdászok elődeinek száma

Már az 1800-as években megjelentek a falugazdász hálózat elődeinek tekinthető hálózatok. Megnevezésüket és a hálózatok alkalmazásában dolgozók számát a 4. táblázat mutatja 1896-tól egészen 1994-ig, a valódi, azaz mai értelemben vett falugazdász hálózat kialakulásáig.

4. táblázat: A falugazdászok elődeinek száma

Időszak	hálózat megnevezése	Létszám (Fő)
1896-	Gazdasági Tudósítók Hálózata	.
1908-	Gazdasági Felügyelőség	150
1921-1949	Magyar Királyi Gazdasági Felügyelői Kar	480
1942-1947	Gazdasági előljáró	.
1947-1949	gazdajegyző vagy falugazda intézménye	190
1949-1970-es évek	megyei és járási tanácsai mezőgazdasági osztály	.
1970-es évek- 1991	háztáji agronómus	.
1991-1994	Megyei (fővárosi) Földművelésügyi Hivatal	.

Forrás: Saját szerkesztés (Lajkó, 2009) alapján

2.5.2. A falugazdászok száma 1994-től 2004-ig

Az 1994-ben magalakult falugazdász hálózat 768 fővel kezdte meg tevékenységét, amely szám az évek során egészen 2000-ig emelkedő tendenciát mutatott. Így 2000-re elérte országos szinten a 2 281 főt. 2001-ben azonban drasztikus csökkenés tapasztalható a falugazdászok számában, csaknem a felére csökkent a hálózat tagjainak a száma országos viszonylatban. Sajnos ez a csökkenő tendencia egészen a vizsgált időszak végéig, 2004-ig megfigyelhető (ld. 5. táblázat), bár csak kisebb mértékben (Lajkó, 2009).

5. táblázat: A falugazdászok számának alakulása 1994-től 2004-ig

Időszak	Hálózat megnevezése	Létszám (Fő)
1994-1995	falugazdász hálózat	768
1995-1998	Magyar Agrárkamara gazdajegyzői hálózata	572
1998-1999	Magyar Agrárkamara gazdajegyzői hálózata	72
1998-1999	falugazdász hálózat	1 422
2000-ben	falugazdász hálózat	2 281
2001-ben	falugazdász hálózat	1 146
2002-ben	falugazdász hálózat	1 086
2004-ben	falugazdász hálózat	650

Forrás: Saját szerkesztés (Lajkó, 2009) alapján

A falugazdászok nagy része köztisztviselőként, kisebb részük szerződéses vállalkozó és megbízási munkavállalóként dolgozott. 2003 szeptemberében, decemberében és 2004 márciusában sajnálatos módon az ezerfős falugazdász tábor majdnem felét leépítették, így 2004-re csupán 650 fő falugazdász tevékenykedett Magyarországon (Lajkó, 2009). Ezt láthatjuk az 5. táblázatban.

2.5.3. A falugazdászok száma 2004-től 2012-ig

A 2004-ben bekövetkező csatlakozás megkövetelte volna a falugazdászok számának növekedését, azonban nem bővülés, hanem létszámcsökkenés figyelhető meg a 2004-es évet követően egészen napjainkig. Ezt figyelhetjük meg a 6. táblázat 3. oszlopában.

A falugazdász Terület központok vonatkozásában is a csökkenő tendencia figyelhető meg. Míg 2005-ben még 143 területközpontban várta a termelőket főfalugazdász, addig 2006-ra ez a szám 133-ra csökkent (Lajkó, 2009).

Fontos kérdés a falugazdászok számának vizsgálatakor, hogy mennyi termelőre jut egy falugazdász. Hiszen ebből állapítható meg, hogy a mai falugazdász állomány elegendő-e, vagy bővítésre szorul. Sajnálatos tény azonban az, hogy míg az őstermelők száma folyamatosan növekszik, addig a falugazdászoké csökkenő tendenciát mutat.

6. táblázat: Az egy falugazdászra jutó őstermelők száma 2004-től 2009-ig

Évek	Őstermelők száma (Fő)	Falugazdászok száma (Fő)	Egy falugazdászra jutó őstermelők száma (Fő)
2004	20 728	650	32
2005	20 774	640	32
2006	20 013	640	31
2007	50 566	640	79
2008	355 431	596	596
2009	376 305	588	639

Forrás: Saját szerkesztés KSH (2009), Lajkó, (2009), MgSzH, (2008), és Székely és Halász (2010) alapján

A 6. táblázat negyedik oszlopában jól látható az egy falugazdászra jutó őstermelők számának növekedése, ami azt jelenti, hogy a falugazdászoknak egyre több termelővel kell foglalkoznia, így egyéb feladatai ellátására – előadások szervezése, farmlátogatás -, vagy ha úgy tetszik, egy termelőre egyre kevesebb ideje marad.

A vizsgálatom helyszínéül szolgáló Bordány községben, a több, mint 800 fő őstermelő és további néhány tucat egyéni vállalkozó számára 1 fő falugazdász áll rendelkezésre heti két alkalommal (Déli Napfény HVS, 2009). A község falugazdája – Tóth András azonban nem csak Bordányban tart fogadóórákat, Zákányszék község termelőinek segítése is a feladatai közé tartozik (MgSzH, 2012).

3. A HÁLÓZATTAL KAPCSOLATOS JÖVŐRE VONATKOZÓ TERVEK, ELKÉPZELÉSEK

A jelenlegi terveket tekintve, a falugazdász hálózat igen nagy változásoknak néz elébe. A Napi Gazdaságban 2012. szeptember 17-én megjelenő cikkben Györffy Balázs, a Magyar Agrárkamara ideiglenes elnöke így nyilatkozott: „Az új kamarának már jövőre számos többletfeladata lesz, ezek ellátásához azonban a jelenlegi országos tanácsadói hálózathoz több emberre lenne szükség. Felmerült, hogy a javarészt párhuzamos feladatokat ellátó falugazdász hálózat részben vagy egészben a kamarához kerüljön.”

Ez azt jelenti, hogy az új Kamarai törvény értelmében többlet feladatokat vállaló Kamarának szüksége lesz új alkalmazottakra, és ők valószínűleg a falugazdászok lesznek. Az eddig az MgSzH, illetve NÉBIH égisze alatt dolgozó falugazdász hálózat ezért jövőre a Kamara alá (is) fog tartozni. Ez azonban még nem dőlt el, a cikk szerint ezt a döntést valamikor október-november környékén hozzák meg.

Ha a változásokat fogantatosítják, akkor 2013-ban a magyar falugazdász hálózatról, már a Magyar Agrárkamara szerves részeként beszélhetünk. Ez azonban azt is jelenti, hogy a falugazdászoknak újabb feladatokat is el kell látniuk, szélesíteniük kell repertoárjukat. A hálózat számbeli változásaira cikk nem utal, azonban sejteni lehet, hogy az összevonás célja a költségmegtakarítás, a párhuzamosan futó intézmények egy intézménnyé való összevonása és ez az elv nem segíti elő a hálózat számának bővítését (Kiss, 2012b).

4. ANYAGOK ÉS MÓDSZEREK

A dolgozat primer kutatás része három részből áll. Az első egy kérdőíves megkérdezés a helyi őstermelők körében, a második egy kérdőíves megkérdezés a Mórahalmi kistérség településein dolgozó falugazdászok körében, a harmadik pedig egy termelői brain-storming-on és a kérdőíves felmérés egyes részeredményeire alapuló SWOT- analízis a falugazdász hálózat vonatkozásában.

A primer kutatás első eleme az őstermelőkkel készített kérdőíves felmérés, amely 70 fő bordányi őstermelő közreműködésével valósult meg. Azért választottam a kérdőíves megkérdezés módszerét, mert nagyszámú termelő véleményét szerettem volna egymással összehasonlítható módon összegyűjteni. Ez a kutatási módszer lehetővé teszi a falugazdász hálózat jellemző tulajdonságainak külső vizsgálatát öt szempont alapján, ahogyan azt a termelők, a közvetlen haszonélvezők látják.

A kérdőív anonim módon lett kitöltve, ezért a kérdőívenként 32 kérdésre a termelők név nélkül válaszolhattak. Az önkéntesség elve is érvényesült a kérdőívek kitöltése során, ezért azok a termelők, akik nem kívántak válaszolni a kérdésekre, nem váltak hátrányos megkülönböztetés áldozatává, a kitöltők pedig nem részesültek pozitív megkülönböztetésben. A kérdőíveket főleg kinyomtatott formában juttattam el a termelőkhez, csupán néhány interneten kitöltött példány van a 70 darab között. A kérdőív a 6. mellékletben megtalálható.

A primer kutatás második része, a Mórahalmi kistérségben tevékenykedő falugazdászok kérdőíves megkérdezése. Azért a mórahalmi kistérséget vizsgáltam, mert a Bordány községben dolgozó Tóth András falugazdász Úr titoktartási kötelezettségre, illetve vélt vagy valós félelmeire hivatkozva elutasította a felkérésemet, így új célcsoportot kellett választanom. Megfelelőnek találtam erre a célra a Homokhátságon elterülő Mórahalmi kistérségben dolgozó további falugazdászokat, hiszen Bordány község is ezen a területen fekszik, így hasonlóak a természeti- és humán adottságaik Bordány községével.

A Mórahalmi kistérség kilenc községében tevékenykedő további négy fő falugazdászt kerestem meg telefonon a kérdéseimmel. Közülük három fő hajlandó volt on-line kitölteni a kérdőívet, és válaszaival segíteni a munkámat. A falugazdászok számára összeállított kérdőív a 7. mellékletben olvasható.

A harmadik módszer a falugazdász hálózat SWOT- analízise, amely a kérdőíves felmérés egyes részeredményein és egy általam kiválasztott termelőkből álló csoporttal

lefolytatott brain storming-on alapszik. A termelők kiválasztásánál szerepet játszó tényezők az alábbiak voltak:

- A termelő legalább 25 éves tapasztalattal rendelkezik.
- A termelő aktív résztvevője a helyi ismeretterjesztő előadásoknak.
- A termelő nem csak a kötelező adminisztrációkat végzi, jelentkezett már a gazdaságát fejlesztő pályázatokra.
- A termelők jó kapcsolatban állnak egymással és velem.

Az első három kritérium a szakmai felkészültségükkel, rálátásukkal kapcsolatosan fogalmazódott meg bennem. Míg a negyedik kritériumot azért tartottam fontosnak, mert a jó kapcsolat elősegíti az őszinte válaszadást, és kizárja a válaszadásból esetlegesen fakadó feszélyezettség érzését, ami ronthatna a válaszok minőségén és mennyiségén egyaránt.

A kiválasztott őstermelők névsora a következő: Frankné Varga K., Gyenes J. és Veszélka Zs., akik legalább két kritériumnak megfelelnek a fent felsoroltak közül.

Ezzel a módszerrel rámutathattam a hálózat erősségeire, gyengeségeire, lehetőségeire és veszélyeire egyaránt. A SWOT- elemzés lehetőséget nyújt továbbá arra is, hogy a felismert gyengeségek kijavítására és a lehetőségek kiaknázására megoldási javaslatokat fogalmazzak meg. A kiválasztott termelőcsoport véleményének előtérbe helyezésével az a célom, hogy a megoldási javaslatok minél szimpatikusabbak legyenek a termelők számára és lehetőség szerint megvalósíthatóak legyenek.

5. EREDMÉNYEK ÉS ÉRTÉKELÉSÜK

A kutatások eredményeit három részre bontva ismerhetjük meg. Az első a termelőkkel végzett kérdőíves felmérés eredményeinek bemutatása, a második a falugazdászok bevonásával végzett kérdőíves felmérés értékelése, a harmadik pedig a SWOT- analízis részletes ismertetése és értékelése.

5.1. AZ ÖSTERMELŐK KÖRÉBEN VÉGZETT KÉRDŐÍVES FELMÉRÉS ÉRTÉKELÉSE

A kérdőív 32 kérdésben taglalja az őstermelők helyi falugazdászról, az őt segítő személyzetről, az elintézendő papírmunkák nehézségéről, internetes ügyintézésről, a pályázatokról, a helyi falugazdász által rendezett ismeretterjesztő előadásokról alkotott véleményét. A kérdések a fent említett témák alapján, egymással összefüggésben, az egymáshoz illeszkedő kérdések egymás után helyezkednek el értelemszerűen.

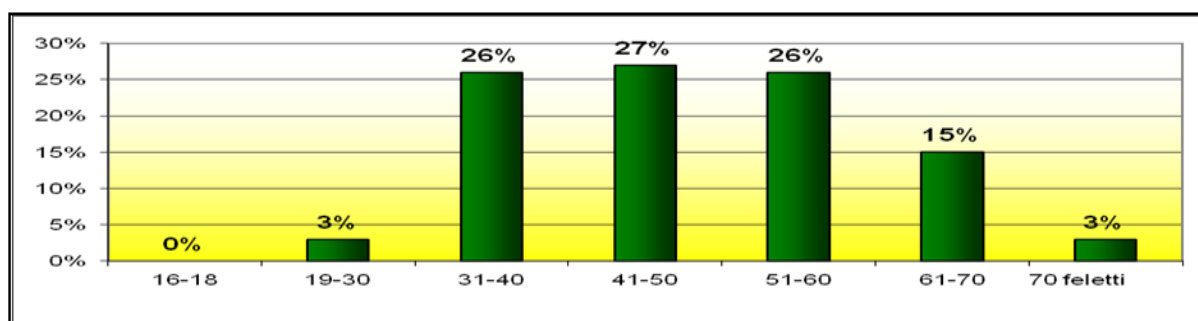
A kérdőív végén néhány olyan kérdés helyezkedik el, ami az őstermelő gazdasági helyzetével, iskolázottságával, életkorával, illetve szakmai ismereteivel kapcsolatos. Ezen kérdésekre adott válaszok segítenek az eredmények kiértékelésében. Hiszen például, ha a termelőnek nincs szakirányú végzettsége, valószínűleg nehéznek, sőt túl bonyolultnak tartja az elvégzendő feladatokat és fordítva. Vagy például, ha egy termelő életkora a legmagasabb kategóriába esik, akkor valószínű, hogy nem ismeri az internetet és nem szívesen választja az elektronikus ügyintézés sem.

5.1.1. Általános adatok vizsgálata

Az őstermelők megismerését szolgáló alapvető adatokat ebben a fejezetben vizsgálom, mellyel az a célom, hogy egy átfogó képet kapjunk a közösségben tevékenykedő őstermelők gazdasági, társadalmi helyzetéről és a következő fejezetekben felhasználva ezeket az eredményeket, okokat, összefüggéseket keressek az adott válaszok és a jelen adatok között.

Az első vizsgálati szempont az őstermelők életkora, mely igen fontos befolyásoló tényező lehet, ha az internet ismeretéről, vagy az újdonságoktól való félelemről beszélünk.

3. ábra: Bordány község őstermelőinek megoszlása életkor alapján

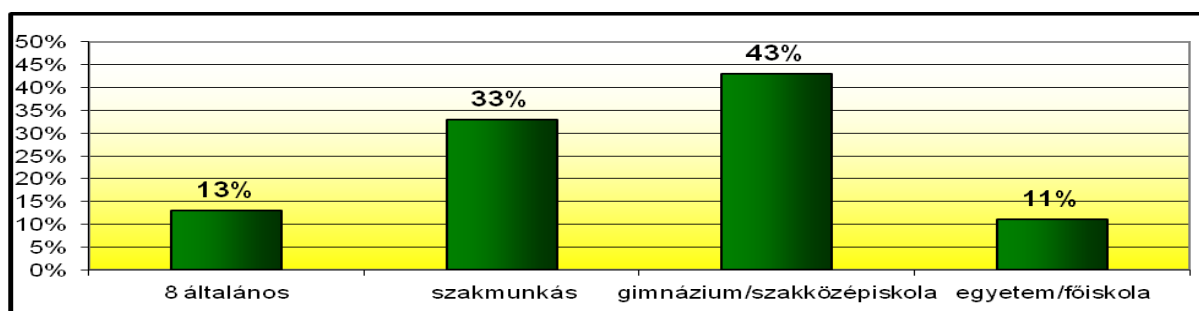

A 3. ábra jól szemlélteti, hogy az általam vizsgált őstermelők 71%-a 41 év feletti, ami azt jelenti, hogy a vizsgált rétegnek csupán a 29%-a fiatal gazda. A 30 év alattiak aránya pedig alig haladja meg a 3 %-ot, ami szintén aggodalomra ad okot. Az adatokat tekintve látható, hogy a fiatalok számára nem vonzó a mezőgazdaság, az utódlás kérdése sok esetben gondot okoz a gazdák számára.

Igen magas azonban az 50 év felettiek aránya - 44% -, és a már biztosan nyugdíjas korosztály is igen magas számban képviselteti magát, a vizsgált őstermelők mintegy 18%-a biztosan nyugdíjas. Ez a szám is mutatja, hogy nagy problémát jelent az utódlás és a fiatalok érdeklődésének hiánya a mezőgazdaság iránt.

A második vizsgálati szempont az általános adatok közül az iskolázottság és a szakmai ismeretek meglétének, vagy hiányának a kérdése.

4. ábra: A vizsgált őstermelők legmagasabb iskolai végzettség szerinti megoszlása

Összegezve a 4. ábrát, elmondhatjuk, hogy alacsony végzettséggel a vizsgált termelők réteg 13%-a, közép fokú végzettséggel a termelők 43%-a, míg felső fokú végzettséggel a termelők 11%-a rendelkezik. Tehát joggal feltételezhetnénk, hogy a résztvevők 89%-ának van szakirányú végzettsége.

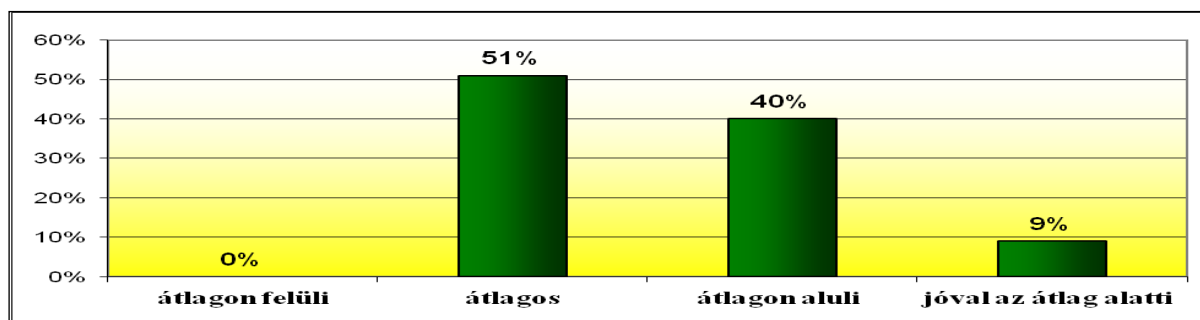
Ez az arány azonban nem ilyen kedvező a megkérdezettek körében. A válaszadóknak csupán 14 %-a rendelkezik mezőgazdasággal kapcsolatos, azaz szakirányú végzettséggel. Ez a tény eredményezheti az ismeretlen újtól való félelmet, az őstermelők számára kötelező adminisztratív feladatok bonyolultnak ítéelését, de akár azt is, hogy az ismeretek hiányát a termelők az előadásokon való gyakori megjelenéssel igyekeznek pótolni. Természetesen az új ismeretektől való elzárkózás is lehetséges következmény lehet, ami további minőségromlást, akár a gazdaság bukását is eredményezheti.

A szakmai ismeretek hiánya természetesen nem azt jelenti, hogy a termelőknek egyáltalán nincs gyakorlati tapasztalata sem a mezőgazdasági termelésben. Szerencsére gyakorlati tapasztalata szinte minden vizsgált őstermelőnek van.

A harmadik vizsgálati szempont a megkérdezettek gazdasági helyzetére vonatkozik. A kérdőívben feltett kérdésre az alábbi válaszokat lehetett adni:

- Átlagon felüli: nagyon jól élünk, mindenre kiterjedő tartalékunk van.
- Átlagos: jól élünk, minimális tartalékkal.
- Átlagon aluli: hónapról hónapra élünk, nincs tartalékunk.
- Jóval az átlag alatti: napról napra élünk, hitelt fizetünk.

5. ábra: A vizsgált őstermelők gazdasági helyzet szerinti megoszlása

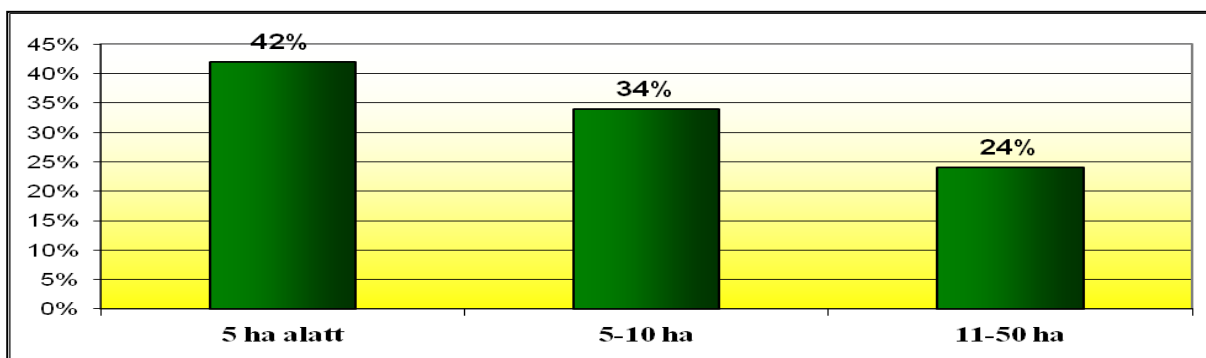

A 5. ábra szemlélteti, hogy a megkérdezettek közül senki sem vallotta magáról azt, hogy mindenre kiterjedő tartalékkal rendelkezik, míg az átlagos tábor a megkérdezettek 51%-a erősíti. Az átlag alatti és jóval az átlag alatti gazdasági helyzetben lévő őstermelők aránya pedig 49%. Jó hír az, hogy vizsgált rétegnek csupán a 9%-a rendelkezik tartozással, ami ebben a gazdasági helyzetben sajnos egyre nagyobb rétegeket érintő probléma. Az őstermelő anyagi, vagy más néven gazdasági helyzete kardinális tényező.

Befolyásolja nem csak a termelés minőségét és mennyiségét, hanem a termelő részvételét a pályázatokban, a fejlesztésekben, esetleg a hozzáállását az újdonságokhoz.

A negyedik általános adat, amit megvizsgálunk, az egy őstermelő által birtokolt és megművelt földterület nagysága.

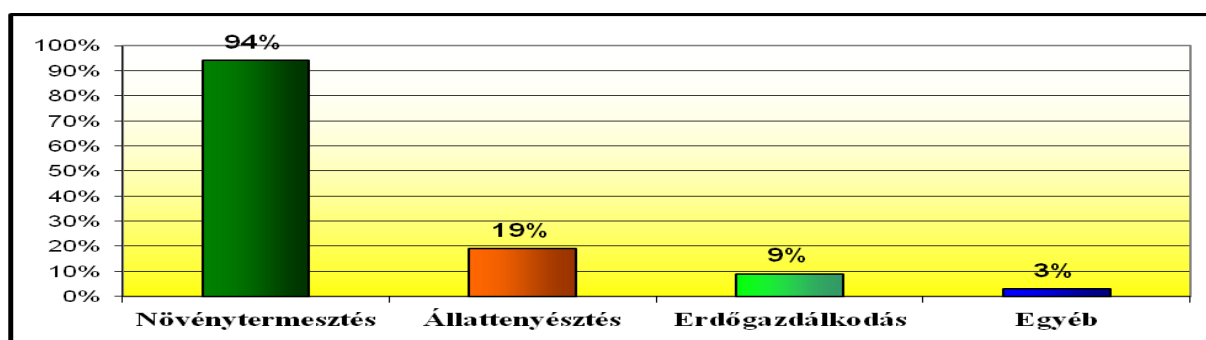
6. ábra: A vizsgált őstermelők megoszlása az általuk művelt terület nagysága szerint

A legtöbb bordányi őstermelő – 42% - 5ha alatti területen gazdálkodik, 34%-uk 5 és 10ha közötti területet birtokol, és csupán 24%-uk gazdálkodik 11-50ha közötti területen, láthatjuk ezt az 6. ábrán. A megkérdezettek között nem volt olyan, aki 50ha-nál nagyobb területen gazdálkodna. A megismert adatok alapján elmondható, hogy általános probléma az elaprózódott birtokszerkezet, amely akadályozza a versenyképes és gazdaságos termék-előállítást.

Az utolsó vizsgált tényező az általános adatok vizsgálatának témakörében a termelési ágazatok kérdése.

7. ábra: A vizsgált őstermelők megoszlása alkalmazott termelési ágazatok szerint

Az ágazatok társítása nagy előnyt jelent a gazdák számára, hiszen ami az egyik ágazat mellékterméke, az a másik ágazatban felhasználható alapanyagként és fordítva. Ez a szimbiózis csökkenteni tudja a gazdaság költségeit, ezzel növelve a jövedelmet. Sajnos azonban a 7. ábra azt mutatja, hogy az ágazatok társítása nem jellemző az általam vizsgált

őstermelőkre, csupán 25%-uknál jelenik meg ez a rendkívül hasznos jelenség. A fő ágazat a növénytermesztés, azon belül is a szántóföldi zöldségtermelés és a gyümölcskertészet. Egyéb kategóriában lett megjelölve a méhészet.

Az általános adatok vizsgálata után az általam felállított öt feltételeshez hozzárendelhető kérdésekre adott válaszok elemzése következik a következő öt fejezetben.

5.1.2. Első feltételezés: Szükséges az ingyenes hálózat

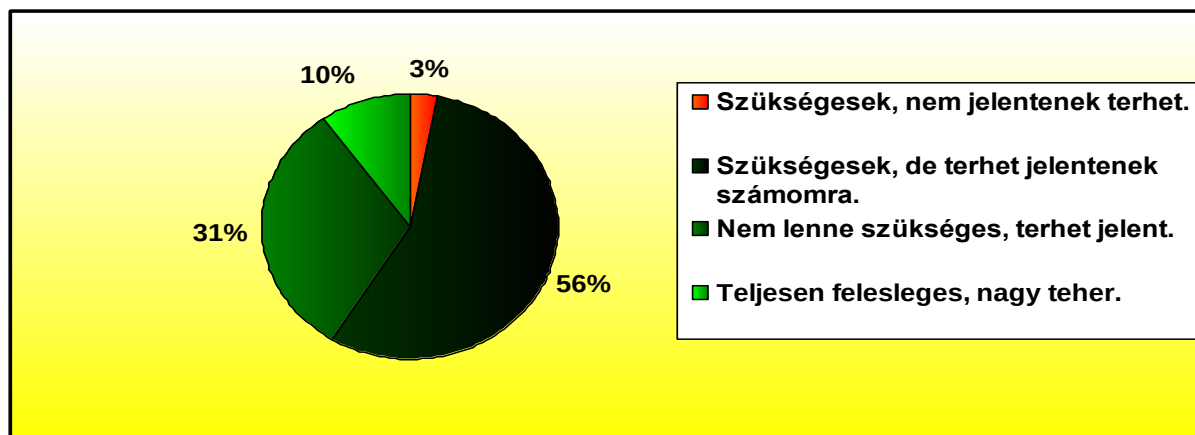
Az első feltevés, hogy a Magyarországon 1994 óta működő ingyenes falugazdász hálózatra szükség van. Ennek két fő oka van véleményem szerint.

Az első az, hogy a termelők igényt tartanak a falugazdászra, szükségét érzik a segítségüknek, mert egyedül nem tudnák megoldani a rájuk kirótt kötelezettségeket, illetve nem tudnák kihasználni az esetleges lehetőségeket sem. Ez abból adódik, hogy a termelők nagy része igen alacsony iskolázottsági szinttel rendelkezik, ami nem teszi lehetővé ezen feladatok egyedüli elvégzését, illetve abból, hogy a feladatok igen nagy része túl bonyolult, igen sok papírmunkát igényel.

A másik fő ok pedig a termelők rossz anyagi helyzete, ezért ha nem nyújtanak számukra ingyenes szolgáltatást, akkor magukra maradnak. Sajnos a termelőket is érintő gazdasági változások miatt nem áll módjukban fizetni ezért a szolgáltatásért.

Ezen feltevés igazolása céljából öt kérdést tettem fel az őstermelőknek. Az első kérdésem az volt, hogy mi a véleményük a kötelezően elvégzendő adminisztratív feladatokról, amelyeket el kell végezniük ahhoz, hogy szabályosan termelhessenek és értékesíthessenek.

8. ábra: Az őstermelők véleményének megoszlása az adminisztratív feladatokról

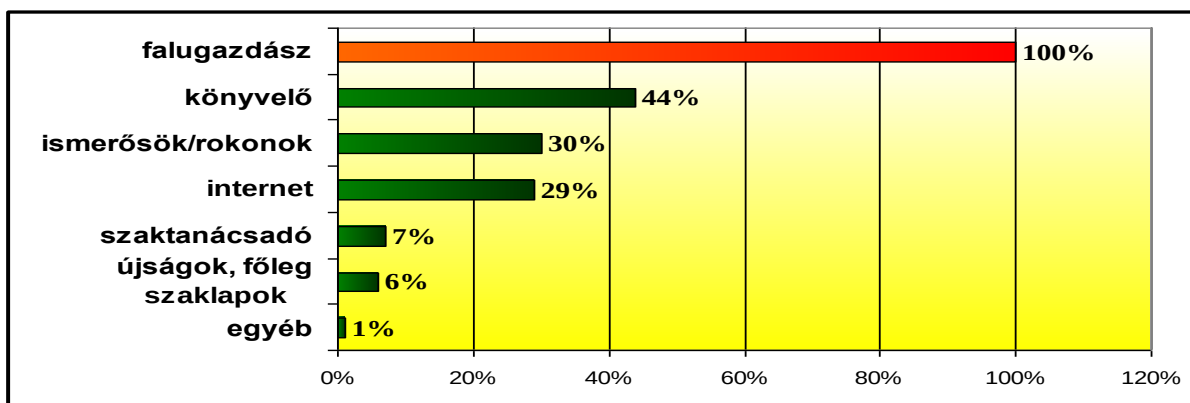

A 8. ábra azt mutatja be, hogy a megkérdezett bordányiak 97%-a számára terhet jelentenek a rájuk kirótt adminisztratív kötelezettségek, 41%-uk szerint nem is lenne szükséges ezeknek a feladatoknak az ellátása, hiszen csak hátráltatja őket a munkában. A 97%-os arány elegendő ahhoz, hogy kimondhassuk, ha a termelőket nem segítené a hálózat, a rájuk nehezedő adminisztrációs terhek még jobban gátolnák őket a munkában. Ezeket a terheket azonban a hálózat, ha nem is teljes egészében, de részben leveszi a vállukról, ezért a hálózatra szükség van.

A második kérdés, amire a termelőknek választ kellett adniuk, az volt, hogy mennyire tartják nehéznek, esetleg bonyolultnak a papírmunkákat egy 1-től 5-ig tartó skálán, ahol az 1-es a nagyon könnyűt jelöli, az 5-ös pedig a nagyon bonyolultat. A kérdésre adott válaszok átlaga alátámasztja a hipotézisemet, mert majdnem 4-es - 3,86-os -, azaz a közepesnél jóval nehezebbnek találták a papírmunkákat a termelők. Ha a termelők számára nehéz feladat az ügyintézés, akkor szükség van a falugazdászokra, akiknek az elsődleges feladatuk a termelőknek való segítségnyújtás.

A harmadik kérdés ebben a csoportban az volt, hogy kihez fordulnak problémáikkal a termelők.

9. ábra: A termelők megoszlása aszerint, hogy kihez fordulnak segítségért

A várt eredményeket kaptam, mert a 9. ábráról egyértelműen leolvasható, hogy a válaszadók 100%-a fordul a falugazdászhoz probléma esetén. Természetesen sokan keresik fel könyvelőjüket, ismerőseiket, rokonaikat, akik szívesen segítenek, persze ha tudnak. Az interneten is körülnéz a válaszadók 29%-a. Sajnos a szaklapokat csupán a megkérdezettek alig 6%-a olvasgatja, ha nem tudja, hogy mi a teendő az egyes problémás esetekben, és az ingyenes szaktanácsadót sem sokan keresik fel. Ennek a legfőbb oka, hogy a falugazdászokban bíznak meg legjobban a termelők, az ő véleményére adnak leginkább.

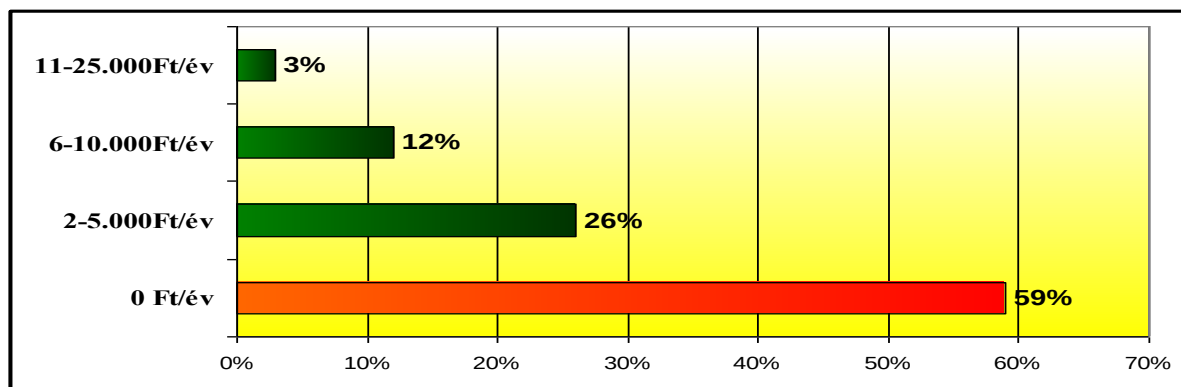
Végül egy egyértelmű eldöntendő kérdést tettem fel az őstermelőknek, miszerint véleményük szerint szükség van-e a falugazdász hálózatra. A válaszadók 100%-a szerint igen, szükség van.

Úgy vélem, az első feltételezésem első fele igaznak bizonyult, a feltételezésem másodok fele a hálózat ingyenes mivoltának szükségességét taglalja. Véleményem szerint a termelők nem engedhetik meg maguknak, hogy könyvelőhöz, magántanácsadóhoz forduljanak, ezért feltétlenül szükséges az ingyenes hálózat fenntartása a termelők számára.

Ehhez a feltételezéshez kapcsolódik az általános adatok közül a termelők gazdasági helyzetére vonatkozó 5. ábra, amelyen jól látható, hogy a legjobb esetben is csak minimális tartalékkal rendelkeznek a válaszadók, ami valószínűleg nem tudná fedezni a fent említett személyek költségeit, nem is beszélve azokról az őstermelőkről, akik hitelekkel küzdenek.

Hogy ezt a kérdést pontosítsuk, az alábbi kérdést intéztem az őstermelőkhöz: ha nem lenne az ingyenes hálózat, akkor tudnának-e, illetve hajlandóak lennének-e fizetni a falugazdászok által nyújtott szolgáltatásokért?

10. ábra: A termelők véleményének megoszlása aszerint, hogy mennyit lennének hajlandóak fizetni a falugazdász szolgáltatásért

A 10. ábráról egyértelműen leolvasható, hogy a válaszadók több, mint fele – 59%-a – nem hajlandó, vagy nem tudna fizetni ezekért a szolgáltatásokért, tehát ha nem lenne ingyenes falugazdász hálózat, akkor ezek a termelők segítség nélkül maradnának. Véleményem szerint azok között a termelők között, akik nem fizetnének, van az a kategória, akiknek ha lenne erre megfelelő anyagi keretük, hajlandóak lennének fizetni a szolgáltatásért, azonban ezt sajnos nem engedhetik meg maguknak. Természetesen van olyan személy is, aki megtehetné, hogy kifizeti ezen költségeket, de nem hajlandó rá.

A hajlandóságot pedig alapvetően két dolog határozza meg véleményem szerint:

- a szolgáltatás minősége, és
- az a hazai termelői felfogás, miszerint a termelőknek jár ez a fajta ingyenes segítségnyújtás, felesleges lenne ezért fizetni.

Véleményem szerint a termelők azzal a válaszukkal, hogy nem fizetnek, nem a szolgáltatást minősítik le, hanem inkább a pénztárcájukba belenézve azt tapasztalták, hogy erre már nem maradna pénzük, csak akkor, ha egy másik, hasonlóan fontos területről vonnának el pénzt.

Így tehát az első hipotézisen beigazolódott, az ingyenes hálózat tehát feltétlenül szükséges.

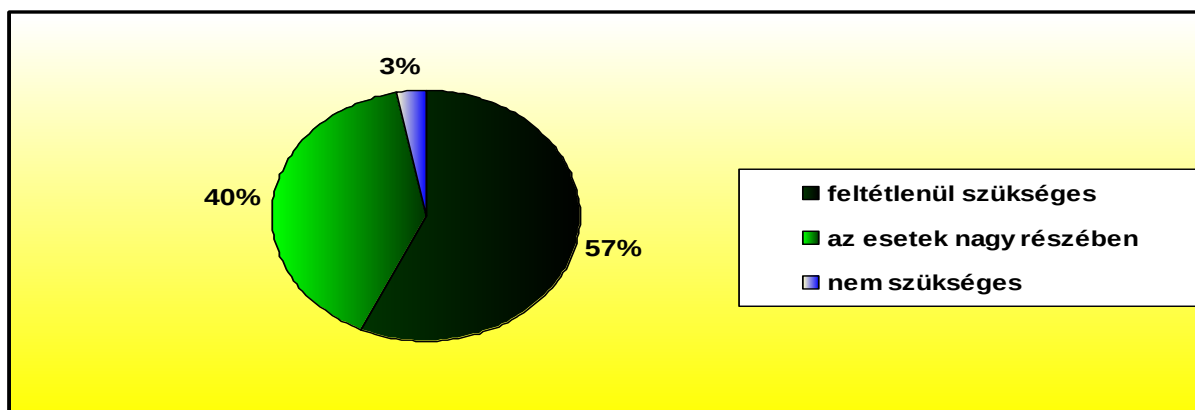
5.1.3. Második feltételezés: Szükséges a bővítés

A második feltevés szerint szükség lenne a falugazdász hálózat bővítésére Magyarország egész területén.

A túlterhelt falugazdász még elvégzi a kötelezően ellátandó feladatokat, de nem jut ideje kibővíteni repertoárját, egyre kevesebb ideje marad a farmlátogatásokra, esetleges személyes kapcsolattartásra, vagy előadások szervezésére. Ezek nélkül azonban a rendszer egy idő után fásulttá válik, nem ösztönzi a termelőket fejlesztésre, sőt még a meglévő gazdaság szinten tartására sem. A termelők pedig a kígyózó sorok legvégén állva elveszítik hitüket a szebb-jobb tavaszban.

A falugazdász hálózat bővítésének szükségessége témakörben szintén öt, a termelők számára feltett kérdést vizsgáltam meg. Az első a személyes kapcsolattartás fontosságát vizsgálta. A termelők kérdésre adott válaszait a 18. ábra szemlélteti.

11. ábra: A termelők véleménynek megoszlása a személyes kapcsolattartásról

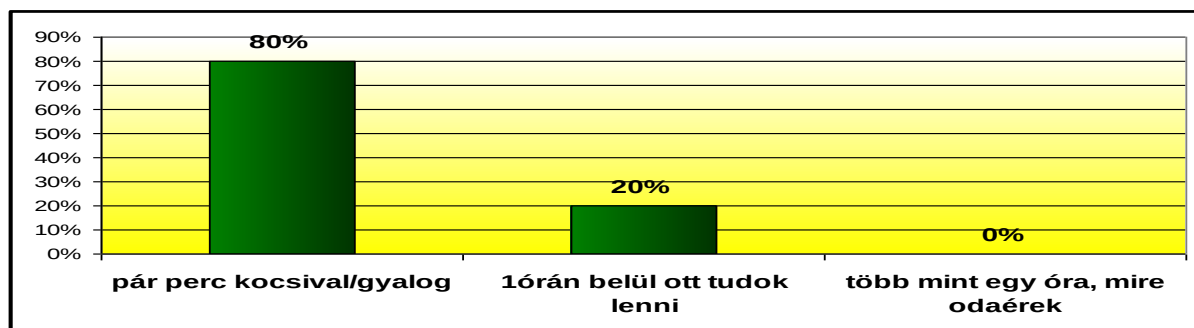
A 11. ábra szerint a legeredményesebb kapcsolattartási forma a személyes, csak ezután következnek a telefonos, és az elektronikus kapcsolattartási formák. Nem meglepő tehát, ami a 18. ábrán látható, hogy a termelők 57%-a is csak ezt a formát részesíti előnyben, még 40% az esetek nagy részében dönt emellett, azonban néha elegendőnek tarja a telefonos, vagy az e-mailen keresztüli kommunikációt a falugazdással. Csupán elenyésző százalék mondja azt, hogy elegendő lenne a telefonos és az interneten keresztüli kapcsolat.

Ennek oka valószínűleg az, hogy sokan nem is értenek a számítógéphez, illetve az, hogy nem elegendő csupán egy telefon vagy egy e-mail, mert az újabb, a beszélgetés közben felmerülő kérdésekre olyan módon nem jön válasz, így maradnak megválaszolatlan kérdések a gazdáknak.

A személyes kapcsolattartás azonban elég sok időt igényel, ami sajnos olyan tényező, ami növekedő termelőszám és a csökkenő falugazdász szám mellett egyre fogy. Hogy egy termelőre minél több idő juthasson, ahhoz a hálózat bővítésére lenne szükség.

A következő kérdés a falugazdász irodájának megközelítésére vonatkozik.

12. ábra: A termelők véleményének megoszlása aszerint, hogy mennyi időbe telik, míg eljutnak a falugazdász irodájához

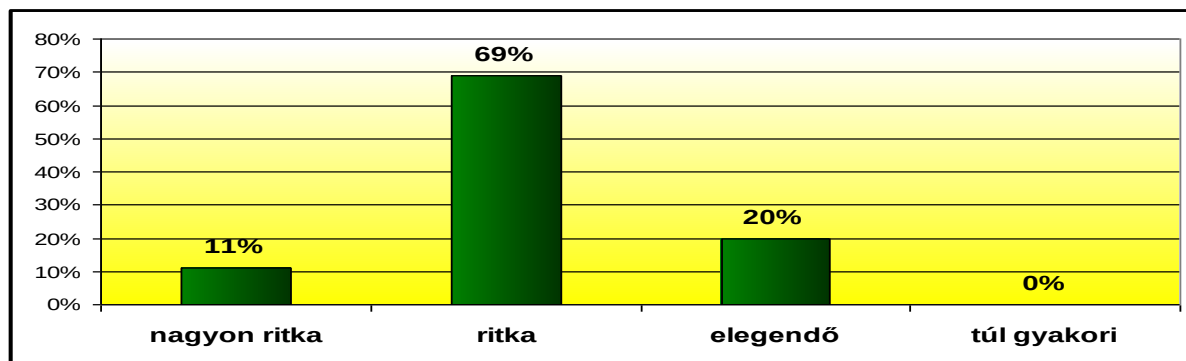

Azt az eredményt vártam, hogy sok termelőnek kell legalább fél órát utaznia ahhoz, hogy elérje az irodát, azonban szerencsésebb válaszokat kaptam. Azonban a 12. ábrán azt láthatjuk, hogy a megkérdezettek 80%-a pár perc alatt megteszi azt a távolságot, ami alakhelye és a falugazdász irodája között van. Bordány község ebből a szempontból szerencsés helyzetben van, hiszen az itteni termelőknek nem kell átjárniuk a szomszédos faluba, vagy városba azért, hogy tanácsot kérjenek a falugazdásztól, mert helyi irodahelyiség van kialakítva. Sajnos azonban nem minden település van ilyen szerencsés helyzetben, ezért a hálózat bővítését ki kellene terjeszteni minden településre, vagy ahol alacsony a termelők

aránya, ott mobil megoldást kellene alkalmazni, hogy ne kelljen egy termelőnek sem órákat utaznia egyetlen kérdés miatt.

A harmadik kérdés a fogadóórák gyakoriságával foglalkozik.

13. ábra: A fogadóórák gyakorisága a termelők véleménye alapján

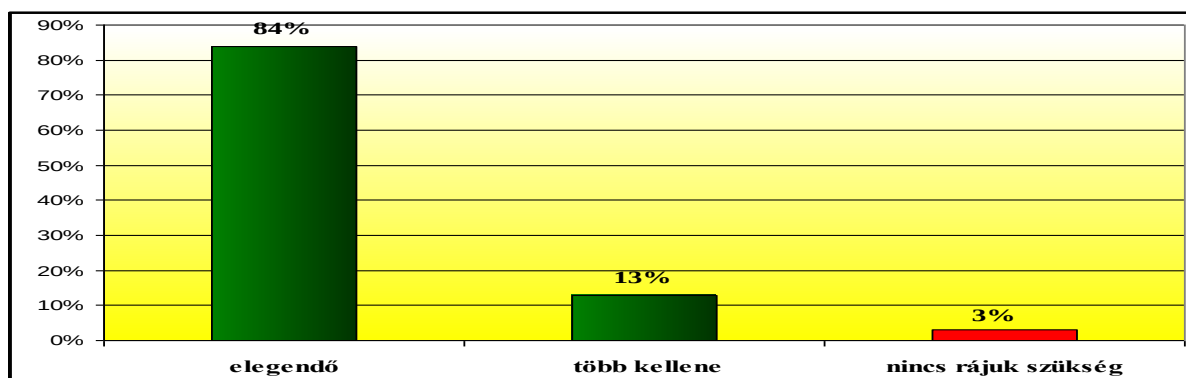
Az 13. ábrán jól látható, hogy a termelők nincsenek megelégedve a községben tartott fogadóórák gyakoriságával, gyakran órákig kell sorban állniuk, ami kiveszi őket az otthoni munkából. A válaszadók 69%-a ritkának, míg 11%-uk nagyon ritkának tartja a fogadóórákat, ami azt jelenti, hogy akár egy fél napot is kell várakoznia, hogy sorba kerülhessen.

Ha figyelembe vesszük, hogy a többség, azaz a válaszadók 80%-a szerint sűrűbben kellene fogadóórát tartani a falugazdásznak, akkor elmondhatjuk, hogy a hálózat bővítésre szorul. Ugyanis ha Tóth András Úr sűrűbben járna Bordányba, akkor Zákányszék község ellátását nem tudná elvégezni, és kellene valakit felvenni a helyére, hogy mindkét községben elegendő fogadóóra álljon a termelők rendelkezésére.

Jelenleg Bordány községben hetente kétszer tart fogadóórát a Falugazdász Úr, minden kedden és pénteken délelőtt 8.00-tól a Faluházban, a Bordány, Park tér. 1. szám alatti irodájában (bordany.hu, 2012). Ezen szeretnének bővíteni a termelők, legalább azokban az időszakokban, amikor a szűkös határidők hosszú sorokba tömörítik őket.

A negyedik kérdés a falugazdászt segítő személyzetre vonatkozik. Ők azok, akik igyekeznek megkönnyíteni a falugazdász feladatait, megrövidíteni az őstermelőkből álló sorokat. Szakirányú végzettséggel ők ugyan nem rendelkeznek, azonban az egyes adminisztratív teendőket el tudják végezni, ezáltal könnyíteni a falugazdász vállára nehező terheket. Az őstermelők véleményét a személyzet létszámával kapcsolatban a 14. ábra szemlélteti.

14. ábra: Az őstermelők véleményének megoszlása a kisegítő személyzet számáról

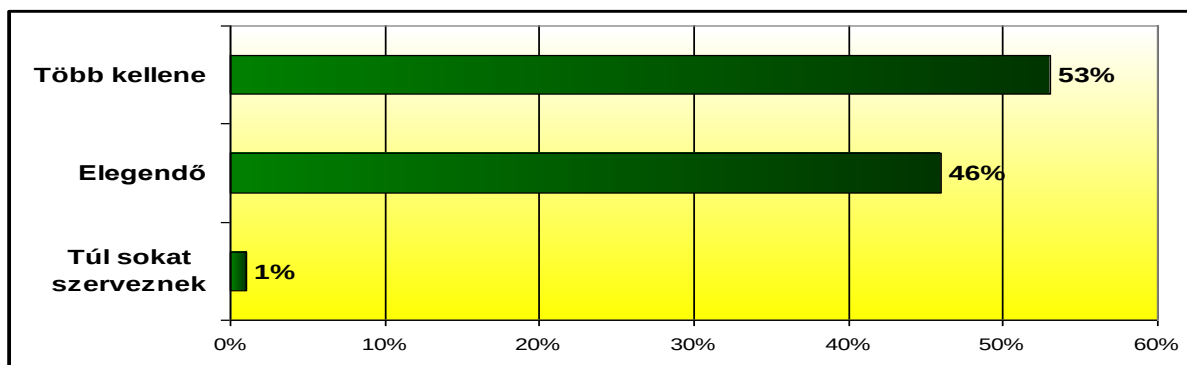

A 14. ábráról leolvasható, hogy a megkérdezettek 84%-a örül a segítő személyzetnek, meggyőződésük, hogy munkájuk révén hamarabb megoldódnak problémáik és hamarabb sorra kerülnek, azonban nem gondolják, hogy további segítő személy felvételére szükség lenne. 13%-uk gondolja úgy, hogy bár az eddigi alkalmazottak is jó munkát végeztek, mégis szükség lenne még néhány segítőre, hogy még hatékonyabban haladhasson a munka. Elenyésző számú termelő szerint nem lenne szükség az eddigi kisegítő személyzetre sem, elegendő lenne csupán a falugazdász.

Községemben tehát a kisegítő személyzet létszámának bővítése nem szükségszerű, azonban véleményem szerint Magyarországon vannak ennél szerencsétlenebb helyzetben lévő települések is, ahol egyáltalán nincsenek is segítő funkcióval ellátott alkalmazottak.

Az ebbe a kategóriába sorolt utolsó kérdés a községben rendezett ismeretterjesztő előadások gyakoriságára vonatkozik. A válaszadók véleményét a 15. ábra szemlélteti.

15. ábra: A termelők véleményének megoszlása az előadások gyakoriságáról

Fele-fel arányban megoszlik a válaszadók véleménye ebben a kérdésben, amelyet a 15. ábra szemléltet. Az egyik fél véleménye szerint szükség lenne még több szervezett ismeretterjesztő előadásra, a másik fél pedig elegendőnek tartja az eddigi rendszerességet.

Véleményem szerint az 53% már egy olyan nagyszámú hallgatóságot jelent, akik számára érdemes gyakrabban rendezni előadásokat. Előadások megszervezéséhez azonban rengeteg idő szükséges. Az időpont egyeztetéstől kezdve, az előadó személyének kiválasztásáig, minden a falugazdász feladata. Erre a tevékenységre azonban a falugazdásznak már nincs kapacitása. Ezért szükséges lenne a hálózat bővítésére, új emberek felvételére, akik átvéve a terhek egy részét, lehetővé tennék az újabb előadások szervezését.

Tekintve a fenti öt kérdést és a rájuk adott válaszokat, beigazolódni látszik a feltevésem, miszerint a magyar falugazdász hálózatnak – kiindulva Bordány község példájából - bővítésre van szüksége annak érdekében, hogy a termelők igényeit még eredményesebben ki tudják elégíteni.

5.1.4. Harmadik feltevés: A gazdák elégedettek

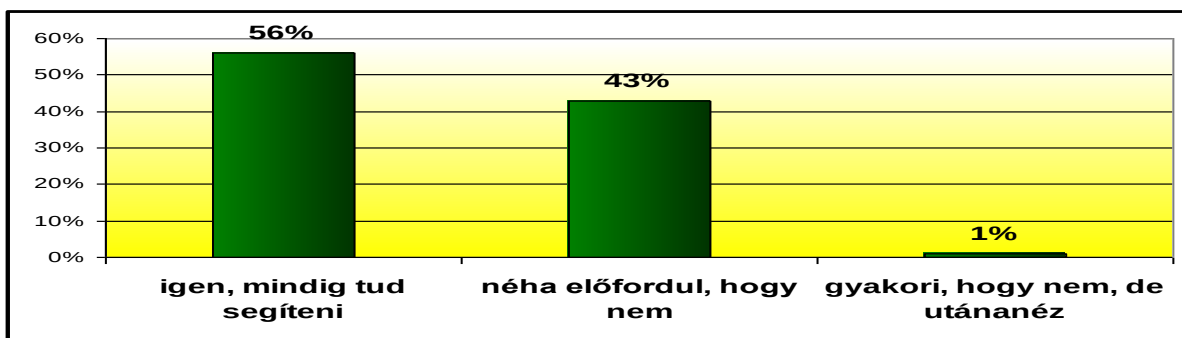
A harmadik feltevés szerint a gazdák a falugazdász személyével és a kisegítő személyzettel meg vannak elégedve, csupán a bürokrácia és az egyéb nehézségeket okozó tényezők okozzák elégedetlenségüket.

A termelők felkészültnak, tájékozottnak és segítőkésznek tartják a számukra kirendelt falugazdász, ezért megbíznak bennük. Hiszen ők is tudják, hogy a nagy sorok és az, hogy ki kell tölteni egy dokumentumot kötött határidőre, az nem a falugazdász miatt van. Persze az elégedettségük nem alaptalan, hiszen a falugazdászok mindent meg is tesznek annak érdekében, hogy megkönnyítsék a termelők életét.

Az őstermelők elégedettségének témakörével a kérdőívben hat kérdés foglalkozik. Két csoportra oszthatóak ezek a kérdések, a nagyrészüket a falugazdással, és az ő munkájával kapcsolatos elégedettségre kíváncsi, míg egy kisebb részük a kisegítő személyzettel való megelégedettséget méri.

Először a helyi falugazdással való elégedettség kérdéseit vizsgáljuk, amely témakörön belül az első kérdés arra vonatkozik, hogy a termelők mindig meg voltak-e elégedve a falugazdász szakmai felkészültségével, a falugazdász minden alkalommal tudott-e nekik segíteni, válaszolni a kérdéseikre.

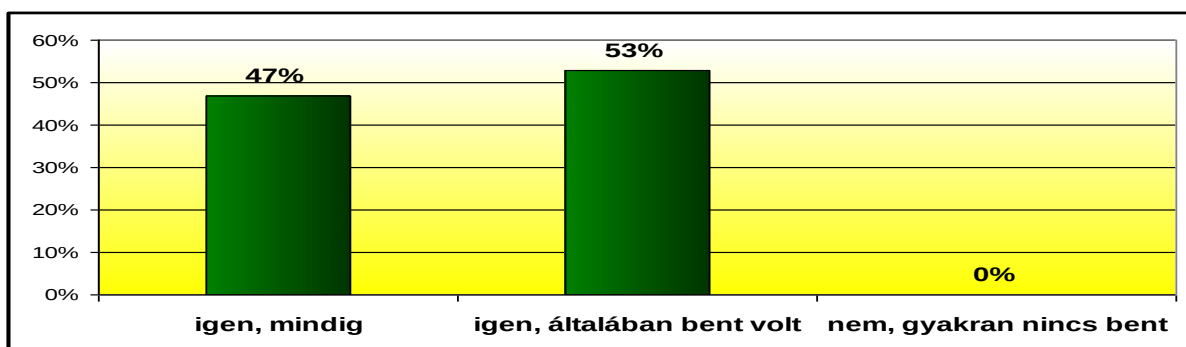
16. ábra: A termelők véleményének megoszlása a falugazdász szakmai felkészültségéről

Ahogy azt előre vártam, a 16. ábrán is látható, hogy a helyi őstermelők 99%-a elégedett a falugazdász szakmai felkészültségével, hiszen ha néha elő is fordul, hogy nem tud valamire azonnal választ adni, akkor annak azonnal utánanézés, az esetleges hiányosságokat rögtön pótolja. Senki sem tökéletes, az emberek nem gépek, akik mindent mindig tudnak, ezért elnézhető, hogy kisebb hiányosságok előfordulnak. Az ehhez való pozitív hozzáállás pedig becsülendő, hiszen az a helyes magatartás ilyenkor, hogy ha valamit nem tudunk, akkor annak sürgősen utána kell néznünk.

A következő kérdés a falugazdással kapcsolatban az volt, hogy a megkeresések alkalmával a fogadóóra idejében mindig bent tartózkodott-e az irodájában, kellett-e a termelőnek várnia rá, esetleg hiába kereste a fogadóóra idejében, ő nem jelent meg. Erre a kérdésre adott válaszokat a 17. ábra mutatja be.

17. ábra: Az őstermelők véleményének megoszlása a falugazdász fogadóóra alatti irodában való tartózkodásával kapcsolatban

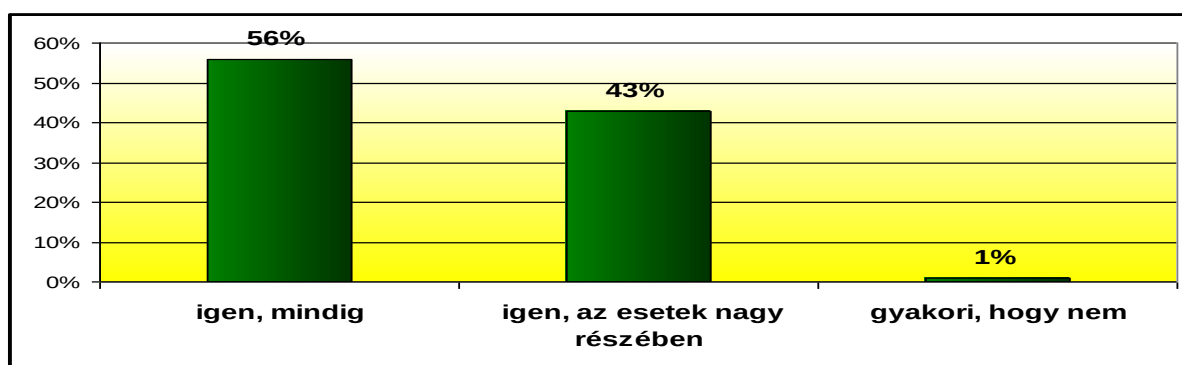
Az őstermelők 53%-a szerint a falugazdászt majdnem mindig bent találták az irodájában a fogadóóra idejében, 47%-uk azt vallja, hogy egyetlen olyan alkalom sem fordult elő, hogy ne találta volna a helyén a Falugazdász Urat. Ezek az arányok arra engednek

következtetni, hogy az emberek megbízhatnak és meg is bízhatnak a falugazdászban, a fogadóóra idején egészen biztosan az irodájában fogják megtalálni. Az esetleges hiányzások valószínűleg a helyszíni ellenőrzések miatt, vagy a farmlátogatások miatt fordulhatnak elő, azonban ekkor is elérhető a falugazdász telefonon, és ha sürgős, fontos ügyről van szó, a külterületen végzett munka befejeztével a falugazdász az irodájában fogadja az ügyfelet előre egyeztetett időpontban.

Sajnos a hiányzások a falugazdászok alacsony számával magyarázhatóak, mert a fogadóóra idejében kell ellátniuk a falugazdászoknak a külterületen végzett munkáikat is. Ez a kérdés tehát visszautal az előző témakörre, miszerint szükség lenne a falugazdász hálózat bővítésére.

A következő kérdés a falugazdász telefonos, illetve on-line elérhetőségére vonatkozik.

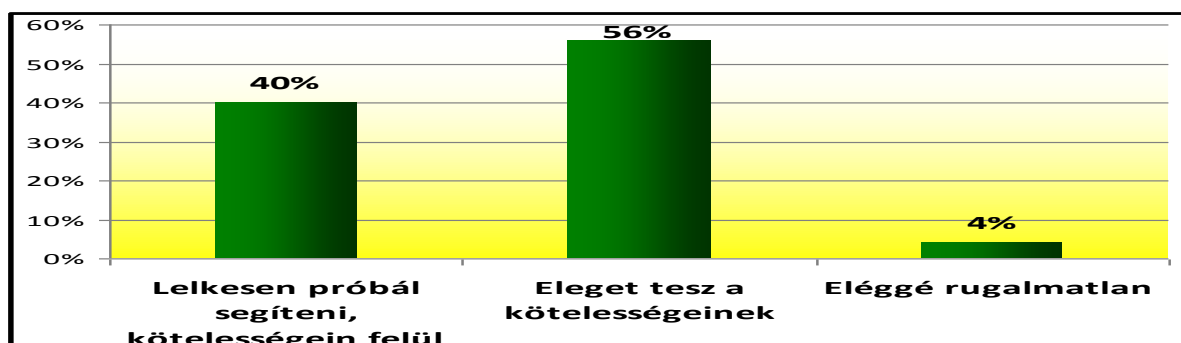
18. ábra: Az őstermelők véleményének megoszlása a falugazdász fogadóóra alatti telefonos, illetve on-line elérhetőségével kapcsolatban

Ahogy az előző hasonló kérdésre, erre a kérdésre is hasonló módon válaszoltak a termelők, leolvasható a 18. ábráról. A falugazdász telefonos, illetve on-line elérhetősége a fogadóóra idejében tehát megfelelőnek tekinthető a válaszok alapján. Az esetleges hiányosságok pedig hamar pótlásra kerülnek, a falugazdász a fel nem vett telefonszámokat egyéb feladata elvégzése után visszahívja.

A következő kérdés a falugazdász újdonságokhoz való hozzáállása, a megszokottól eltérő dolgokhoz való viszonyulása.

19. ábra: A termelők véleményének megoszlása a falugazdász újdonságokhoz való hozzáállásával kapcsolatban

A termelők elégedettségét tükrözi a 19. ábra is, amelyen látható, hogy a válaszadók 40%-a szerint a falugazdász lelkesen, kötelességein túl is segítőkészen reagál a termelők új ötleteire. A termelők 56%-a szerint pedig a falugazdász az újdonságokkal kapcsolatban is eleget tesz a kötelezettségeinek, nem lehet kifogást találni a viselkedésében. Elenyésző az a százalék, akik szerint a helyi falugazdász bizony rugalmatlan az újdonságokkal kapcsolatban és még a kötelezettségeinek megfelelő feladatokat sem látja el azokkal kapcsolatban.

Ezen kérdések után egy olyan kérdést tettem fel a helyi őstermelőknek, hogy egy 1-től 5-ig terjedő skálán - ahol 1 az egyáltalán nem vagyok megelégedve, 5 pedig a teljes elégedettséget jelenti - értékeljék elégedettségüket a falugazdász vonatkozásában. A fentebb már látott eredmények után nem meglepő, hogy a vélemények átlaga 4 egész feletti értéket, pontosan 4,24-et mutat. Kijelenthető tehát a fent vizsgált válaszok alapján, hogy a termelők egyértelműen meg vannak elégedve a helyi falugazdással.

A kisegítő személyzettel való megelégedettség vizsgálatára is az 1-től 5-ig terjedő skálát használtam, az eredmény is hasonló lett, bár egy kicsit szerényebb. A termelők elégedettségének átlaga pontosan 4,0, a kisegítő személyzet vonatkozásában. Ez az érték is arra enged következtetni, hogy a termelők nagy része elégedett a munkájukkal.

Tekintve a fent említett két átlagot, a harmadok feltevésém is beigazolódnak tekinthető, tehát az őstermelők elégedettek mind a helyi falugazdással, mind pedig az öt segítőszeméllyel egyaránt.

5.1.5. Negyedik feltételezés: Termelői passzivitás

A negyedik feltevésém szerint a termelők nem nyitnak az újdonságok felé, nem vágnak bele pályázatokba, csak azokat az ügyintézéseket végzik el, ami kötelező. Ide tartozik az a

feltevésem is, hogy a szervezett előadásokra csak a termelők kevés része látogat el, az előadók gyakran üres székeknek kénytelenek előadást tartani.

Ennek több oka is lehet. A töke, az ismeretek, az információk és az érdekeltség hiánya a legmeghatározóbb. Ha az embernek nincs megfelelő anyagi és szellemi háttere, nagyobb eséllyel válik a társadalom pesszimista, mindentől elzárkózó tagjává. És ezek az emberek nem vágnak bele új feladatokba, nem tűznek ki célokat, éppen ezért nem is akarják tudni, hogy milyen lehetőségeik vannak.

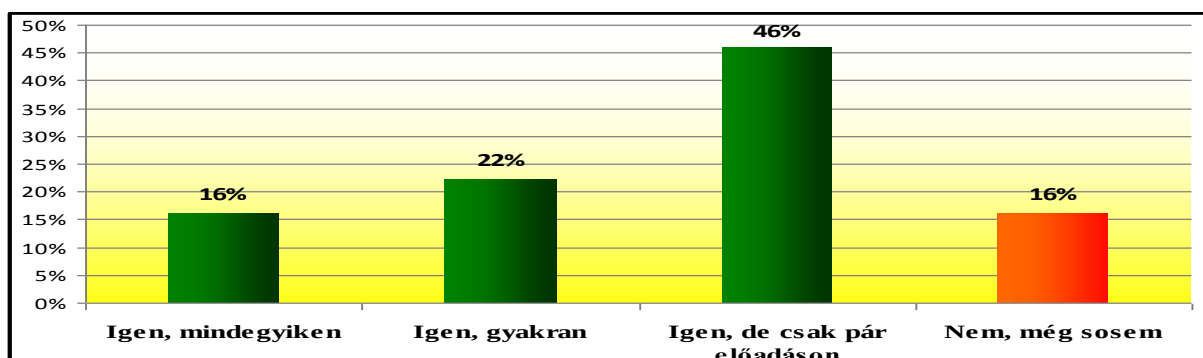
Ha tudomást szereznének a lehetőségeikről, akkor csak rá kellene döbbernüik, hogy nekik úgy sincs pénzük rá, vagy úgysem tudnák megvalósítani, vagy esetleg úgysem felelnének meg a követelményeknek. Ezen csalódások elkerülése érdekében nem is tájékozódnak, passzív tagjává válnak az termelők táborának.

Ezen feltevésem az egyik legnegatívabb hangvételi, azonban remélem, hogy a jövőben ez a tendencia teljesen eltűnik és az emberek életfelfogása pozitív irányba fog változni.

A passzív termelők témakörön belül hét kérdést és a rájuk adott válaszokat vizsgáltam meg, amelyek jelentős része a falugazdász által szervezett ismeretterjesztő előadásokkal van kapcsolatban. A másik témakör, amit felvettem, az a nem kötelező pályázás kérdése.

A nagyobb témakör az előadásoké, azon belül az első kérdés azt szeretné kideríteni, hogy a termelők ellátogattak-e valaha a falugazdász által szervezett ismeretterjesztő előadásokra. A szomorú eredményeket a 20. ábra mutatja.

20. ábra: A termelők véleményének megoszlása aszerint, hogy részt vettek-e már ismeretterjesztő előadásokon

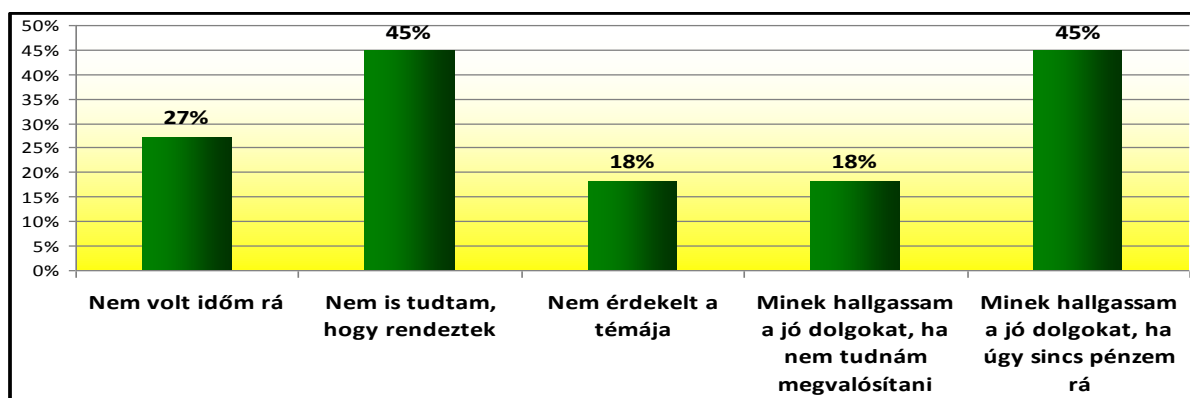
A 20. ábra eredményeiből látható, hogy a válaszadók 62%-a nem látogatja rendszeresen az egyébként általában ingyenes előadásokat, amelyeket a lakóhelyén tartanak, tehát nem is kellene nagy távolságokat megtennie az információkért. Ami még szomorúbb,

hogy 16%-uk még egyáltalán nem is vett részt egyetlen előadáson sem. Ilyen arányszámok mellett nem is várható el az őstermelők tájékozottsága a szakmai jellegű témákban.

Becsülendő azonban azoknak a termelőknek a hozzáállása, akik mindig megjelennek – 16% -, és azoké is, akik gyakran ellátogatnak – 22% - ezekre a direkt számukra rendezett előadásokra. Tőlük megkérdeztem, hogy amit hallottak az előadótól, azt hasznosnak tartották-e. A válaszadók 97%-a arról számolt be, hogy az előadáson elhangzottak hasznosak voltak, tehát érdemes ellátogatni az előadásokra.

Lássuk most azt, hogy mi az oka annak, hogy a termelők nem mennek el ezekre az előadásokra. Az okokból talán tudunk következtetni az esetleges megoldásokra, hogy hogyan lehet növelni az előadásokra rendszeresen járók számát.

21. ábra: Az előadásra nem járó őstermelők véleményének megoszlása aszerint, hogy miért nem járnak az előadásokra

A 21. ábrán felsorolt indokok vezetnek el ahhoz, hogy a termelők 16%-a egyáltalán nem is vett még részt egyetlen előadáson sem. Az előadások elkerülésének a két fő oka a táblázatban is jól látható tájékoztatatlanság és a szkeptikus hozzáállás, amiket ha sikerülne kiiktatni, tele lennének a széksorok kíváncsi őstermelőkkel.

A válaszadók 45%-a nem is hallott még a községben szervezett előadásokról, ezért nem vett részt rajtuk. Az előadások intenzívebb hirdetésével ezen a számon lehetne csökkenteni, és nem csak lehetne, kell is!

A másik nagyon magas arány szintén 45%, az volt, hogy azért nem mennek el meghallgatni az előadásokon az új tapasztalatokat, mert nincs pénz a megvalósításra. Sajnos ez a hozzáállás nem jó, hiszen lehet, hogy éppen egy spórolási technikáról beszélnek majd az előadáson, vagy egy olcsó technológia bevezetéséről, esetleg teljesen a pénztől független témáról. Sajnos ebben a kérdésben beigazolódni látszik a feltevésem egy része, miszerint

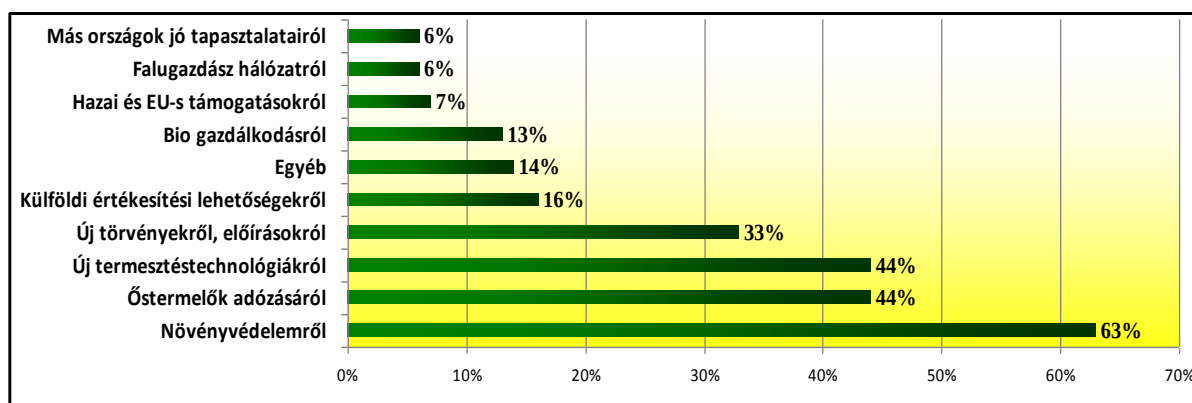
inkább el sem mennek az emberek az előadásokra, hogy ne érje őket csalódás a kedvezőtlen anyagi helyzetük miatt.

Hasonló megfontolásból választotta a válaszadók 18%-a azt a válaszlehetőséget, hogy nem megy el az előadásokra, mert úgysem tudná megvalósítani az ott hallottakat szakmai hozzáértése hiányában. Ez a hozzáállás is a passzív magatartás egy megnyilvánulása.

Mindkét válaszadó réteget érintette a következő kérdés, miszerint, ha rendeznének a jövőben egy előadást, ami minden szempontból megfelelő lenne a számokra – időpont, téma, ingyenessé – akkor elmennének-e?

Nagyon megörültem, mert a válaszadók 93%-a igennel válaszolt erre a kérdésre, tehát nem szabad feladni a reményt, az előadásokat töretlenül rendezni kell, és hirdetni, hogy minél szélesebb körben halljanak róla. Kíváncsi voltam, hogy milyen témában hallgatnának előadásokat azok, akik elmennének erre a jövőbeli előadásra. A 30. ábra mutatja a témák népszerűségét növekvő sorrendben.

22. ábra: Az őstermelők számára legérdekesebb, leghasznosabb előadások témái

A 22. ábra bemutatja, hogy a legnépszerűbb téma a növényvédelem 63%-kal, és az új termesztés technológiák 44%-kal, amely azzal magyarázható, hogy a válaszadók többsége növénytermesztéssel foglalkozik és ez a két fogalom nagyon fontos szerepet játszik a termékek minőségi és mennyiségi gyarapodásának realizálásakor.

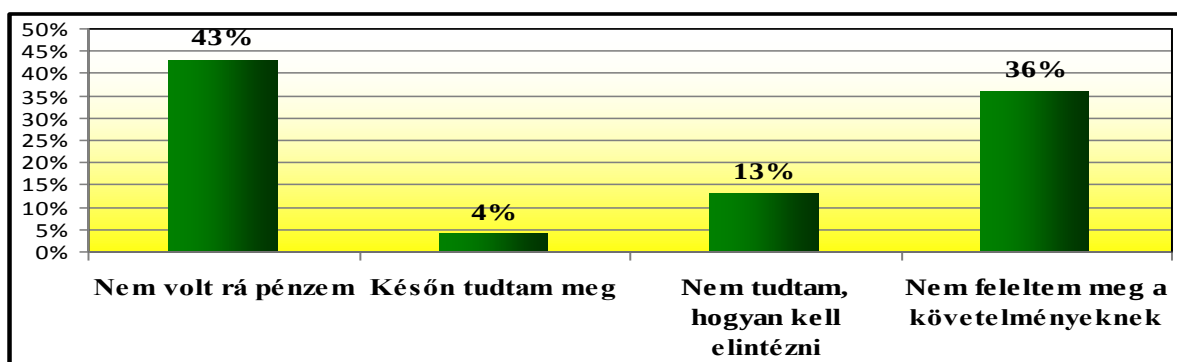
Őket követik 44%-kal az őstermelők adózása és az új törvények, előírások témája, amelyről a termelők 33%-a hallgatna szívesen előadást. Érthető is, hiszen a termelők kíváncsiak, hogy milyen új lehetőségek nyílnak meg előttük és milyen új kötelezettséget kell vállalniuk annak érdekében, hogy megfeleljenek a törvényeknek, előírásoknak, hiszen szeretnék kihasználni a lehetőségeiket és szeretnék elkerülni a büntetéseket is.

Azonban a más országok jó tapasztalatai, például csupán 6%-ot ért el. A szkeptikus magatartásnak tudható be véleményem szerint ez az eredmény és a hazai és EU-s támogatások témájának népszerűtlensége is. Az egyéb kategóriában a legtöbben a hazai értékesítési lehetőségeket jelölték meg, amely arra utal, hogy az értékesítés gondokkal küszködik és a termelők ebben a témában várnak segítséget. A dolgozat témáját érintő falugazdász hálózat, mint téma sem volt túl népszerű a válaszadók körében, bár ez nem véletlen, hiszen a hálózattal kapcsolatos változások közvetlenül nem érintik a termelőket.

A negyedik feltételezés vizsgálatán belül megjelenik az önkéntes pályázás kérdése is, amely alapján szintén következtetéseket lehet levonni az őstermelők aktivitásáról. Az első kérdésem ezzel kapcsolatban egy eldöntendő kérdés volt, miszerint a termelők vettek-e már részt valaha olyan pályázatokban, ami nem volt kötelező, mégis jelentkeztek. Meglepő, de a megkérdezettek csupán 30%-a válaszolt igennel erre a kérdésre.

Szerettem volna kideríteni, hogy mi ennek az alacsony aránynak az oka, ezért feltettem azt a kérdést is, hogy miért nem vettek részt eddig sosem egyetlen pályázaton sem. Az erre a kérdésre adott válaszok a 23. ábra mutatja be.

23. ábra: A termelők véleményének megoszlása aszerint, hogy miért nem vettek részt sosem önkéntes alapú pályázatokban

A termelők legnagyobb arányban a pénz hiányára hivatkoztak a 23. ábra szerint - 43% - és arra, hogy nem feleltek meg a pályázat követelményeinek. 13%-uk a szakmai ismeretek hiánya miatt nem mert belevágni ilyesfajta ügyintézésbe, és maradt annál, amit egyébként is kötelezően el kell intéznie.

Láthatjuk, hogy a termelők rossz gazdasági helyzete a mérvadó, azonban már megjelennek egyéb tényezők is. Egy termelő például akkor nem felel meg a követelményeknek, ha túl magas az életkora, vagy túl kevés földterülettel rendelkezik, esetlen

nincsen megfelelő szakmai képzettsége, ezért nem is pályázhat, még akkor sem, ha hajlandó lenne ezen plusz terheket bevállalni a siker érdekében.

Véleményem szerint, ha ezek a termelők hibáján kívül eső okok, mint a túl magas követelmények - tőke, életkor, terület nagysága, foglalkoztatottak száma, ágazattársítás, stb. -, megszűnnének, vagy legalább enyhülnének, a termelők mernének belevágni a fejlesztésekbe. Ha a követelmények maradnak, akkor csak a gazdaságilag és szellemileg is erős gazdaságok fognak pályázati pénzekhez jutni, ami újabb kilométereket mélyít a szegény-gazdag rétegeket elválasztó szakadékon.

A negyedik feltételezésem is beigazolódott a fent említett kérdésekre adott termelői válaszok alapján, azonban a javuló tendencia jelei is megfigyelhetők, hiszen a termelők kifejezték érdeklődésüket az általam felvetett témák iránt, és ha megfelelnek a körülményeknek, és valaki segítene nekik a megvalósításban, akkor szívesen részt vennének a pályázatokban.

5.1.6. Ötödik feltételezés: Az Internet használata problémát jelent

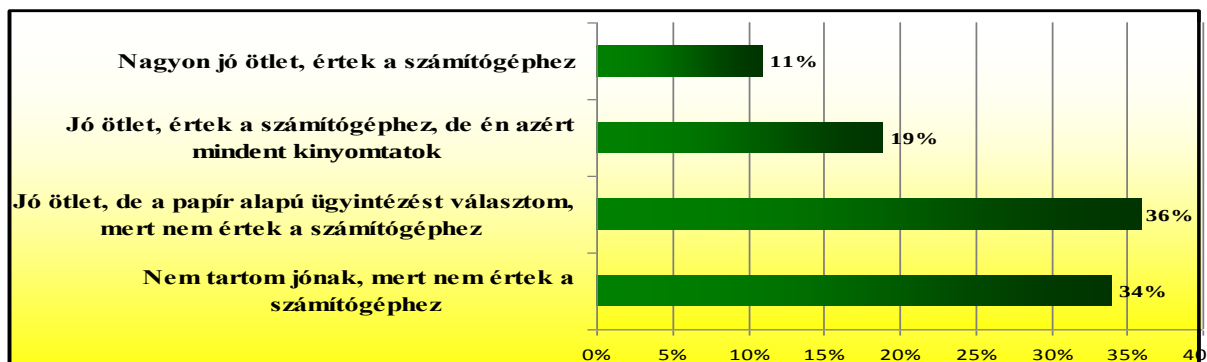
Az ötödik felvetés az, hogy a jelen társadalmunkban egyre inkább teret hódító internet és az azzal történő ügyintézés gondot, terhet jelent a gazdák számára.

Ez sajnos gyakran abból fakad, hogy a termelő nem ismeri a számítógép használatát – korából, ismeretek hiányából adódóan -, ezáltal az elektronikus ügyintézés számára egy ismeretlen és bonyolult dolog, aminek elvégzéséhez minden egyes alkalommal segítséget kell kérnie valakitől, ami kellemetlen számára. Esetleg nincs is számítógépe és internetkapcsolata, ennek beszerzésére pedig nem minden termelőnek van pénze.

Az internetes ügyintézés a 2007-es évtől kezdődően vált választható lehetőséggé a termelők számára a földalapú támogatások igénylésének vonatkozásában. Azóta szinte minden ügyintézés elvégezhető az interneten egy úgynevezett ügyfélkapus rendszeren keresztül.

A termelőket erről a rendszerről kérdeztem, hogy ők mennyire tartják könnyűnek, esetleg bonyolultnak, illetve milyen következményei vannak annak, ha nem értenek a számítógéphez és segítséget kell kérniük. A kérdésekre adott válaszaikat a 24. ábra jeleníti meg.

24. ábra: Az őstermelők véleményének megoszlása az on-line ügyintézésről

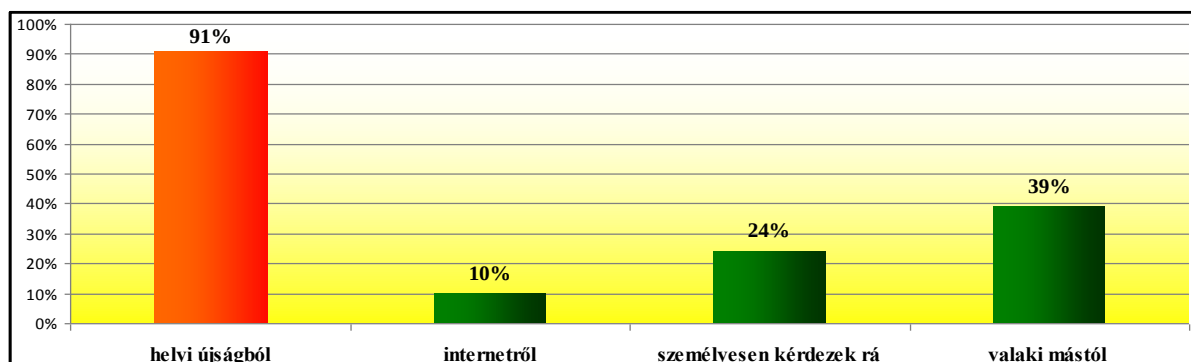
A 24. ábra mutatja, hogy a megkérdezett bordányi őstermelők igen nagy százaléka – 70% - nem ért a számítógéphez, tehát segítség nélkül biztosan nem tudná elvégezni a kötelező feladatokat sem.

Ráadásul, ha mégis szükséges az internetet használniuk, akkor kénytelenek segítséget kérni rokonaiktól, barátaiktól, ami kellemetlenné is válhat, ha gyakran, vagy rendszeresen előfordul. Ha nem szívességet kérnek, akkor pedig súlyos pénzekbe kerül ennek a feladatnak az elvégzése. Azonban az internetet nem ismerők fele mégis jó ötletnek tartja ezt a módját az ügyintézésnek, mert nem kell sorban állnia az embereknek.

A számítógéphez értők aránya 30%, akik egyértelműen örülnek ennek a vívmánynak, mert nem kell sorban állniuk, hanem egyszerűen akár otthonról is intézhetik az ügyeiket. Vannak azonban - majdnem az egyharmaduk -, akik mégis azt a megoldást választják, hogy kinyomtatják a dokumentumokat azért, mert félnek az esetleges ellenőrzésektől és akkor nyugodtak, ha a kezükben tarthatják az elvégzett feladatok bizonyítékait.

Az internetet nem használók aránya igen alacsony, ezért nem meglepő az sem, hogy a termelők többsége csupán az újságból értesül a helyi falugazdász híreiről, ami természetesen az interneten is megjelenik a www.bordany.hu oldalon. A 25. ábra mutatja be, hogy a termelők pontosan milyen arányban, és honnan értesülnek legtöbbször a falugazdász legfrissebb híreiről.

25. ábra: A termelők véleményének megoszlása aszerint, hogy honnan értesülnek a falugazdász híreiről.

Meglepő, hogy bár az interneten is megjelennek a friss információk, a termelők mégis a helyi újságot nevezték meg elsődleges forrásként, az internetet pedig csupán a válaszadók 10%-a jelölte meg a 25. ábra alapján. Pedig mint ismeretes, a válaszadók 30%-a ismeri és tudja is használni a világhálót.

A megkérdezettek válaszai alapján egyértelműen beigazolódott az ötödik feltevés is, miszerint a termelők számára gondot okoz az internetes ügyintézés, a segítségkérés pedig kellemetlen, főleg ha rendszeresen rászorul a termelő.

5.2. A FALUGAZDÁSZOK KÖRÉBEN VÉGZETT KÉRDŐÍVES FELMÉRÉS ÉRTÉKELÉSE

A falugazdászok számára készült kérdőív 20 kérdésből áll, amelyek a falugazdász munkakör, a termelőkkel való kapcsolattartás, a munka során felmerülő nehézségek, és a falugazdász hálózat kilátásai témák szerint lettek felosztva. A kérdések jelen esetben is hipotézisekhez kapcsolódnak - nyolc hipotézis, amelyek egy része azonos, vagy hasonló az előzőekhez, más részük pedig új témákat vet fel -, amelyek vizsgálata, és értékelése az alfejezetekben egyesével olvashatóak.

A mórakalmi kistérségben öt fő falugazdász dolgozik. Nevüket, és az általuk ellátott településeket a 7. táblázat tartalmazza. Közülük három fő – Somodi Attila, és Gyuris Ferenc, és Halász Zsolt – volt hajlandó kitölteni az általam készített kérdőívet.

7. táblázat: A Mórahalmi kistérség falugazdászainak listája

Falugazdász neve:	Település/Települések:	Települések száma:
Tóth András	Bordány	2
	Forráskút	
Halász Zsolt	Öttömös	4
	Pusztamérges	
	Ruzsa	
	Üllés	
Somodi Attila	Ásotthalom	1
Horváth Lászlóné	Mórahalom	1
Gyuris Ferenc	Forráskút	1

Forrás: Saját szerkesztés a kormányhivatal.hu (2012) alapján

5.2.1. Első feltételezés: Az ingyenes hálózat szükséges, hasznos

Az első hipotézis tulajdonképpen nagyon hasonló az őstermelők vizsgálatakor felmerülő első hipotézissel, azonban ebben az esetben a hálózat ingyenességének kérdését nem vizsgáltam, hanem a hálózat hasznosságát emeltem ki.

Ebben a témakörben három kérdést tettem fel a kistérségi falugazdászok számára. Az első az volt, hogy hogyan ítélik meg a saját munkájukat - egytől ötig terjedő skálán -, az mennyiben járul hozzá a gazdálkodók sikereihez. A kapott eredményből - 3,17 - egyértelműen kiderül, hogy a két válaszadó egyértelműen úgy gondolja, hogy a munkájuk nagymértékben hozzájárul a gazdálkodók versenyképességének növeléséhez, ezáltal a sikerhez, ami azt jelenti, hogy munkájuk hasznos a termelők számára. Azonban ahhoz, hogy a falugazdászok által elvetett „segítség mag” ki is keljen, megfelelő „termelői talajra” is szükség van. A termelők felkészültsége, és a segítségkérő képessége, hajlandósága ebben az esetben nagyon fontos, ezért a hetedik hipotézis vizsgálata során ezt vizsgáljuk.

A második kérdés már nem a falugazdász személyének a hasznosságát kutatja, hanem a hálózat egészének a hasznosságát. Szintén egytől ötig terjedő skálán kellett értékelniük a falugazdászoknak azt, hogy a falugazdász hálózatnak mekkora szerepe van a termelők segítésében, támogatásában. A válaszadók egyöntetűen az 5-ös fokozatot választották, ami azt tükrözi, hogy a falugazdász hálózat és a tagok egyaránt fontosak a termelők támogatásának vonatkozásában.

A harmadik kérdés pedig a hálózat hatékonyságát vizsgálja. A falugazdászoknak el kellett dönteniük, hogy az egytől ötig terjedő skálán mennyire értenek egyet azzal az állítással, miszerint a falugazdász hálózat hatékonyan képes a gazdálkodók segítésére. A három válaszadó falugazdász jelen esetben is a szín 5-ös értékelést választotta.

Az első hipotézis tehát újfent beigazolódott, a falugazdász hálózat tehát feltétlenül szükséges, és hasznos.

5.2.2. Második feltételezés: Bővítés szükséges

A hálózat bővítésének szükségessége szintén már felmerülő hipotézis volt az őstermelők megkérdezése során is. A falugazdászok véleményének felmérése során öt kérdést tettem fel ezzel a témával kapcsolatban.

Az első kérdésemet arra a tényre alapoztam, miszerint Magyarországon az egy főre jutó őstermelők száma 6-700 fő között mozog. A falugazdászoknak arra a kérdésre kellett választ adniuk, hogy véleményük szerint mekkora az egy falugazdászra jutó ideális őstermelő szám. A válaszok mindkét esetben hasonlóak voltak, a megkérdezett falugazdászok szerint ennek a létszámnak a jelenlegi felének kellene lennie, körülbelül 400 főnek, úgy tudna hatékonyabban működni a hálózat. Tehát szükség lenne a hálózat bővítésére, ha a számokat tekintjük, akkor pontosan kétszer annyi falugazdászra lenne szükség, mint amennyi ma dolgozik.

A második kérdés ebben a témakörben az egy termelőre jutó idő volt. A három falugazdász ebben az esetben nem értett egyet. Kettőjük szerint az idő nagyon kevés, túlórára kényszerül egyes esetekben, míg a másik falugazdász szerint elegendő az idő mindenre, akár még beszélgetésre is jut idő. Ez az eltérés abból fakad, hogy két falugazdásznak nagyobb, akár 4 település termelőit is el kell látnia, míg a másiknak csak egyetlen, kisebb népességű községben kell tevékenykednie, ahol kevesebb termelővel kell csak foglalkoznia.

A harmadik kérdésem az volt, hogy milyen gyakran jut ideje a falugazdásznak ismeretterjesztő előadások szervezésére a községben. Az eredmény sajnos elszomorító, sajnos mindhárom esetben csak ritkábban, mint negyedévente szerveznek előadásokat a falugazdászok. Véleményem szerint ez a szám nagyon alacsony, több előadásra lenne szükség, azonban ehhez több időre, kapacitásra lenne szükség, ami a hálózat bővítésével valósulhatna meg.

A fenti kérdéssel kapcsolatban megkérdeztem a falugazdászokat, hogy véleményük szerint mi érdekli a termelőket leginkább, milyen témákban hallgatnának legszívesebben előadásokat. A 8. táblázat mutatja az őstermelők véleményét és a falugazdászok véleményét egyszerre.

**8. táblázat: A falugazdászok és az őstermelők véleményének összehasonlítása
az előadástémák alapján**

Témák:	Termelők véleménye:	Falugazdászok véleménye:*
Növényvédelem	63%	1
Őstermelők adózása	44%	3
Új termesztéstechnológiák	44%	0
Új törvények, előírások	33%	3
Külföldi értékesítési lehetőségek	16%	1
Egyéb	14%	1
Bio gazdálkodás	13%	0
Hazai és EU-s támogatások	7%	3
Falugazdász hálózat	6%	2
Más országok jó tapasztalatai	6%	0

(*0-egyik falugazdász sem jelölte meg, 1-az egyik falugazdász megjelölte, 2-két falugazdász megjelölte, 3-mindhárom falugazdász megjelölte)

Ha megnézzük a 8. táblázatot, láthatjuk, a falugazdászok csupán néhány esetben találták ki vagy ismerték, hogy a termelőket milyen témák érdeklik. Például az új termesztéstechnológiákról a termelők 44%-a hallgatna szívesen előadást, de a falugazdászok szerint ez valószínűleg nem érdekli a termelőket. Egy ilyen ismeret hiánya problémákat okoz az előadások témáinak megválasztásakor, hiszen ha a termelőt nem érdekli az előadás témája, akkor nem fog elmenni. Véleményem szerint szükséges lenne a termelők ilyesfajta igényeinek felmérése a falugazdász hálózat részéről a hatékonyabb együttműködés céljából. Ehhez az igényfelméréshez azonban többletkapacitásra lenne szükség a hálózat részéről, amely sajnos nem áll rendelkezésre.

Az ötödik kérdés a települések közötti ingázás problematikájával foglalkozott. Jelen esetben a válaszadó falugazdászok közül kettő abban a szerencsés helyzetben van, hogy csupán egy település gazdáit kell ellátniuk, így az ő esetükben ez a kérdés nem releváns. Azonban egyiküknek négy település termelőihez is el kell jutnia minden héten, ami nagy teher elmondása szerint, hiszen egyes esetekben ezt azt is jelentheti, hogy több, mint 1000 fő termelőt kell ellátnia napi szinten.

A második hipotézisem a falugazdászok véleményének vizsgálata során is beigazolódott, tehát a falugazdász hálózat bővítése szükségszerű.

5.2.3. Harmadik feltételezés: A termelők elégedettek a falugazdással

Jelen feltételezés a termelők körében végzett felmérés során beigazolódott, a falugazdászok körében végzett kérdőíves felmérés vonatkozásában nem releváns.

5.2.4. Negyedik feltételezés: Termelői passzivitás

Jelen feltevés a termelők által végzett kérdőíves felmérés során beigazolódott, azzal a kitételrel, hogy a termelők passzivitásának nagyon sok oka lehet, amelyeket nem lehet a kérdés vizsgálatakor figyelmen kívül hagyni. A szakmai ismeretek hiánya és a tőkehiány a legáltalánosabb előidézői a termelők negatív hozzáállásának. A falugazdászok körében végzett felmérés vonatkozásában jelen feltételezés nem releváns.

5.2.5. Ötödik feltételezés: Az internet használata gondot jelent

Az a tény, hogy a termelők számára az internetes on-line ügyintézés gondot jelent, már ismeretes az előző kérdőíves felmérés értékelése nyomán. Ezzel azonban valószínűleg a falugazdászok is tisztában vannak, hiszen a termelők számára fontos tudnivalókat, információkat mindhármuk a helyi újságban jelenteti meg elsősorban, nem pedig internetes felületen. Egyéb tájékoztatási formaként jelenik meg a személyes tájékoztatás a fogadóórák alkalmával, a telefonos értesítés, illetve a plakátokon való felhívás.

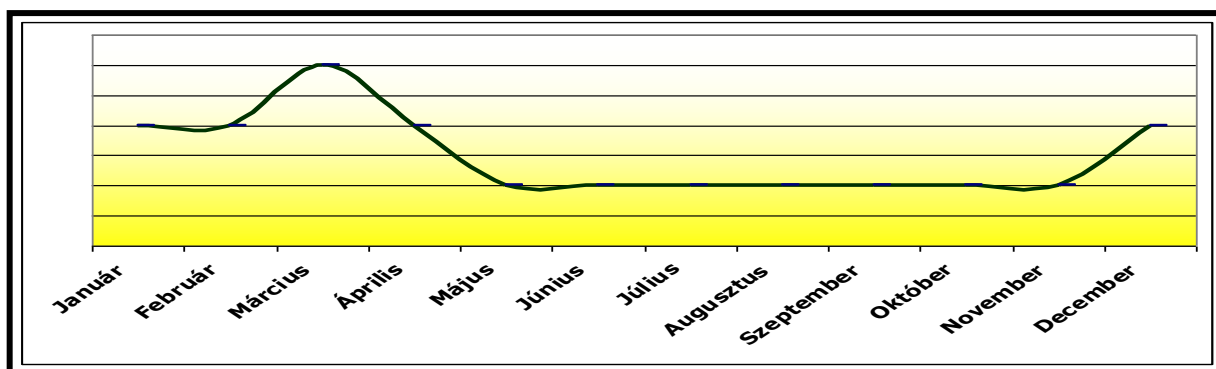
A negyedik hipotézis tehát kétszeresen is beigazolódott, az internethasználat gondot jelent a gazdák számára.

5.2.6. Hatodik feltételezés: A feladatok összetettek, munkacsúcsokat okoznak

Az első újdonságként megjelenő hipotézis a falugazdászok munkájának összetettségével, és a munkacsúcsokkal kapcsolatos. Ezzel a témával kapcsolatban elsőként azt kérdeztem meg a falugazdászoktól, hogy egytől ötig tartó skálán mennyire tartják összetettnek a munkájukat. Egyöntetűen a legmagasabb értéket jelölte be mindhárom válaszadó, ami azt jelenti, hogy a feladataikat ők maguk is összetettnek, szofisztikáltnak tartják.

A másik kérdésben pedig arra voltam kíváncsi, hogy melyek azok az időszakok, amelyekben munkacsúcsok jelentkeznek. A 26. *ábra* ezeket az időszakokat szemlélteti.

26. ábra: A falugazdász munkája során felmerülő munkacsúcsok időszakai

A 26. ábrán jól láthatóak az év eleji és végi munkacsúcsok. Az év elején lévő munkacsúcsot az éves gazdaregisztráció, a gázolaj jövedéki adó visszaigénylésével, és a földalapú támogatás igénylésével kapcsolatos ügyintéзések okozzák. Míg a december és február közötti időszakot a gazdaelőadások szervezése teszi mozgalmassá. A nyári és őszi időszakban történnek az állattenyésztéssel kapcsolatos támogatások igénylése, azonban ez nem okoz munkacsúcsokat, hiszen vele egy időben nincs másik határidős feladat. Az év minden időszakában vannak ellátnivaló feladatok, amelyek a munkacsúcsok idején ugyanúgy felmerülnek, mint a kicsit nyugalmasabb időszakokban, ezért nem éri el sosem a görbe a nulla szintet. Ilyenek lehetnek például a szaktanácsadás, a helyszíni ellenőrzések, a kapcsolattartás az önkormányzatokkal, társhatóságokkal, az elemi károkkal kapcsolatos ügyintézés vagy a termésbecslés és a statisztikai adatok gyűjtése. Ezért tulajdonképpen azt is mondhatjuk, hogy a falugazdászok egész évben jelentős mennyiségű feladattal vannak ellátva, egyes időszakokban azonban ezek a feladatok akár a kétszeresükre is nőhetnek, ezek az időszakok a munkacsúcsok időszakai.

Az hatodik hipotézisem tehát beigazolódott, a falugazdászok feladatai összetettek, és éves szinten két időszak vonatkozásában is munkacsúcsokat okoznak.

5.2.7. Hetedik feltételezés: A falugazdászok hálás feladatnak tartják a munkájukat

Annak ellenére, hogy a falugazdászok feladatai nagyon összetettek, és valószínűleg kimerítőek is, a falugazdászok véleményem szerint szeretnek falugazdászként dolgozni, segíteni a gazdáknak. Azért gondolom ezt, mert a termelők elégedettek a munkájukkal, tehát lelkiismeretesen dolgoznak, minden erejüket bevetve a gazdákért.

Megkérdeztem tehát őket erről, valljanak ők maguk is az érzéseikről. A feltételezésem részben beigazolódott, mert két válaszadó hálás feladatnak tartja, szeret falugazdászként dolgozni, mert segíthet az embereknek, látja, hogy a munkája hasznos. Azonban egyikük

szerint sajnos gyakran előfordulnak olyan problémák, amelyek elkészerítik a munka során, megingatják a bizalmukat abban, hogy valóban van értelme a munkájuknak. Szerencsére azonban ez csak annál az egy falugazdásznál fordult elő, aki kénytelen négy község termelői igényeit is kielégíteni.

Kíváncsi voltam továbbá arra is, hogy mennyire tartják tartós, akár élethosszig tartó munkalehetőségnek a falugazdász munkát. A három válaszadó átlagos véleménye egytől ötig tartó skálán 3,7 volt ebben a kérdés, ami arra enged következtetni, hogy a falugazdászok hisznek a hálózat jövőjében, és továbbra is szeretnének falugazdászként dolgozni.

A hetedik feltételezésem tehát beigazolódott, a falugazdászok hálás feladatnak tartják a munkájukat, szeretnek falugazdászként dolgozni.

5.2.8. Nyolcadik feltételezés: A termelői elégedettségmérés hiányzik

A termelők már elmondták az általam készített kérdőíves felmérés során, hogy meg vannak elégedve mind a helyi falugazdászokkal, mind pedig az őket segítő személyzettel, azonban megkérdeztem a falugazdászokat is, hogy a községükben mérik-e a termelők elégedettségét a falugazdászok vonatkozásában.

Szomorú, hogy a vizsgált három község közül kettőben sincs arra példa, hogy legalább évente egyszer végeznének termelői elégedettség felmérést. Azonban mindkét falugazdász szerint igaz az, hogy személyes megkérdezés alapján, a magánbeszélgetések során kapnak visszajelzéseket a munkájukról, és annak minőségéről. Ez a jelenség a falugazdászok és a termelők jó kapcsolatáról árulkodik. Abban az esetben is, ahol van jelen termelői elégedettség felmérés, ott is jelen vannak a személyes beszélgetésekből származó visszajelzések.

A nyolcadik hipotézisem tehát beigazolódott, a vizsgált községek csupán egyharmadában van jelen termelői elégedettség mérésére.

5.2.9. Kilencedik feltételezés: A falugazdászok elégedetlenek a termelőkkel, és a segítő személyzet munkájával

A falugazdászok munkája, mint már említettem csak akkor lehet eredményes, ha a termelői réteg elfogadja a segítséget, nyitott, illetve megfelelő szakmai tudással rendelkezik, hogy a falugazdástól kapott segítséget meg tudja érteni, fel is tudja használni. Sajnos azonban a gazdák szakmai ismeretei nagyon hiányosak, ami a gazdákkal végzett kérdőíves felmérés eredményeként is kiderült, illetve nem szívesen nyitnak az újdonságok felé. Ennek sajnos

leggyakrabban anyagi okai vannak, amelyek megoldása csak nagyon nehezen megoldható, és nem egyik napról a másikra tud megtörténni.

Megkérdeztem a falugazdászokat is, hogy hogyan látják ők a termelők szakmai felkészültségét. A válaszadók átlagos válasza egytől ötig terjedő skálán 3-as értéket kapott. Ez az érték valóban messze nem az elégedettséget tükrözi, sajnos a falugazdászok is gyakran szembesülnek azzal a ténnyel, hogy a termelők szakmai tudása elmarad az elvárttól, és csupán a tapasztalati tudásukra támaszkodva igyekeznek minél jobb eredményeket elérni a termelésben. Ez azonban sajnos az egyre felgyorsuló világban és kiélesedett versenyhelyzetben sajnos kevés. Így a falugazdászok által nyújtott „segítség mag” nem tud gyökeret eresztetni, és szárba szökkeni, a nem megfelelő „termelő talajon” nem lesz belőle sosem tökéletes termés.

A másik fontos dolog a termelők segítségkérési szándéka, hajlandósága. Nagyon fontos, hogy a termelők merjenek segítséget kérni, ha szükségük van rá, mert segítség és támasz nélkül versenyhátrányba kerülnek azokkal a termelőkkel szemben, akik direkt módon keresik az újdonságokat, és igyekeznek a kérdéseikre válaszokat kapni.

A három falugazdász átlagos véleménye egytől ötig terjedő skála alapján 4,0. Ezek szerint a termelők bár nem rendelkeznek a megfelelő szakmai tudással, merik megkérdezni a falugazdászt, hogy mit és hogyan kell csinálni.

A falugazdászokat segítő személyzet szakmai ismeretei egyértelműen hiányoznak, hiszen őket a helyi önkormányzatok jelölik ki adminisztratív feladatok elvégzésére, ami nem igényel feltétlenül szakmai ismereteket. Megkérdeztem tehát a termelők mellett a falugazdászokat is arról, hogy mi a véleményük az őket segítő személyzet munkájáról, egytől ötig terjedő skálán mennyire vannak megelégedve a segítő személyzet munkájával. A kapott válaszok egyöntetűen a tökéletes elégedettséget tükrözik.

Szerencsére a hetedik hipotézisemnek csupán az egyharmada igazolódott be, miszerint a gazdák szakmai felkészültségével nincsenek megelégedve a falugazdászok, azonban a termelők segítségkérő hajlandóságával és a segítő személyzet munkájával egyértelműen elégedettek.

5.2.10. Tizedik feltételezés: A szaktanácsadás háttérbe szorul

A falugazdászok munkájának összetettsége, komplexitása már bizonyított. Azt is tudjuk, hogy a falugazdászok a térítésmentes szaktanácsadási rendszer részét képezik, és ingyenes szaktanácsadóként is dolgoznak. Azonban sajnos a rengeteg adminisztratív teendő, és az egyre csak növekvő bürokrácia eredményeképpen minden feladatra egyre kevesebb időt

tudnak csak fordítani. Véleményem szerint ennek a versenynek az egyik legnagyobb vesztese az ingyenes szaktanácsadás. Megkérdeztem tehát az elméletem igazolása céljából a falugazdászokat, hogy hogyan osztanák meg az idejüket az alábbi két feladatcsoport között - hatósági adminisztrációs feladatok, és szakmai tanácsadás -, ha az összes idejüket 100%-nak veszik. A válaszadók átlagos véleménye a következő:

- Hatósági adminisztrációs feladatok: 81%
- Szakmai tanácsadás: 19%

A százalékos megoszlásból jól látható, hogy a szaktanácsadói feladatok valóban háttérbe szorulnak a hatósági adminisztrációs feladatok javára.

Ezt a tényt támasztja alá az az eredmény is, amit már láthattunk az előző hipotézisek értékelése során, miszerint a falugazdászok által rendezett ingyenes ismeretterjesztő előadások nagyon ritkák, éves szinten csupán alig 3-4 előadást rendeznek az egyes községekben. Ezt a számot a termelők is túl alacsonynak tartják, a többségük szívesen hallgatna meg ennél több ingyenes előadást is.

Tehát a tizedik hipotézisem beigazolódott, azaz a szaktanácsadás háttérbeszorulása jellemzi a falugazdászok munkáját.

5.3. A FALUGAZDÁSZ HÁLÓZAT SWOT ANALÍZISE ÉS ANNAK ÉRTÉKELÉSE

A három általam kiválasztott termelővel lezajlott brain storming , és a két kérdőíves felmérés értékelése hasznosnak bizonyult, a hálózat jó néhány erősségét, gyengeségét, lehetőségét és veszélyét feltárták. A kapott eredményeket a 9. táblázat szemlélteti.

9. táblázat: A magyar falugazdász hálózat SWOT analízise

Erősségek	Gyengeségek
- Országos lefedettséget biztosító hálózat - Ingyenes szolgáltatások - Széleskörű segítségnyújtás - Helyismeretből fakadó előnyök az adott területi központokon belül - Magas szintű szakértelem	- Tőkehiány - Elavult informatikai technológia - Csökkenő falugazdász létszám - Ciklikusságból fakadó kihasználatlan vagy túlszűfolt

- Személyre szabott szakmai segítség - Empatikus, emberközpontú ügyintézés - Nyitott, jó problémamegoldó képességekkel rendelkező falugazdászok - Személyes kapcsolattartás - Segítő személyzet jelenléte - Friss információk termelőkkel való megosztása időben	- fogadóórák - Szaktudás nélküli segítő személyzet - Főleg papír alapú ügyintézés, ezzel egy időben az on-line ügyintézés háttérbe szorulása - Túlzott bürokrácia jelenléte
Lehetőségek	Veszélyek
- Állami támogatás technológiafejlesztésre, és létszámbővítésre - A zsúfolt időszakok átvészelésére mobil hálózati tagok bevonása, - Hiány pótlására alkalmi munkavállalók felvétele, esetleg diákok foglalkoztatása szakmai gyakorlat keretein belül - A Kamarához való csatlakozás következtében csökkenő feladat - Társulás Internet kávézókkal, Teleházakkal a technológia fejlesztése céljából	- További létszámleépítések a tőkehiány és az összevonások következtében - Ingyenes szolgáltatás megszűnése - Termelői elégedetlenség - Újabb bürokratikus szigorítások

5.3.1. Az erősségek értékelése

Az erősségek felkutatásánál a fő szempont az volt, hogy mi a jó a falugazdász hálózatban a termelők számára? Hogyan lehetséges az, hogy a legnagyobb bizalom a hálózatot övezi, például a szintén ingyenes szaktanácsadó hálózattal szemben.

Az első erősségnek az országos lefedettséget választottuk, hiszen ez biztosítja, hogy minden termelőhöz eljut a segítség, és nincs szükség arra, hogy máshoz forduljanak.

A következő szempont is igen fontos, az ingyenesség. Mint már a kérdőíves felmérés eredményeiből is kiderült, ha a hálózat nem lenne ingyenes, sok termelő maradna segítség nélkül.

A széleskörű segítségnyújtás azt jelenti, hogy a falugazdász a nem csak a bonyolult feladatokban segítenek, hanem a legapróbb adminisztratív feladatok ellátásában is. Például a termelő egy több tíz milliós pályázat megírásához is kérheti a falugazdász segítségét, de akár abban is, hogy melyik oldalon és pontosan hol kell aláírni a gázolaj jövedéki adó visszaigényléséhez szükséges beadványt. A falugazdász mindkét esetben a termelő rendelkezésére áll.

A falugazdász helyismeretéből fakadó előnyök nagyon fontosak. Ismeri az adott területi központhoz tartozó területre jellemző állat- és növény populációkat, a talajt és a területre jellemző éghajlati, domborzati viszonyokat. Ez az ismeret szükséges ahhoz, hogy jól tudjon tanácsokat adni a termelőknek és megfelelő témában szervezze az is, ismeretterjesztő előadásokat. Ezen kívül a helyismeret azt is jelenti, hogy a falugazdász ismeri a termelőket is és ez az ismeretség, jó viszony egymással kihat a közös munka minőségére is. Az emberek elfogadják a tanácsait, és szívesen fordulnak hozzá kérdéseikkel, kialakul a kölcsönös bizalom.

A falugazdászok emellett tanult emberek, magas szintű szakértelmük kiterjed a támogatások ismeretétől, a foglalkoztatások keresztül egészen az értékesítési lehetőségek és kötelezettségek ismeretéig. Ezen kívül törekednek arra is, hogy jó tanárok, pszichológusok, szakértők, szaktanácsadók, előadók is legyenek egyben, hogy a tudást minél használhatóbb formában átadhassák. Ehhez nagyon széles ismeretanyag elsajátítására van szükségük.

A célzott, személyre szabott szakértelem azt jelenti, hogy bár a falugazdászok széles körűen ismerték meg tanulmányaik során a mezőgazdasági termelés, értékesítés, foglalkoztatás és egyéb tevékenységekkel kapcsolatos minden követelményt és lehetőséget, azt nem zúdítták rá a termelőre, hanem a rá vonatkozó követelményeket és lehetőségeket mondják el nekik. Természetesen, ha az őstermelő kíváncsi a vállalkozók, vagy a családi gazdaságokra vonatkozó szabályozásokra, szívesen elmagyarázza a falugazdász, de törekszik arra, hogy célzottan az őstermelő problémáival foglalkozzon, hogy minél hamarabb megoldást találjanak, ne rabolja a termelő és a saját maga drága idejét. Ezen kívül azt jelenti még a célzott megközelítés, hogy az egyénre vonatkozó mezőgazdasággal kapcsolatos dolgokkal foglalkozik csak a falugazdász, és nem tér ki az egyéb, például, útlevel hosszabbítás, jogosítvány szerzéssel kapcsolatos ismeretekre, hiszen az olyan tanácsadó aki mindenhez ért, az nem ért igazán semmihez. Szükség van szakosodásra és olyan célterületek lehatárolására, aminek minden pontját ismeri a szakértő. Ilyen a falugazdász is, ismeri a mezőgazdasággal kapcsolatos ügyintézéseket.

Mindezekon kívül a falugazdásznak empatikusnak, emberközpontúnak kell lennie, nyitottnak az emberek felé, ráadásul jó problémamegoldó képességekkel is rendelkeznie kell. Ezek olyan emberi tulajdonságok, képességek, amelyek szükségesek ahhoz, hogy emberekkel tudjanak együtt dolgozni, azok problémáit meg tudják oldani, ne kerüljenek még véletlenül sem a termelőkkel szembeni álláspontra, egy közös cél lebegjen mindék fél szeme előtt, egy oldalon harcoljanak. Együtt kell érezniük a termelőkkel, ha aszályos év, vagy jégeső sújtott le a termésre, vagy elhullott az állatállománya egy vírus következtében. Nem lehet nyitottság és átérzés nélkül a termelőkkel tökéletes összhangban dolgozni.

A személyes kapcsolattartásra már a kérdőív feldolgozása során is rámutattam, de újra felmerülő erőssége a hálózatnak. A személyes kommunikáció elengedhetetlen ahhoz, hogy ne maradjanak megválaszolatlan kérdések.

A segítő személyzet jelenléte igyekszik kárpótolni az alacsony falugazdász létszámot, és igyekszik az ügyintézkést felgyorsítani. Bár ezt a személyzetet nem a NÉBIH biztosítja, hanem a helyi önkormányzatok, mégis a termelők a hálózat erősségeként érzékelik.

Jellemző előnye a hálózatnak a gyors információcsere, a friss információk gyors, időben való eljuttatása a termelőkhöz, ami lehetővé teszi a sikeres ügyintézkést, a határidőkről való lemaradás elkerülését.

5.3.2. A gyengeségek értékelése

A legtöbb intézményé, így a falugazdász hálózat legnagyobb problémája is a tőkehiány. Ebből azonban számtalan további dolog következik, ami a hálózat gyengeségévé válhat.

Ilyen az elavult informatikai rendszer, ami lassítja az ügyintézkést, esetenként pedig meg is állítja azt. Az esetleges informatikai rendszer összeomlás akár órákig tartó leállásra készíti a falugazdászt, a régi, lassú nyomtatók nem takarékoskodnak a festékkel, ezért többletköltségekkel járnak és lassúak is. Ezek lecseréléséhez pénzre van szükség, amiből azonban hiány van.

A tőkehiány másik következménye a csökkenő falugazdász létszám is. A probléma az, hogy a termelők száma egyre nő, ezért egyre több falugazdászra lenne szükség, ehhez képest csökkenő tendenciát kell hogy tapasztaljunk a hálózat anyagi problémái miatt. Sajnos ez előbb vagy utóbb mennyiségbeli és minőségbeli romlást fog eredményezni. A falugazdászok

egyre kevesebb munkát tudnak ellátni és a munkát egyre gyorsabban, sürgősebben kell elvégezniük, ami hibákat eredményezhet és a minőség rovására mehet.

A második legégetőbb probléma a ciklikusságból fakadó egyszer túlzsúfolt, másszor pedig kihasználatlan fogadóórák. A nyári időszakban nincsenek határidős papírmunkák, a termelőknek nem is lenne idejük rá, mert folyik a termelés, azonban ilyenkor is vannak fogadóórák. Ilyenkor azonban a falugazdásznak alig vannak vendégei, kihasználatlan a rendszer. A határidővel rendelkező ügyintézők alkalmával azonban az összes termelő az iroda ajtaja előtt áll sorban, hogy időben el tudja intézni a kötelezettségeit. Ilyenkor a falugazdászok túlterheltek, szükségük lenne segítségre, amire azonban nincs anyagi keret.

A segítő személyzet csak félig jelent megoldást, mert ők nem rendelkeznek szakmai tudással, ezért fontos papírmunkákkal nem lehet őket megbízni.

Újabb gyengeség a papíralapú ügyintézés túlsúlya, ezzel egy időben az on-line ügyintézés alacsony aránya. Bár a termelőknek csak kis része tudja használni az internetet, mégis nagy segítség lenne, ha mindent el lehetne intézni on-line. Ennek főleg költségcsökkentő hatása lenne, és a sorokban álló emberek száma is lecsökkenne azokéval, akik otthonról intézik el ügyeiket.

A hálózat bár nem tehet ellene, mégis egy rendkívül bürokratikus rendszerben kénytelen dolgozni, ami a termelők számára a legkellemetlenebb. Ráadásul termelő szemmel ez a hálózat gyengesége, és ezért lehetséges, hogy a termelő inkább elutasítja az ügyintézés egészét, így a hálózatot is.

5.3.3. A veszélyek értékelése

A hálózat gyengeségeiből sajnos veszélyek kovácsolódhatnak. A tőkehiányból adódóan sajnos lehetségesek újabb létszámleépítések, összevonások, amelyek túlterhelt falugazdászokat és a szolgáltatás minőségromlását eredményezhetik.

A tőkehiány továbbá ahhoz is vezethet, hogy a falugazdász hálózat szolgáltatásai megszűnnek ingyenesnek lenni. Azonban ha ez bekövetkezik, a termelők nagy száma nem lesz hajlandó, vagy nem fog tudni fizetni ezért a szolgáltatásért ezért ők segítség nélkül maradnak.

A termelői elégedetlenség kérdése is felmerül abban az esetben, ha a szolgáltatások minőségének romlását tapasztalják, és ha még a mostaninál is többet kell várniuk arra, hogy

az ügyeiket elintézhessék. Ha a termelők elégedetlenek, akkor keresnek egy másik megoldást a falugazdász hálózat helyett arra, hogy elintézzék az ügyeiket

Felmerül annak a veszélye is, hogy újabb bürokratikus szigorítások lesznek foganatosítva, ami újabb termelői elégedetlenséget válthat ki.

5.3.4. A lehetőségek értékelése

A falugazdász hálózat lehetőségeit tekintve elmondhatjuk, hogy amekkora változások várhatóak mostanában a hálózat életében, még az is lehet, hogy minden jóra fordul. A Kamarához való csatlakozás eredményeképpen lehetséges, hogy könnyítenek a falugazdászok terhein, feladatain, az összevonások pozitív hatást gyakorolnak a hálózat jelenleg rendkívül összetett feladataira.

Várható lehet továbbá állami támogatás a hálózat számára, melyből finanszírozható lenne az elavult technológiák fejlesztése, vagy egy esetleges létszámbővítés.

Nem is lenne szükséges egész évben emelni a létszámot, csak a kiemelt időszakokban, amikor határidővel rendelkező ügyeket kell elintéznie a gazdák majdnem mindegyikének. Véleményem szerint megoldás jelentene egy alacsony létszámú mobil hálózat a túlterhelt időszakok átvészelésére a nagyon problémás területeken.

Egy költségtakarékos, mégis nagyon hasznos ötlet is felvetődött a létszámbővítés témakörében, miszerint diákok foglalkoztatásával szakmai gyakorlat keretein belül enyhíteni lehetne a termelői elégedetlenséget, ezzel egy időben pedig a tanulók is megtanulhatnák, milyen a falugazdász élete, milyen feladatokat kell ellátnia nap mint nap. Így szakmai ismeretekkel rendelkező, segítő személyzetként dolgozó tanulók látnák el ingyen a feladatokat. Később belőlük válhatnának a legjobb, már tapasztalattal rendelkező falugazdászok.

Úgy vélem, a falugazdász hálózat nem várhat ölbe tett kézzel az állami segítségre, a technológiai fejletlenség problémáját anélkül is meg kellene tudni oldania. Egy nagyon egyszerű, és hasznos ötlet az, ha a hálózat összefogna a helyi internet kávézókkal, község szinten teleházakkal, akiknek fejlett technológiáik vannak, és persze örülnek a plusz munkának, mert az bevételhez juttatja őket. A termelőknek eddig is fizetniük kellett a nyomtatásért, tehát ez az ötlet csupán gyorsítaná az eljárási folyamatot, a termelői elégedetlenség pedig nőne.

A falugazdász hálózat számára kínálkozó lehetőségek kihasználása növeli a termelői elégedettséget, amely ha elér egy bizonyos szintet, akkor a termelő biztosan a falugazdász segítségét kéri majd. Ezért kimondható, hogy a hálózat jövőjének záloga a termelők elégedettsége.

6. KÖVETKEZTETÉSEK ÉS JAVASLATOK

A primer kutatások értékeléséből fakadó következtetéseket és javaslatokat jelen fejezet három részben taglalja. A javaslatok mindhárom kutatás eredményeire támaszkodnak, a két kérdőíves felmérés eredményeire, és a SWOT analízis eredményeire egyaránt. Végig haladva a kérdőíves felmérések hipotézisei mentén, a SWOT analízisben felmerülő újabb ötleteket hozzátéve a következő javaslatok és következtetésekre jutottam.

A kérdőíves felmérések első hipotézise az volt, hogy az ingyenes falugazdász hálózatra szükség van, illetve hasznos. Ez a feltevésem beigazolódott mindkét szemszögből nézve. Az egyik az ingyenesség kérdése volt, a másik a termelők tudásának hiányából fakadó segítség szükségessége. A termelők nagy százaléka nem rendelkezik célzott szakértelemmel, ezért szüksége van az ezzel a szakmai tudással rendelkező falugazdászokra, akik minden ügyintézés során segítő kezet nyújtanak. Az ingyenes hálózat biztosítása ma a NÉBIH feladata, amely várhatóan a jövőre más a Kamara kezébe kerül. A mindenkori felügyelő szervezetnek véleményem szerint fenn kellene tartania a hálózat ingyenességét minden olyan esetben, ami a kötelező ügyintézésre vonatkozik, ami pedig az egyéb szolgáltatásokat illeti - ismeretterjesztő előadások szervezése, szaktanácsadói feladatok ellátása -, bevezetésre kerülhetne a minimális anyagi hozzájárulás elve, amely segítené a hálózat ingyenességének megőrzését a kötelező feladatokra nézve, és lehetséges lenne a technológiai háttér fejlesztése, és a létszámbővítés is.

A termelők anyagi hozzájárulásához azonban két dologra van szükség. Egyrészt a gazdasági helyzetük stabilizálására, másrészt a fizetési hajlandóságukra. A fizetésre való hajlandóságuk növelését pedig a szolgáltatások minőségének javításával lehet elérni. Ha egy szolgáltatás jó, az emberek hajlandóak fizetni érte, mert magas hozzáadott értékkel rendelkezik, amit felhasználva, a termelő is tud alkalmazni, kamatoztatni. Így megéri neki a befektetett anyagi hozzájárulás. Amíg azonban a termelők nem fizetnek, tehát nem fektetnek be pénzt a hálózatba, addig csak alacsony hozzáadott értékkel rendelkező szolgáltatást kapnak, ami valóban nem ér meg a termelőknek, csak 0 Ft-ot. Az ördögi kört megtörve, a hálózat tagjainak el kellene kezdeni bevezetni a nem ingyenes előadásokat is, ahol a termelők megtapasztalhatnák, hogyan válik a befektetett pénzükből új ismeretanyag, az új ismeretanyag alkalmazásából pedig profit.

A hálózat hasznosságát kétfelől vizsgáltam meg. Egyrészt a termelők hasznosnak tartják a falugazdász munkáját, elégedettek vele, másrészt pedig a falugazdászok is hasznosnak érzik magukat ebben a termelőket támogató rendszerben.

A második feltevésem a hálózat bővítésére vonatkozott, ami szintén beigazolódott, mert a termelők elégedetlenek, kevésnek tartják a fogadóórák számát, és hosszúnak a várakozási időt. Erre a termelői elégedetlenségre a hálózatnak mindenféleképpen válaszolnia kell, mert ellenkező esetben az őstermelők elpártolnak a hálózattól, ami a hálózat végét jelentheti. Figyelembe véve a hálózat szűkös anyagi korlátait, a legjobb megoldás az lenne, ha a túlterhelt időszakokban mobil hálózati tagokat vonnánk be a munkába, akik a legrosszabb helyzetben lévő településeken végeznének kisegítő munkát a helyi falugazdászok mellett. Az év többi részében is lehetne teret adni a tanulni vágyó diákoknak szakmai gyakorlat keretein belül, ami a hálózat számára ingyenes, tehát nem jelent plusz anyagi terhet, viszont a diákok szívesen részt vesznek a feladatok elvégzésében, ezzel megkönnyítve a falugazdászok munkáját. Erre a megoldásra azért van szükség, mert az állami támogatottság valószínűsége alacsony, tekintve az állami költségvetést. Szerencsére azonban a bővítéshez tulajdonképpen nincs is szükség nagy állami támogatásokra, vagy foglalkoztatás bővítésére kiírt pályázatok pénzére, mert a tanulni vágyó fiatalok többletmunkaerőt jelentenek anélkül, hogy bármennyi pénzbe is kerülnének a hálózat számára. A mobil hálózat tagjai is lehetnének diákok, akik csupán alkalmanként, tömbösített időszakokban vennének részt a falugazdász hálózat munkájában.

A harmadik feltevésem az volt, hogy a termelők elégedettek a helyi falugazdással és az őt segítő személyzettel. A válaszokból az derült ki, hogy ez valóban így van, azonban az elégedettség megléte nem elegendő, ezt a szintet meg is kell tartani, sőt, lehetőség szerint emelni szükséges ezt a szintet. A termelői elégedettség szintjét a szolgáltatások minőségének emelésével lehet elérni, amihez mennyiségi és minőségi változtatásokra van szükség. Tehát nem elegendő a falugazdászok és a segítő személyzet létszámának növelése, a képzésre, oktatásra is figyelmet kell szentelni. Ha a segítő személyzet is rendelkezne szakmai tudással – az sem baj, ha csak kevesebbel, mint a falugazdász -, akkor több és ráadásul összetettebb feladatokat is rájuk lehetne bízni. Ehhez alap- és továbbképzésekre lenne szükség, vagy már eleve olyan emberek alkalmazására, akik rendelkeznek ilyen tudással. Mivel ezeket az embereket a helyi önkormányzatok biztosítják, a helyi önkormányzatokkal való kapcsolattartás és összehangolt csapatmunka létfontosságú ebben a témában.

A negyedik feltevésem a gazdák szkeptikus hozzáállását feltételezi, amely sajnos igen nagy arányban beigazolódott. A hálózat sajnos nem sokat tehet ennek a jelenségnek a megfékezésére, azonban az emberekkel való megfelelő bánásmód, az időben történő mindenkire kiterjedő tájékoztatás sokszor elegendő ahhoz, hogy a termelőket kimozdítsuk a negatív hozzáállásukból. Mert ha nem is tudnak az termelők a lehetőségeikről, akkor biztosan nem is használják ki azokat. Ha azonban felhívják a figyelmüket a kínálkozó lehetőségekre, egy részük biztosan kíváncsi lesz a részletekre is és meg is valósítja azokat. Minél több a jó példa, annál többen fognak majd kedvet érezni a változtatásokra.

Az ötödik feltevésem az internet használatának problematikáját vetette fel. Sajnos igaz, a helyi termelőknek csupán a 30%-a ért a számítógéphez, azonban vannak már helyi kezdeményezések ennek az arálynak a növelésére. A téli időszakban rendszeresen tartanak felnőtteknek - kiemelten nyugdíjasoknak - kezdő ingyenes számítástechnikai oktatást a Teleházban. Ez a kezdeményezés az önkormányzatokkal összefogásban javíthatna a megismert arányszámon, és lehetővé tenné a termelők kényelmes, otthonról történő ügyintézését.

A hatodik, a falugazdászok kérdőíves felmérése során felmerülő hipotézis az volt, hogy a falugazdászok feladatai nagyon összetettek, ráadásul egyes esetekben munkacsúcsokat is okoznak. Ezek a munkacsúcsok valóban léteznek, és az év első pár hónapjában, illetve az év utolsó hónapjában jelentkeznek, azaz főleg a téli és tavaszi időszakban. Ekkor van szüksége a hálózatnak fokozottan a segítségre, legalább az alkalmi bővítésre.

A hetedik hipotézisem is beigazolódott, miszerint a falugazdászok hálás feladatnak tartják a munkájukat, és úgy vélik, hogy a munkájuk nagyban hozzájárul a termelők sikerességéhez, versenyképességük növeléséhez. Ez a tény is támasztja alá azt a feltételezést, miszerint a hálózat hasznos, a fenntartása szükségszerű. A falugazdászok szeretnek segíteni a termelőkön, szeretnek falugazdászként dolgozni. A hozzáállásuk példaértékű, és ezt a gazdák is érzékelik, elégedettek a munkájukkal. Ennek a jól működő kooperációnak a fenntartása a cél.

A nyolcadik hipotézis, a termelők elégedettségének mérése a falugazdász hálózat és a helyi falugazdászok vonatkozásában egyaránt hiányzik, beigazolódott. A termelők véleményének kikérésére már nem jut idő akkor sem, ha fontos lenne a termelők visszajelzése a szolgáltatás minőségének javítása céljából. Véleményem szerint egy egyszerű, kérdőíves elégedettség felmérés elkészítése hasznos lenne a hálózat számára.

A kilencedik hipotézis szerencsére csak részben igazolódott be, mert a termelők szakmai felkészültsége bár valóban alacsony, a segítségkérő hajlandóságuk mégsem annyira elszomorító. Ezen kívül a falugazdászok a segítő személyzetet is értékelték a kérdőíves felmérés során, és velük is meg vannak elégedve összességében. Véleményem szerint a termelők szakmai felkészültségén lenne érdemes javítani, hogy a falugazdász hálózattól kapott segítséget hatékonyabban tudják kamatoztatni. Ezen további előadások segíthetnének, illetve a termelők belső elhatározása, hogy tanulni akarnak a saját maguk érdekében.

A tizedik hipotézis a falugazdászok szaktanácsadói mivoltát firtatja. Jelenleg aktuális az a feltételezés, miszerint a falugazdászok bár részei a hazai térítésmentes szaktanácsadási rendszernek, mégis az idejük nagy részét a hatósági adminisztrációs feladatok ellátására fordítják, így a szaktanácsadás háttérbe szorul. Az, hogy ez probléma, vagy sem, azt sok körülmény befolyásolja. Tény, hogy az ingyenes szaktanácsadási rendszernek más szereplői is vannak, tehát ha a falugazdászoknak nem marad ideje ezen feladatok ellátására, akkor sem maradnak segítség nélkül a nehéz anyagi körülmények között élő termelők sem. Azonban figyelembe véve azt, hogy a termelők bizalma a falugazdászok felé a legerősebb, hasznos lenne, ha több időt szánának erre a feladatra, vagy bővítenék a hálózat létszámát, ezzel csökkentve a feladatokat, növelve a szaktanácsadásra eltölthető időt. Tehát megint arra jutottunk, hogy a hálózat bővítése egyre égetőbb, egyre fontosabb.

Egy új, csak a SWOT- analízis során felmerülő probléma, a falugazdászok irodájában lévő informatikai és egyéb technológiai rendszer elavultsága. Az állami támogatás mellett, egy közösségi összefogás is segíthet ennek a problémának a megoldásában. Összhangban a helyi internet kávézókkal, teleházakkal, kialakulhatna egy olyan rendszer, amely összehozza a fejlett technológiákat a termelőkkel. Mindkét fél jól járna, hiszen a termelők gyorsabban tudnák elintézni papírügyeiket, a teleházak pedig sok új ügyfélhez jutnának. Természetesen ilyen esetekben a legfontosabb az összefogás, és az együttműködés.

Egyelőre ismeretlen annak a tervnek a hatása, miszerint a falugazdász hálózat átkerül a NÉBIH irányítása alól a Kamara irányítása alá. Azonban amint ezek az új változások kiderülnek, a hálózatnak meg kell látnia az abban rejlő előnyöket, és ki kell használnia azokat annak érdekében, hogy növelje stabilitását a mezőgazdasági termelők szemében.

Hiszen nem lehet eléggé hangsúlyozni, hogy a termelői elégedettség elengedhetetlen a hálózat működése szempontjából.

ÖSSZEFOGLALÁS

A dolgozat végéhez közeledve, visszatekintve az egész kutatási folyamatra a könyvtárban, a kérdőívek elkészítésére és kitöltetésére, az ötletviharra, ami a SWOT- analízis elkészítését előzte meg, elmondhatom, hogy nem bántam meg, hogy a falugazdász hálózat témáját választottam.

Sikerült felkutatnom a hálózat történetét, megismerni Darányi Ignác nagyszerű és a maga nemében egyedülálló munkásságát, akinek tulajdonképpen a falugazdász hálózat kialakulása is köszönhető. A falugazdászok feladatainak megismerése során döbbszemtem rá igazán arra, hogy mennyi mindent meg kell oldaniuk, el kell végezniük a falugazdászoknak egy emberként. A feladatok összetettsége, bonyolultsága és a nehézséget tovább fokozó ciklikussága továbbra is életben tartja bennem a falugazdászok iránti nagybecsülésemet. Ahhoz, hogy valaki jó falugazdász lehessen, nem „csak” szakmai tudásra van szüksége, hanem olyan emberi tulajdonságokra is, mint az empátia, a nyitottság, és nem utolsósorban a türelem.

A kérdőíves felmérések rávilágított arra, hogy a falugazdászok jól végzik a munkájukat, mert szeretik azt, a termelők pedig pont emiatt elégedettek a helyi falugazdászok munkájával. Sajnos azonban akadnak negatívumok is, amelyeket minél hamarabb orvosolnia kell a hálózatnak, még mielőtt a termelői elégedetlenség felütné a fejét.

A SWOT- analízis lehetőséget adott arra, hogy a falugazdász hálózat lehetőségeire irányíthassam a figyelmet. A lehetőségek tárháza nyílt már meg a hálózat előtt, és ki tudja, hogy mit hoz magával a Kamara, mint lehetséges felügyeleti szerv. Mindenesetre a hálózatnak törekednie kell arra, hogy minden felkínálkozó lehetőséggel éljen, és minél jobban kielégítse a mezőgazdasági termelők igényeit, amit felé támasztanak.

A termelői oldalnak is vannak előnyös tulajdonságai, amiket ki kell használnia, a szakmai felkészületlenségből adódó hiányosságokat pedig pótolnia kell ahhoz, hogy megfelelő „talajt” tudjon szolgáltatni a falugazdászok által nyújtott „segítség magoknak”.

Összefoglalva tehát, a falugazdász hálózat, mint rendszer alkalmas a termelők igényeinek kielégítésére, azonban mindig törekednie kell a hibák kijavítására, a szolgáltatások minőségének javítására. Mindezek a változtatások, fejlesztések csak összefogással, és a helyi termelőkkel, intézményekkel és önkormányzatokkal együttműködésben sikerülhetnek. A fejlesztések célja a termelői elégedettség növelése, mely alapjául szolgál a hálózat fennmaradásának.

IRODALOMJEGYZÉK

Szakirodalom

- Székely E. (2011): A magyarországi mezőgazdasági szaktanácsadás intézményi jellemzői. *Gazdálkodás*, 55. évf. 5. sz., pp. 502–511.
- Székely E. és Halász P. (2010): A mezőgazdasági tanácsadás intézményi feltételei és működési tapasztalatai. Agrárgazdasági Kutató Intézet, Budapest
- Fehér Gy. (1999): Válogatott dokumentumok Darányi Ignác. Osiris Kiadó, Budapest
- Fehér Gy. (2000): Darányi Ignác emlékkonferencia. Magyar Mezőgazdasági Múzeum, Budapest
- Kanyó F. (2000): Bordány község története, Bordány Község Önkormányzata
- Kerekes T. (2010): Bordány község fejlődése, Homokháti Jegyzők egyesülete, Bordány
- AKI-KSH (1995): *Agrárgazdasági Statisztikai Zsebkönyv 1994*. Agrárgazdasági Kutató Intézet - Központi Statisztikai Hivatal, Budapest
- AKI-KSH (2000): *Agrárgazdasági Statisztikai Zsebkönyv 1999*. Agrárgazdasági Kutató Intézet - Központi Statisztikai Hivatal, Budapest
- AKI-KSH (2004): *Agrárgazdasági Statisztikai Zsebkönyv 2003*. Agrárgazdasági Kutató Intézet - Központi Statisztikai Hivatal, Budapest
- AKI-KSH (2006): *Agrárgazdasági Statisztikai Zsebkönyv 2005*. Agrárgazdasági Kutató Intézet - Központi Statisztikai Hivatal, Budapest
- AKI-KSH (2010): *Agrárgazdasági Statisztikai Zsebkönyv 2009*. Agrárgazdasági Kutató Intézet - Központi Statisztikai Hivatal, Budapest
- Bálint J.-Juhász M.- Bálint A.- Gál-Berey T.- Holló M.- Kocsis M.- Korenyák Zs.- Kostyál L. Á. - Oláh T. (2008): Vidékfejlesztési irodák, falugazdászok és a szociális földprogramok – Falugazdászok In.: Vidékfejlesztési menedzsment és marketing, (Szerk.: Bálint J.) <http://www.vidékfejlesztés.net/oktatás/vidékfejlesztési-tananyag/lecke-a-vidékfejlesztési-irodakrol-falugazdászokrol-es-a-szociális-földprogramokrol/falugazdászok.html> (letöltve: 2012. május 22.)
- KSH (2009): A regisztrált gazdasági szervezetek száma. 2009, *Statisztikai Tükör*, IV. évfolyam 43 szám, 2010. március 22., Központi Statisztikai Hivatal, Budapest
- KSH (2012): Mezőgazdaság 2011. Központi Statisztikai Hivatal, Budapest <http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/mezo/mezo11.pdf> (letöltve: 2012. szeptember 13.)
- Lajkó Á. (2008): A falugazdász hálózat működésének bemutatása. (előadásanyag, MgSZH). Stadion Szálló, Budapest, umvp.eu/files/falugazdász_lajko.ppt (letöltve: 2012. december 9.)
- Lajkó Á. (2009): A falugazdász hálózat. (Sajtóanyag, MgSZH). Országos Falugazdász Emlékkülés, Szent István Egyetem, Gödöllő, 2009. február 27. http://www.nebih.gov.hu/szakterulek/szakterulek/foldmuv_ig/szakterulek_fm/fvo_fm/tortenet.html (letöltve: 2012. december 10.)
- Kiss (2012a): Nevet vált a Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal. *Napi Gazdaság*, 2012. 03.05. száma
- Kiss (2012b): Kamarát kapnak a falugazdászok?. *Napi Gazdaság*, 2012.09.17. száma
- MgSZH (2011): 6. számú tananyag - A mezőgazdasági östermelői igazolványról szóló 228/1996. (XII. 26.) Korm. rendelet. http://www.google.hu/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&frm=1&source=web&cd=3&sqi=2&ved=0CC8QFjAC&url=http%3A%2F%2Fwww.nebih.gov.hu%2Fdata%2Fcms%2F143%2F150%2F110531_AROPjog_6.tananyag_FM.pdf&ei=Ph1TUM6jGcv14QSV64D

wCA&usg=AFQjCNFC2VxCfQoUyXxrh9_hy-m2H_Kj7g (letöltve: 2012. szeptember 13.)

MgSzH (2012): Csongrád megye falugazdászainak listája. Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal, Budapest
http://www.kormanyhivatal.hu/download/9/cd/20000/csongrad_falugazdak.pdf
(letöltve: 2012. június 5.)

Jogszabályok

1921. évi XLII. törvénycikk a gazdasági felügyelői szolgálatról.
<http://www.1000ev.hu/index.php?a=3&param=7498> (letöltve: 2012. május 14.)

1942. évi XVI. törvénycikk a mezőgazdaság fejlesztéséről.
<http://www.1000ev.hu/index.php?a=3&param=8189> (letöltve: 2012. május 14.)

1991. évi VII. törvény a megyei (fővárosi) földművelésügyi hivatal létesítéséről és egyes hatáskört megállapító jogszabályi rendelkezések módosításáról.
<http://www.1000ev.hu/index.php?a=3&param=8767> (letöltve: 2012. május 14.)

328/2010. (XII. 27.) Korm. rendelet a fővárosi és megyei kormányhivatalok mezőgazdasági szakigazgatási szerveinek kijelöléséről.
http://jogszabalykereso.mhk.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=132233.597821&kif=n%C3%A9bih*#xcel (letöltve: 2012 november 27.)

A TANÁCS 2009. január 19-i 73/2009/EK RENDELETE
http://www.termekdijinfo.hu/jogforrasok/Documents/73_2009_EK_tanacsir_20091030.pdf (letöltve: 2012. szeptember 13.)

Kamarai törvény (2012): 2012. évi CXXVI. törvény
<http://jab.complex.hu/doc.php?docid=WKHU-QJ-XML-000000A1200126TV&docdb=jog&action=movepage&param=0> (letöltve: 2012. október 10.)

Internetes források

agrarkamara.hu (2012):
<http://www.agrarkamara.hu> (letöltve: 2012. november 27.)

agroservice.hu (2005):
<http://www.agroservice.hu/mab/falugazdasz.htm> (letöltve: 2012. szeptember. 11)

Anon (2012):
http://www.google.hu/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&frm=1&source=web&cd=1&ved=0CBwQFjAA&url=http%3A%2F%2Fkgk.uni-obuda.hu%2Fsites%2Fdefault%2Ffiles%2FMeG-111201-Foglalkoztat%25C3%25A1s-90-01.ppt&ei=8E51ULWTD4bN4QSkjIGYDQ&usg=AFQjCNGdP6kSfX5MKITbqPw_rTXIhEl_Rw (letöltve: 2012. szeptember 13.)

bordany.hu (2012)
http://www.bordany.hu/pages/varos_al.aspx?id=1582588 (letöltve: 2012. július 13.)

Déli Napfény HVS (2009):
http://www.google.hu/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CCEQFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.delinapfeny-hacs.hu%2Fdoc%2FDeli_Napfeny_NPKft_dar.ppt&ei=qBJ6UICzLcyL4gSLwoD4BQ&usg=AFQjCNF8xDxZFZ5l2yZ5eAiCgRLoznXjILg (letöltve: 2012. október 12.)

kormanyhivatal.hu (2012):
http://www.kormanyhivatal.hu/download/9/cd/20000/csongrad_falugazdak.pdf

MgSzH (2008)
<http://www.fvm.hu/doc/upload/200802/csongrad.pdf>

<http://umvp.eu/files/pest.pdf>
<http://www.fvm.hu/doc/upload/200802/nograd.pdf>
http://www.fvm.hu/doc/upload/200802/bacs_kiskun.pdf
http://www.fvm.hu/doc/upload/200802/hajdu_bihar.pdf
<http://www.fvm.hu/doc/upload/200802/bekes.pdf>
<http://www.fvm.hu/doc/upload/200802/veszprem.pdf>
http://www.fvm.hu/doc/upload/200802/szabolcs_szatmar_bereg.pdf
http://www.fvm.hu/doc/upload/200802/komarom_esztergom.pdf
http://www.fvm.hu/doc/upload/200802/borsod_abauj_zemplen.pdf
<http://www.fvm.hu/doc/upload/200802/somogy.pdf>
<http://www.fvm.hu/doc/upload/200802/fejer.pdf>
http://www.fvm.hu/doc/upload/200802/gyor_moson_sopron.pdf
http://www.fvm.hu/doc/upload/200802/jasz_nagykun_szolnok.pdf
<http://www.fvm.hu/doc/upload/200802/vas.pdf>
<http://www.fvm.hu/doc/upload/200802/baranya.pdf>
<http://www.fvm.hu/doc/upload/200802/heves.pdf>
<http://www.fvm.hu/doc/upload/200802/zala.pdf>
<http://www.fvm.hu/doc/upload/200802/tolna.pdf> (letöltve: 2012. június 5.)
nebih.gov.hu (2012):
http://www.nebih.gov.hu/a_hivatalrol/bemutakozas (letöltve: 2012. február 14.)
szaoldal.weboldala.net (2004):
[http://www.szaoldal.weboldala.net/portal/pmh/rendeletek/22-2004.\(XII.16.\).pdf](http://www.szaoldal.weboldala.net/portal/pmh/rendeletek/22-2004.(XII.16.).pdf)
(letöltve: 2012. szeptember 13.)
szilberhorn.com (é.n.):
<http://www.szilberhorn.com/teruletalapu-tamogatas.html> (letöltve: 2012. június 5.)

I. számú melléklet

[illegible]

Forrás: (MgSzH, 2011)

II. számú melléklet

[illegible][illegible]

28. ábra: Egy kitöltetlen értékesítési betétlap

III. számú melléklet

ADATNYILVÁNTARTÓ LAP				
az őstermelő igazolványhoz				
FONTOS! Az igénylést nyomtatott betűvel vagy írógéppel töltsd ki és személyesen írja alá!				
☐ ←írjon ide X-et, ha először kéri vagy ☐ ←írja ide hányadik alkalommal kéri				
Azonosító adatok				
A magánszemély				
adóazonosító jele: ____				
adószáma: ____				
Regisztrációs szám: ____				
családi gad. hat. szám: 06/ ____				
neve: ____				
születési ideje: ____ év ____ hó ____ nap				
lakcíme: ____				
irányítószám város/község út/utca/tér házszám				
levelezési címe: ____				
irányítószám város/község út/utca/tér házszám				
Választott adózási mód:				
tételes költségelszámolás (1) bevételéből 10% költséghányad levonásával (2) átalányadózás (3)				
2010-re ☐ 2011-re ☐ 2012-re ☐				
Ha átalányadózást (3) választ, írja alá a következő nyilatkozatot!				
Nyilatkozom, hogy a mezőgazdasági őstermelői tevékenységemből származó bevételem az 1995. évi CXVII. (Sza.) tv. által meghatározott felső határt várhatóan nem haladja meg, és tudomásom van arról, hogy a törvényi előírás szerint, ha a bevételem a felső határt meghaladja, akkor tételes költségelszámolást vagy 10 százalékos költséghányadot kell alkalmaznom.				
.....				
a 2010. évre a 2011. évre a 2012. évre				
Az igazolvány kiállítójának bejegyzései				
számon az őstermelő igazolványt kiadtam,				
a mezőgazdasági őstermelői nyilvántartásba vettem. Tevékenységének				
kezdete: ____ Érvényes: ____				
Dátum A kiállító aláírása				
Az igazolvány további érvényesítése, pótlása, változások kiadott értékesítési betétlapok sorszáma stb.				
A közös őstermelő igazolványban szereplők adatai				
Neve	Adóazonosító jele	Adószáma	Születési ideje	Családtag minősítése

29. ábra: Egy kitöltetlen adatnyilvántartó lap

Forrás: falugazdásztól kapott példány scannelt változata

IV. számú melléklet

10. táblázat: A Területközpontok száma megyénkénti lebontásban 2005-ben

Megyék	Területközpontok száma
<i>Baranya</i>	<i>10</i>
Bács-Kiskun	9
<i>Békés</i>	<i>10</i>
<i>Borsod-Abaúj-Zemplén</i>	<i>10</i>
Csongrád	7
Fejér	6
Győr-Moson-Sopron	8
Hajdú-Bihar	9
Heves	6
Jász-Nagykun-Szolnok	6
Komárom-Esztergom	5
Nógrád	5
Pest	8
Somogy	6
Szabolcs-Szatmár-Bereg	9
Tolna	6
Vas	<i>1</i>
Veszprém	5
Zala	5
Összesen:	131

Forrás: Saját szerkesztés a (agroservice.hu, 2012) alapján

V. számú melléklet

11. táblázat: A mezőgazdaságban foglalkoztatottak létszáma és aránya 1992-től 2011-ig

<i>Időszak:</i>	<i>Létszám: (ezer fő)</i>	<i>Arányuk az összes foglalkoztatotton belül (%)</i>
1992	589,0	13,88
1993	392,0	10,13
1994	345	9,3
1995	295,1	8,0
1996	302,4	8,3
1997	287,8	7,9
1998	278,8	7,5
1999	270,4	7,1
2000	291,5	7,6
2001	243,4	6,3
2002	240,9	6,2
2003	125,2	5,5
2004	204,9	5,3
2005	193,9	5,0
2006	190,8	4,9
2007	182,9	4,7
2008	166,1	4,3
2009	173,9	4,6
2010	.	4,5

2011	.	4,9

Forrás: Saját szerkesztés AKI-KSH: Agrárgazdasági Statisztikai Zsebkönyv (1994,1999, 2003, 2005, 2007, 2010) ; és Anon (2012) alapján

VI. számú melléklet

Kérdőív

(Bordány község őstermelői részére)

Összeállította: Gyenes Hajnalka (SZTE-MK-GVA, III. évfolyamos hallgató)

Diplomamunka címe: *A magyar falugazdász hálózat az őstermelők szolgálatában – Bordány község példáján*

A kérdőív kitöltése **önkéntes** alapon történik és **anonim** módon.

Az Önre vonatkozó megállapítást/megállapításokat kérem **X jellel** jelölje!

A választ előre is köszönöm!

Kérdések:

1. Mit gondol a papírmunkákról (igénylések, adózás), amiket kötelezően el kell végeznie ahhoz, hogy termelhessen és értékesíthessen?

- Szükségesek, mert a nyilvántartás és a szabályszerűség nagyon fontos. Ezt én teljes mértékben megértem.
- Szükségesek, de nagyon megnehezíti a mindennapokat a sok idő, amit elvesz az ezzel eltöltött idő, pénz, energia, idegeskedés. Terhet jelentenek számomra.
- Nem lenne szükséges, túl szigorúnak tartom az ezzel kapcsolatos szabályokat, jó lenne, ha enyhítenének rajtuk. Nagy terhet jelentenek számomra.
- Teljesen felesleges pénzkidobás és időpazarlás. Mindig kitalálnak valamit!

2. Mennyire tartja bonyolultnak az őstermelők papírmunkáját (igénylések, adózás)?

(5: nagyon bonyolultnak tartom; 1: Egyáltalán nem bonyolult)

5:O 4:O 3:O 2:O 1:O

3. Ha kér segítséget az ügyintézés során, akkor kitől/honnan kér segítséget? *(több válasz is lehetséges)*

- ☐ falugazdász
- ☐ könyvelő
- ☐ szaktanácsadó
- ☐ internet
- ☐ újságok, főleg szaklapok
- ☐ ismerősök/rokonok
- ☐ egyéb:_____.

4.Szükség van Ön szerint a helyi falugazdászra?

- ☐ igen
- ☐ nem

5.A falugazdász mindig tud segíteni Önnek?

- ☐ igen, elégedett vagyok a szakmai felkészültségével és hozzáértésével, naprakész
- ☐ néha előfordul, hogy nem, de mindig mindennek utánanéz
- ☐ gyakori, hogy nem tud segíteni, de gyorsan utánanéz az hiányosságoknak
- ☐ gyakran előfordul, hogy nem, de ez nem is kerül kijavításra

6. Szükségesnek tartja a személyes kapcsolatot a falugazdással?

- ☐ igen, feltétlenül szükséges minden esetben
- ☐ igen, az esetek nagy részében, de néha elegendő egy telefonhívás, vagy e-mail
- ☐ nem, elegendő lenne az on-line és a telefonos elérhetőség

7. Mindig az irodájában találta a falugazdászt a fogadóóra idején?

- ☐ igen, mindig
- ☐ igen, általában bent volt
- ☐ nem, gyakran nincs bent

8. Könnyen elérhető az Ön számára a falugazdász?

- ☐ igen, pár perc kocsival/gyalog
- ☐ igen, 1órán belül ott tudok lenni
- ☐ nehezen, több mint egy óra, mire odaérek

9. Elérhető telefonos illetve on-line a falugazdász a fogadóóra idejében?

- ☐ igen, mindig felveszi a telefont és a levelekre is válaszol
- ☐ igen, az esetek nagy részében
- ☐ gyakori, hogy késik a levél és a telefont is csak sokszori hívásra veszi fel

10. Milyen gyakran van a falugazdásznak fogadó órája Ön szerint?

- ☐ nagyon ritkán, előfordult, hogy lekéstem valamiről emiatt, mert túl nagy volt a sor
- ☐ ritkán, gyakori, hogy órákig állok a sorban
- ☐ elégyszer, mindig sorba kerülök időben
- ☐ túl gyakran, elég lenne kevesebbszer is

11. Honnan értesül a helyi falugazdász híreiről? (több válasz is lehetséges)

- ☐ helyi újságból
- ☐ internetről
- ☐ személyesen kérdezek rá vagy telefonon
- ☐ valaki mástól (termelőktől, szomszédától, ismerőstől, klubból...stb.)

12. Hogyan reagál a falugazdász az újdonságokra, az Ön érdekes, még nem ismert, új ötleteire, terveire, ha tanácsot kér tőle, vagy ha Ön tanácsol Neki valamit?

- ☐ lelkesen próbál segíteni, aminek csak tud, utánanéz, pedig nem lenne a kötelessége
- ☐ Az újdonságokkal kapcsolatban is eleget tesz a kötelességeinek
- ☐ Eléggé rugalmatlan az újdonságokkal kapcsolatban

13. Összességében mennyire van megelégedve a falugazdász munkájával? (5: teljes mértékben meg vagyok elégedve; 1: Egyáltalán nem vagyok megelégedve)

5:O   4:O   3:O   2:O   1:O

14. Ha megszüntetnék az ingyenes hálózatot, akkor tudná-e illetve hajlandó lenne-e vállalni a költségeket?

- ☐ Igen
- ☐ Nem

15. Ha igen, akkor mekkora összeget lenne hajlandó, illetve tudna erre a célra fordítani?

O 2-5.000Ft/év

- ☐ 6-10.000Ft/év
- ☐ 11-25.000Ft/év
- ☐ 26-50.000Ft/év
- ☐ 51-100.000Ft/év
- ☐ 100.000Ft-nál többet ér számomra ez a szolgáltatás évente.

16. Szükséges Ön szerint a falugazdászt segítő személyzet?

- ☐ igen, így gyorsabban halad a sor
- ☐ igen, de még több segítő kellene
- ☐ nem, egyedül is elég lenne a falugazdász

17. Mennyire van megelégedve a segítő személyzet munkájával? (5: teljes mértékben meg vagyok elégedve; 1: Egyáltalán nem vagyok megelégedve)

5:O 4:O 3:O 2:O 1:O

18. Mi a véleménye arról, hogy egyre több ügyintézés on-line is elvégezhető, illetve csak ott intézhető el?

- ☐ nagyon jó ötlet, így nincs sorban állás; értek a számítógéphez annyira, hogy sikerül elintézni mindent
- ☐ jó ötlet, így nincs sorban állás, de én azért mindent kinyomtatok, hogy biztosan meglegyen, nehogy a papír hiánya miatt büntessenek meg. Érték annyira a számítógéphez, hogy sikerül mindent elintézni.
- ☐ jó ötlet, így nincs a sorban állás, de ha lehet, akkor a papír alapú ügyintézészt választom, mert nem értek a számítógéphez és nem akarok mindig a hozzátartozóim terhére lenni.
- ☐ nem tartom jónak, mert nem értek a számítógéphez és minden egyes alkalommal valakinek a segítségét kell kérnem, ami terhes számomra.

19. A kötelező ügyintézésen kívül, vett már részt pályázatokon? Igényelt már Európai Unió vagy hazai forrásokat gazdasága fejlesztése céljából? (a területalapú támogatás és a gázolaj támogatás nem tartozik ezek közé)

- ☐ Igen
- ☐ Nem

20. Ha nem, akkor miért nem vett részt vagy miért nem igényelt ilyen forrásokat? *(több válasz is lehetséges)*

- ☐ Nem volt rá pénzem
- ☐ Későn tudtam meg
- ☐ Nem tudtam, hogyan kell elintézni
- ☐ Nem feleltem meg a követelményeknek
- ☐ Egyéb: _____.

21. Vett-e már részt a falugazdász által szervezett ismeretterjesztő előadásokon?

- ☐ Igen, mindegyiken
- ☐ Igen, gyakran
- ☐ Igen, de csak pár előadáson
- ☐ Nem, még sosem

22. Ha igen, akkor hasznosnak tartotta az előadáson elhangzottakat?

- ☐ Igen
- ☐ Nem

23. Ha nem, akkor miért nem vett részt? *(több válasz is bejelölhető)*

- ☐ Nem volt rá pénzem (utazás költségei, belépő)
- ☐ Nem volt időm rá, rossz időpontban tartották
- ☐ Későn tudtam meg
- ☐ Nem is tudtam, hogy rendeztek egyáltalán
- ☐ Nem volt szimpatikus az előadó
- ☐ Nem érdekelt a témája
- ☐ Bármit tarthatnak tőlem, egyikre sem mennék el
- ☐ Minek hallgassam a jó dolgokat, ha nem tudnám megvalósítani, mert nem értek hozzá
- ☐ Minek hallgassam a jó dolgokat, ha úgy sincs pénzem a megvalósítására
- ☐ Egyéb: _____.

24. Elegetőnek tartja a szervezett előadásokat a községben?

- ☐ Igen, elegendő
- ☐ Nem, több előadás kellene
- ☐ Nem, túl sok előadást szerveznek

25. Ha a közeljövőben lenne egy előadás olyan időpontban, amikor Ön ráér és ingyenes lenne, akkor elmenne és meghallgatná azt?

- ☐ Igen
- ☐ nem

26. Ha igen, akkor Ön miről hallgatna legszívesebben előadást? *(több lehetőséget is megjelölhet)*

- ☐ Hazai és EU-s támogatásokról
- ☐ Östermelők adózásáról
- ☐ Növényvédelemről
- ☐ Külföldi értékesítési lehetőségekről
- ☐ Új termesztés/tartástechnológiákról
- ☐ Bio gazdálkodásról
- ☐ Új törvényekről, előírásokról
- ☐ Falugazdász hálózatról
- ☐ Más országok jó tapasztalatairól, érdekességeiről
- ☐ Egyéb:_____.

27. A mezőgazdaság mely ágában tevékenykedik? (több válasz is bejelölhető)

- ☐ Növénytermesztés
- ☐ Állattenyésztés
- ☐ Erdőgazdálkodás
- ☐ Egyéb:_____.

28. Mekkora területen gazdálkodik?

- ☐ 5 ha alatt
- ☐ 5-10 ha
- ☐ 11-50 ha
- ☐ 51-100ha
- ☐ 100-500 ha
- ☐ 500 ha felett

29. Legmagasabb iskolai végzettsége:

- ☐ 8 általános (alapfok)
- ☐ szakmunkás
- ☐ gimnázium/szakközépiskola (középfok)
- ☐ egyetem/főiskola (felsőfok)

30. A fent bejelölt végzettsége agrárjellegű, azaz szakirányú végzettség?

- ☐ Igen
- ☐ Nem
- ☐ Nem, de van szakirányú végzettségem (más, mint a fentebb megjelölt)

31. Hogyan ítéli meg anyagi helyzetét?

- ☐ átlagon felüli (nagyon jól élünk, mindenre kiterjedő tartalékunk van)
- ☐ átlagos (jól élünk, minimális tartalékkal)
- ☐ átlagon aluli (hónapról hónapra élünk, nincs tartalékunk)
- ☐ jóval az átlag alatti (napról napra élünk, hitelt fizetünk)

32. Az Ön életkora:

- ☐ 16-18
- ☐ 19-30
- ☐ 31-40
- ☐ 41-50
- ☐ 51-60
- ☐ 61-70
- ☐ 70 feletti

Köszönöm a válaszait!

VII. számú melléklet

Kérdőív a falugazdászok részére

I.) A falugazdász munkakör megismerése:

1.) Mennyire tartja összetettnek a munkáját?
(1-egyáltalán nem összetett, 5-nagyon összetett)

1   2   3   4   5

2.) A szakirodalom a falugazdászok legfontosabb feladataiként az alábbiakat említi.

Egységes gazdaregisztráció végrehajtása, illetve évenkénti frissítése.
A területalapú támogatási kérelmekkel és a gázolaj jövedéki adó visszaigénylésével kapcsolatos ügyintézés.
Az elemi károk felmérése, nyilvántartása, helyszíni ellenőrzése, hatósági bizonyítvány kiállítása.
Termésbecslés, állapotminősítés és az FVM által elrendelt statisztikai adatgyűjtések.
Folyamatos tájékoztatás a gazdálkodók részére.
Gazdafórumok, tájékoztatók megszervezése, előadások tartása.
Ingyenes mezőgazdasági szaktanácsadás.
Kapcsolattartás (önkormányzatok, társhatóságok, gazdálkodói szervezetek, a gazdák).
Helyszíni ellenőrzésekben való részvétel.
Állattenyésztési támogatási kérelemcsomagokkal kapcsolatos segítségnyújtás.

Kérem ismertesse, hogy melyek azok a feladatok, amelyek munkacsúcsokat okoznak az Ön számára! Mikor, mely időszakban esedékesek ezek? A fenti táblázatban feltüntetett feladatokon kívül is megnevezhet feladatokat.

Feladat	Feladat ideje,

megnevezése	időtartama (hónap)

3.) A falugazdász feladatot hálás feladatnak tartja?

- igen, szeretek falugazdászként dolgozni, látom, hogy sokat segítek az embereknek
- igen, hálás feladat, de néha előfordulnak problémák, amik elkeserítenek
- nem, mert gyakran előfordulnak olyan problémák, amik elkeserítenek

4.) Mit gondol, Ön a falugazdász tevékenységével mennyiben járul hozzá a gazdálkodók sikereihez? (1-Rajtam egyáltalán nem múlik, hogy a gazdálkodók sikeresek vagy sem, 5-Csak rajtam múlik a gazdálkodók sikeressége)

1   2   3   4   5

5.) Képzelje a munkájával eltöltött időt 100%-nak. Ossza két részre ezt az időt aszerint, hogy az alábbi tevékenységekre mennyi időt fordít a munkája során!

- Hatósági adminisztrációs feladatok: _____ %
- Szakmai tanácsadás: _____ %

II.) A termelőkkel való kapcsolat:

1.) Ma Magyarországon egy falugazdászra körülbelül 6-700 fő őstermelő jut. Mi lenne az ideális szám Ön szerint?

_____ fő őstermelő/1 fő falugazdász

2.) Mennyi ideje jut egy termelőre?

- elegendő ahhoz, hogy mindent meg tudjunk oldani. Még beszélgetésre is jut idő.
- elegendő ahhoz, hogy mindent meg tudjunk oldani, de csak ami a munkakörömbbe tartozik.
- kevés, nem mindig elegendő a kötelező feladatok ellátására sem, ilyenkor túlórázom.
- nagyon kevés, gyakran nem elegendő a feladatok ellátására sem, sokszor túlórázom.

3.) Hogyan tájékoztatja a termelőket a fontos tudnivalókról? (több válasz is lehetséges)

- internetes felületen (település honlapja)
- helyi/kistérségi újságban
- csoportos előadásokon
- személyesen a fogadóórák alkalmával
- nyilvános előadásokon
- más formában: _____.

4.) Milyen gyakran szervez előadásokat?

- minden hónapban
- minden második hónapban
- háromhavonta
- negyedévente
- ennél is ritkábban

5.) Ön szerint a termelők milyen témákban igénylik leginkább a tanácsadást? (több válasz is lehetséges)

- Hazai és EU-s támogatásokról
- Őstermelők adózásáról
- Növényvédelemről
- Külföldi értékesítési lehetőségekről
- Új termesztés/tartástechnológiákról
- Bio gazdálkodásról
- Új törvényekről, előírásokról
- Falugazdász hálózatról
- Más országok jó tapasztalatairól, érdekességeiről
- Egyéb: _____.

6.) Az Ön községében/községeiben méri-e a gazdálkodói elégedettséget a falugazdász vonatkozásában?

- igen
- nem

7.) Az Ön községében/községeiben Ön kap visszajelzéseket a munkájáról, annak minőségéről?

- igen
- nem

III.) Felmerülő nehézségek a munka során

1.) Ahhoz, hogy a munkáját megfelelő hatékonysággal tudja elvégezni, szükség van megfelelő befogadó termelői rétegre.

Hogyan értékeli a termelők szakmai felkészültségét? (1- nagyon alacsony szintű szakmai felkészültséggel rendelkeznek, 5- kiváló szakmai felkészültséggel rendelkeznek)

1 2 3 4 5

2.) Hogyan értékeli a termelők segítség kérési szándékát, hajlandóságát?

(1- nagyon alacsony szándék/hajlandóság, 5- nagyon magas szándék/hajlandóság)

1 2 3 4 6

3.) Volt-e már problémája abból, hogy két vagy több településen is tevékenykedik?

- nem, egy településen dolgozom
- nem, minden rendben ment eddig
- néhányszor előfordult már
- igen, gyakran előfordulnak nehézségek

4.) Ha igen, akkor mi volt ez a probléma?

5.) A sok munka elvégzésében a segítő személyzet igyekszik segíteni, könnyíteni a feladatain. Mennyire van megelégedve a segítő személyzettel? (1- egyáltalán nem vagyok velük megelégedve, 5- tökéletesen meg vagyok velük elégedve)

1 2 3 4 5

IV.) Véleménye a falugazdász hálózat kilátásairól:

Mennyire ért egyet az alábbi állításokkal? (0- nem tudom megítélni, 1- egyáltalán nem értek egyet, 5- teljesen egyetértek)

1.) Falugazdásznak lenni élethosszig tartó munkalehetőség.

0 1 2 3 4 5

2.) A falugazdász hálózatnak nagy szerepe van a termelők segítésében, támogatásában.

0 1 2 3 4 5

3.) A hálózat hatékonyan képes a gazdálkodók segítésére.

0 1 2 3 4 5

Köszönöm a válaszait!